CR XX I 12

I D E S C U

FÂNTÂNA CU CHIPURI

roman

Editura „Naţionala Ciornei“ S. A.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

1762

FÂNTÂNA CU CHIPURI

www.dacoromanica.ro

De N. DAVIDESCU apărute:

IOV, 2 acte în versuri, editura „Librăria Nouă"
SFINXUL, nuvele, editura „Cartea Românească"
ASPECTE ŞI DIRECŢII LITERARE, critică, seria I, editura „Viaţa Românească"
ASPECTE ŞI DIRECŢII LITERARE, critică, seria II, editura „Cultura Naţională"
INSCRIPŢII, poezii, ediţia II, editura „Cultura Naţională"
ERNEST RENAN, monografie critică, editura „Cultura Naţională"
VESTITORUL, traduceri din Villiers de l'Isle Adam, editura „Cartea Românească" Biblioteca „Minerva" No. 171.
NUVELE, traduceri din Villiers de l'Isle Adam, editura „Biblioteca pentru toţi" No. 545.
CONSERVATOR & C-ie, roman, editura „Ancora"
CRIMA DIN STRADA NOPŢII, nuvele, editura „Biblioteca Dimineaţa" No. 44.
CÂNTECUL OMULUI, poem, partea I (Iudeea) editura „Ramuri" Craiova.
VIOARA MUTĂ, roman, editura literară a Casei Şcoalelor.
LEAGĂN DE CÂNTECE, poezii, editura „Cartea Românească"

In curând:

CÂNTECUL OMULUI, poem, partea II (Helada)
FACLII RĂSTURNATE, roman.
ASPECTE ŞI DIRECŢII LITERARE, critică, seria III.

www.dacoromanica.ro

N. DAVIDESCU

FÂNTÂNA CU CHIPURI

ROMAN

EDITURA „NAȚIONALA CIORNEI" S. A.

www.dacoromanica.ro

I.

Pan Ioniță Drăcea, eșind, își întâlni prietenul, care tocmai soseà, pe scară.

— Ce-i cu tine, Titule?

— Bine, veneam să te văd.

— Eșim împreună. Tocmai trebue să îmi caut casă și vom căutà amândoi.

— Te muți?

— Proprietarul meu e silit de niște afaceri să plece peste câteva zile și, firește, trebue să fac și eu la fel. Intâmplarea îmi cade de minune. Simțeam mare nevoe să schimb locuința. Am în minte un roman care nu se împacă de fel cu aceasta de până acum.

Titus Bogdan răspunse cu o întrebare, în priviri, nedumerită. Entusiasmul prietenului său îi făceà plăcere. Erà surprins însă că nu îi spusese încă nimic despre proectul lui. Pan Ioniță Drăcea ghicì tâlcul privirii lui Bogdan și, trecându-și brațul pe sub al prietenului său, pentru a coborî scara, în stradă, adăogă:

www.dacoromanica.ro

— Ei bine, da! Proprietarul pleacă de Sf. Gheorghe, iar până atunci mai sunt doar câteva zile.

— Nu e vorba de asta, ci de roman. Nu mi-ai spus nimic despre el.

— Adevărul este că nici eu nu ştiu mai mult. Am văzut, ieri, în treacăt, o femee. Treceà, destul de încet într'o maşină. Aveà părul roşu ca lemnul lustruit de acaju şi faţa pală ca ceara în fagure. Nu-mi dau bine seama dacă erà slabă sau dacă erà grasă, dacă erà înaltă sau nu. Mi se pare însă că ar puteà să capete, ca un lichid preţios, forma vasului în a cărui fantezie de linii ar urmà să se risipească. Cineva din spatele meu, adresându-se tovarăşului lui, spuse: „Asta e Una Laris!". E tot ce ştiu despre ea. Vreau să îi scriu însă povestea.

— Am auzit şi eu de numele ei!

— Ssst! răspunse Pan Ioniţă Drăcea cu degetul pe buze. Nu-mi spune încă nimic. S'ar puteà să îmi turbure vraja numelui ei cu cine ştie ce amănunt sortit să rupă euritmia desfăşurării ei în mintea mea şi atunci s'a dus romanul pe copcă.

— Apoi nici eu nu ştiu mai mult decât că are o culoare foarte ciudată de păr şi că o chiamă cum o chiamă.. E văduva foarte bogată a unui fost armator grec din Constanţa.

— Nu vrei să taci odată? se răsti prietenește Drăcea.

— Am tăcut! răspunse cu zâmbet de sceptică

www.dacoromanica.ro

ironie Titus Bogdan. Cum o să scrii însă romanul unei femei despre care nu ştii nimic ?

— Aici, răspunse Drăcea, arătându-şi fruntea, este clopotul scufundat al adevăratei ei vieţi. Numele îmi deşteaptă, mai mult până la covârşire decât îmi trebue, imagini, idei şi simţăminte. O Atlantidă surprinzătoare şi fecundă se ridică întunecat, dar cu toată viaţa ei trecută, din adâncul de apă imaterială al voinţei mele. Povestea oraşului Is. Marinarii bretoni zăresc şi astăzi, în fundul oceanului, când e limpede, fantoma străbunului lor oraş îngropat sub valuri şi, în lumina credinţei lor, cupolele caselor capătă sub apă străluciri de sidef ; palatul bătrânului rege Gradlon se luminează noaptea ca pe vremuri ; muzica orgiilor de odinioară se ridică până deasupra, iar pe ţărmuri, undeva, printre stânci, trece, pieptănându-şi părul de aur şi astăzi, înebunită şi înebunitoare, principesa Dahut. Memoria în unele împrejurări găseşte nebănuite şi de nepriceput corespondenţe de viaţă latentă cu un trecut, sau, ştiu eu, sau nu ştiu, poate, un prezent sau un viitor fecundat odată cu însăşi începutul întregii vieţi. Să nu o clatini însă prea mult atunci din încercările ei obscure şi tentaculare de contact cu un sine însuşi întregitor, în înţelesul lui aparent, căci strici totul.

— E foarte frumos ceeace spui. Să vedem însă dacă nu e prea hazardat pentru a puteà duce la ceva temeinic.

— Cu neputinţă altfel ! Nu vezi ?

www.dacoromanica.ro

Şi schiţă de mâna un gest avântat, de discobol, în sus.

— Ce să văd ?

— Steaua Una Laris îmi luceşte deasupra nevăzută şi tutelară. O port poate pe frunte.

— Ba pe dracu ! Acum chiar eşti nebun ! răspunse râzând Titus Bogdan.

Pan Ioniţă Drăcea râse şi el. Tăcù însă numai decât şi rămase gânditor. Erà oare într'adevăr atât de ciudat simţământul lui ? Gândurile i se risipiră dintr'odată, ca nişte funigei, toamna, în furtună. Se opreà la întâmplare cu privirile asupra firmelor de pe la prăvălii, asupra stâlpilor de telegraf, asupra trecătorilor, asupra femeilor, fără să îşi dea seama de mişcarea care i se desfăşurà sub ochi. Totul se perindà pe dinaintea privirilor lui ca în haosul primordial nişte existenţe latente şi imateriale, şi îşi căutau, după norme imperceptibile, copacul în care să ajungă fruct, pământul din care să se ridice plantă, forma din care să se deştepte frumuseţe, liniştea prin care să se filtreze gând. Bogdan începù să şuere uşor o melodie. Erà ca un fel de pean monoton şi tărăgănat, care trecù prin urechile lui Drăcea ca un curent polarizator. Firele gândurilor lui se strânseră dintr'odată, se răsuciră într'o frânghie la capătul căreia, albă şi cu părul de acaju roşu, mergeà, tărându-l după ea, Una Laris. Fù surprins de acest salt în sine însuşi şi spuse repede :

— Ai bună memorie, dragă.

www.dacoromanica.ro

Titus nu răspunse decât cu o privire de întrebare.

— Şueratul trebue să fi fost chemarea originală a vieţii. Atomii se încorporau la trecerea lui, se adunau şi înfăptuiau, în forme ritmice şi conştiente, isbânda individualităţilor asupra materiei. Îţi închipui tu şueratul acela fără început şi fără sfârşit cu care Dumnezeu va fi scos lumea din haos şi clipa din timp? Melodia ta mi-a adunat dintr'odată gândurile şi mi-a întruchipat, la capătul lor, icoana risipită până atunci a Unei Laris. Aveam impresia că o pierdusem din vedere, şi gândurile mele o căutau cu nelinişte inconştientă pe unde puteau. Eu însumi contenisem de a mai există. Şi deodată a venit de undeva o chemare. A fost şueratul tău. Una Laris a trecut pe dinaintea mea şi eu, ca să o pot întâmpină, m'am regăsit dintr'odată întreg.

— Atunci n'am să mai fluer! răspunse morocănos Bogdan.

— Ai dreptate! Nu te voiu mai necăji cu a mea Una Laris. Imi dau seama că am abuzat. Gândeşte-te însă că, poate, eu însumi nu fac decât să îmi pun mintea şi sufletul, fără vrerea mea, la presiunea unei senzaţii de care am nevoe; există, de sigur, undeva, în mine, această senzaţie şi o caut şi eu cum pot. E un fel de gamă sufletească pe care o fac pe pianul sensibilităţii mele înainte de a începe cântecul.

Titus băgă atunci de seamă să se depărtaseră

www.dacoromanica.ro

prea mult de centrul oraşului şi că înfăţişarea împrejurimilor tindeà spre peisagiu agrest. Mahalaua apăreà, astfel, odihnitoare, din mijlocul curţilor mari, se materializà în casele mici şi albe, sau albeà în praful uliţelor strâmbe şi doar pe jumătate pavate. Nu spuse însă nimic şi aşteptă să vadă dacă şi prietenul său bagă de seamă unde se află. Drăcea însă păreà că se complace în această privelişte sau că, cel puţin, nu o vede. Mergeà la voia întâmplării. Din când în când coteà fără rost, sau aruncà o privire nedesluşită asupra uneia sau alteia din casele pe lângă care treceau, dintre grădinile pe care le întâlneau. Taina lor nestânjenită contrastà cu îmbrăcămintea stângace a trecătorilor. Câte o fată întorceà, din poartă sau dela fereastră, capul cercetător după ei. Incepeà să însereze şi soarele, încă slab, de Aprilie, se încolăceà într'un ghem de raze roşii şi subţiri, ca un balaur în solzii lui de sidef roşii, pentru a scăpătà. Câteva fâşii albastre de nori, în spre apus, dădeau cerului o înfăţişare de feerie şi asvârleau peste uliţă dungi jucăuşe de lumină albăstrie, roză şi violetă. Copacii căpătau înfăţişeri de poveste şi umbrele lor umpleau grădinile cu răcoare, cu foşnet şi cu umbră.

— Nu cred nici că ai de gând să te muţi prin locurile acestea şi nici că ţii să umbli toată noaptea după o casă, la ora aceasta, cam greu de găsit.

— La drept vorbind nu m'am gândit de fel să mă mut pe aici. De altfel nici nu prea ştiu bine pe unde mă aflu. Nu e mai puţin adevărat însă că nu

www.dacoromanica.ro

mi-ar displace locul. Ar fi ceva nou pentru mine şi, poate, odihnitor.

— S'ar puteà întâmplà însă, răspunse Bogdan pe ton de glumă, ca Una Laris să nu vrea să locuiască la mahala. Pare a fi fost deprinsă cu un alt soiu de confort. .Ce te faci atunci?

— Imagina urmează neapărat pe făuritorul ei. De altfel ea nu îşi schimbă cu asta domiciliul. Eu am întâlnit-o, cum era şi firesc, la mine în creer şi tot acolo o şi las. Singur eu mă mut. Cel mult s'ar puteà, până la urmă, să o constrâng să coboare pe hârtie şi asta, fiind însuşi rostul existenţei ei, i se poate întâmplà oriunde.

Trecuseră un maidan larg, plin de praf, care ţineà loc de piaţă şi se treziră în faţa unei uriaşe grădini cu pomi. Drăcea se oprì surprins. Avù impresia că niciodată nu întâlnise atâta confort şi, în acelaş timp, o mai odihnitoare senzaţie de părăsire. Casa, în mijlocul grădinii cât o moşie. scundă, vastă, cu, de jur împrejur, un ceardac oltenesc, deschideà ferestre zăbrelite şi întunecate în afară, ca nişte priviri nedumerite şi pline de taină. Viţe sălbatece înverzeau dealungul gardului; verdele lor ascuţit, în înserare, contrastà fantastic cu albul şi cu rozul florilor de liliac. Bălăriile păreau, apoi, pretutindeni, nişte fântâni arteziene ale verdeţii topită în înserare. Undevà, departe, susurà cristalin apa unei cişmele numai pe jumătate închisă.

— Aici mă mut!

www.dacoromanica.ro

— Eşti nebun ?

— De loc ! să intrăm.

— Nu vezi că nu e nici un bilet de închiriat ?

— Atunci nu pot stà decât doi bătrâni singuri. E prea multă linişte şi prea multă părăsire pentru alt soiu de locatari. Or, casa e mult prea încăpătoare pentru ei. Să intrăm.

Şi apăsă mâna pe clanţa dela poartă. Poarta însă rezistă. Văzù o sonerie şi trase de ea. Adăogă apoi :

— E totuş o casă gospodărită. Clopoţelul dela poartă e un început de dovadă.

— Omule, hai să plecăm ! O să creadă că suntem sau nebuni, sau pungaşi. Nu vezi că nu vine nimeni ?

Drăcea însă, fără să răspundă, rămase în aşteptare, locului. O lumină, în sfârşit, se aprinse în dosul unei ferestre, sgomot de uşi închise şi deschise străbătù pănăla poartă şi o fată venì întru întâmpinare şi descue.

— Şi cine locueşte aici, fetică ? întrebă Bogdan.

Fata se uită chiorîş.

— Păi Dv. nu ştiţi ?

— Nu ! răspunse cu nelinişte Drăcea.

— Ce căutaţi atunci la casă necunoscută ? întrebă fata, oprindu-se locului.

— Tocmai ca să aflăm cine stă aici, am venit, spuse, curios să vadă sfârşitul acestei întâmplări, Bogdan.

www.dacoromanica.ro

— Aţi fi dela poliţie ? întrebă mai asigurată dar şi mai curagioasă, fata.

— Dela percepţie ! spuse Drăcea râzând.

— Păi cucoana a plătit.

— Foarte bine ! Şi cine e cucoana ta ?

— Cucoana e cucoana ; cine vrei să fie ?

Răspunsul acesta îi înveseliră. Râseră amândoi cu poftă. Fata, la început, îi privi nedumerită. Se gândi însă că, dacă râd ei cu atâta poftă, nu pot să fie oameni răi şi râse şi ea. Imbrăcămintea lor apoi o asigură deplin. Erau foarte departe de ceea ce îşi puteă închipuì ea că e un om rău. In dreptul intrării principale se opriră toţi trei. Drăcea scoase o carte de vizită şi o întinse fetii. Bogdan la fel.

— Dă-le stăpânii tale şi spune-i că avem să-i vorbim.

Fata le luă şi intră în casă. Un foşnet grăbit de ferestre care se închid, de lucruri în grabă aşezate, precedă luminarea casei pe dinăuntru. Bogdan aşteptă cu curiozitate, şi cu înfrigurare Drăcea. Inţelegeà acum greutatea situaţiei, dar erà cu atât mai hotărît să o înfrângă cu cât o găsea mai greu de răsbit. Se încăpăţinase apoi să vadă, de câteva clipe, în această casă, drumul cel mai sigur pentru înfăptuirea gândurilor lui. Uşa se deschise din nou şi, în ea, apărù aceeaş fată de adineauri. In spatele ei, la câţiva paşi, o altă femee aşteptà, enigmatică şi familiară. Drăcea avù o scurtă bătae de inimă. Bogdan intră cercetător. Interiorul casei a-

www.dacoromanica.ro

veà ceva patriarhal în el şi primitor. O sală lungă, la mijloc şi largă, despărţeà două mari şi comode apartamente, aşezate astfel faţă în faţă. Preşuri curate pe jos şi mobile vechi, grele, de gust. Păreà întru totul unul din acele conacuri boereşti, de ţară, cu gutui în dulapuri, cu mere pe poliţe şi cu mixandre în ferestre. Nu aveà însă nici mere pe poliţe, nici gutui în dulapuri şi nici mixandre în ferestre. Fata, văzând tăcerea lungă a tuturor, se întoarse spre stăpână-sa şi spuse:

— Dumnealor sunt, coconiţă.

Stăpâna casei atunci, a cărei frumuseţă tânără străluceà metalic aproape, în liniştea mişcărilor ei prelungi, şerpuitoare şi calde, se desfăcù, parecă, din pereţi şi din umbră, fluidă şi înaintă spre ei.

— Mă rog, cine e domnul Titus Bogdan? întrebă ea cu ochii spre Drăcea.

— Eu! răspunse Bogdan.

— Directorul Băncii Casa Oraşului? adăogă ea, cetind cartea de vizită.

— Da!

— Atunci Dv. sunteţi domnul Pan Ioniţă Drăcea?

— Da!

— Literat? murmură ea cu uşoară părere, oarecum, de rău.

Arătă apoi cu mâna drumul spre un salon alăturat, în care îşi urmă musafirii.

Bogdan nu scăpă din vedere frumuseţea magnetică a gazdei şi nici tâlcul întrebărilor ei. Simţise

www.dacoromanica.ro

că ar fi voit ca el să fi fost literat şi Drăcea Director de Bancă şi era curios să afle pricina acestei preocupări a ei.

— Imi daţi voe, domnilor, să vă întreb de împrejurarea căreia datorez plăcerea de a vă cunoaşte.

— E oarecum dificil... începù Bogdan.

— Ei, Doamne! răspunse gazda cu evasivă teamă.

Drăcea simţì gestul ei de încrezătoare surpriză şi, ţinând să prevină prin sinceritate orice fel de neîncredere, răspunse repede:

— Dificultatea, Doamnă, e numai formală. A trebuit să mă mut de unde am stat până acum şi caut o casă. Imi trebuesc doar două camere şi, cum, după înfăţişare, casa nu mi s'a părut îndeajuns de locuită faţă cu mărimea ei, mi-am spus că, poate, nu strică să încerc o învoială.

Gazda făcù un gest obscur de nedumerire şi avù aerul că se afundă în semi întunericul odăii. Răspunsul ei nu venì decât câteva clipe mai târziu.

— Eu, domnilor, sunt singură, sunt văduvă şi nu simt nevoia de a închirià, din locuinţa mea, nimic.

— Toate motivele domniei voastre sunt deplin îndreptăţite şi nu pot decât să mă plec lor, răspunse pe un ton desamăgit Drăcea.

Bogdan îl privì cu oarecare ironică învinuire. Drăcea se simţì ca ars şi hotărì să reià vorba.

— Firește, doamnă, că prima mea îndatorire

www.dacoromanica.ro

este de a respectà liniştea şi demnitatea casei. Asupra acestui lucru nu încape nici o clipă de şovăire. Eu am însă ceva literar de lucrat şi mi s'a părut că nicăeri nu m'aş simţi pentru aceasta mai bine decât aici. Liniştea casei, singurătatea, grădina ei minunată, totul şi toate par a fi fost făcute pentru lucru intelectual.

Cuvintele lui Drăcea aţâţară curiozitatea gazdei şi măguliră amorul ei propriu.

— Adevărat ?

— Firește ! răspunse Drăcea care începeà să creadă că o înţelegere ar fi cu putinţă din curiozitatea partenerei sale.

— Eu nu am cunoscut niciodată un scriitor. Sunt interesanţi ?

— Banali, doamnă ! Mai banali, poate, în viaţă şi mai acomodanţi decât ceilalţi oameni.

— Dumnealui e un scriitor foarte cunoscut, intervenì Bogdan.

— Se poate, dar eu nu cetesc decât foarte puţin şi mai puţin încă în românește.

Bogdan erà intrigat de femeea aceasta. Avea în ea, ceva fosforescent, dar surd, ca un felinar în ceaţă. Părea că înaintează cu greutate, cu anevoinţă, cu un fel de ciudată prudenţă şi că, înainte de a face un pas sau a spune o vorbă, pipăe meticulos terenul şi îşi măsoară cu precizie partenerul. Aveà, astfel, câteodată, aerul că vine din fundul veacurilor, ca o ispită primordială dar iremisibilă. Pauza lăsată de răspunsul ei dat ca o cădere de

www.dacoromanica.ro

plumb topit, începeà să apese deasupra tuturor. Drăcea hotărî să o rupă şi spuse întâmplător :

— Mi-ar place, totuş, mult să pot stà aici şi să lucrez.

— Ştiu ! răspunse cu concentrare gazda. Ai spus adineauri lucrul acesta.

— Scorpia dracului ! se gândì Bogdan.

— Domnia voastră însă, răspunse Drăcea, îmboldit de acest răspuns şi hotărît să ajungă la o înţelegere, nu mi-aţi spus nici că primiţi, nici că nu primiţi.

— Crezi ? întrebă cu linişte aparentă gazda.

Şi nu mai adăogă nimic. Erà intrigată de aceşti doi vizitatori şi îi priveà cu oarecare scrutare. Înfăţişarea lor îi inspirà însă deplină încredere. Drăcea erà un tânăr înalt, elastic, exuberant ca o proecţie luminoasă, în afară. Fruntea lui largă şi gura cărnoasă îi lumină figura cu nimbul unui cald optimism senzual şi a unei ţâşnitoare plenitudini de sănătate. In privirile lui albastre, deopotrivă, strălucea viaţa, isbucneà entusiasm şi căutà sinceritate. Bogdan, dimpotrivă, erà gros, puternic, ca un bolovan, socotit în fiece mişcare şi precis ca un fenomen natural, fără vioiciune, fără grabă, fără surprize dar şi fără întârziere sau greş. Impresia lăsată de el displăcù gazdei care, simţindu-i privirile insistent scrutătoare, se întoarse spre Drăcea cu gândul, oarecum, de a-l umilì pe Bogdan, sau pedepsì şi cu un salt neaşteptat de reptilă în vârful cozii, spuse :

www.dacoromanica.ro

— Şi dacă, de pildă, aş primì, ce s'ar întâmplà?

Nici unul din cei doi prieteni nu se aşteptà la răspunsul acesta şi schimbară o clipă priviri întrebătoare. Gazda avù un nou gând de reculegere şi adăogă repede :

— Asta nu însemnează însă că şi primesc.

Drăcea însă, neputând să reziste acestui repede miraj, se ridică în picioare şi spuse :

— Nu văd de ce ar trebuì să respingeţi o rugăminte care, de fapt, nu are ciudat în ea decât împrejurările în care s'a produs.

Bogdan priveà cu oarecare nedumerire, prietenește înciudată, această schimbare repede în dispoziţia gazdei.

— Nu e nevoe să mi se dovedească nimic. Sunt îndeajuns de stăpână pe mine şi pe faptele mele pentru a face ce vreau. De explicaţii te scutesc. Mă bate gândul că nu eşti prea inspirat în astă seară şi ca să-ţi uşurez sarcina grea de a pledà restul cauzei, primesc. Fac, la urma urmei, loc unei curiozităţi. Ţi-am mai spus că nu am cunoscut încă nici un fel de artist până azi. Când ai de gând să te muţi ?

— Şi mâine dacă se poate !

— Prietenul meu e grăbit, adăogă Bogdan pe un ton de glumă. Are în minte o dragoste nouă şi de care ţine să se vindece cât mai curând.

— Ah ! şi se mută aici ca la un sanatoriu !

— Adecă, doamnă, am în minte un subiect de roman pe care ţin să îl sfârşesc cât mai curând.

www.dacoromanica.ro

— La urma urmei eu nu am nici un rost să mă amestec în preocupările Dv. personale. Vă rog să mă scuzaţi!

Se ridică apoi şi sună. Numai decât aproape se ivi şi fata care deschise.

— Ţi-am făcut şi ţie pe plac. Mâine se mută, în camera aceasta din faţă şi în aceea de alături, domnul.

Se întoarse apoi spre Drăcea, care îşi muşcă înciudat de cuvintele gazdei, buzele şi întrebă:

— Dar nădăjduesc, domnule, că nu ai bagaj prea mult. Asupra preţului, cum eu nu închiriez din vreo nevoe, ne vom înţelege foarte uşor.

— Bagaj, doamnă, în afară de cărţi şi de lucruri de garderobă, nu am de loc.

Fata, după ce tăcu cercetătoare cât dură convorbirea, exclamă:

— Vai, cuconiţă, ce bine îmi pare.

— Şi de ce fetică? întrebă Bogdan.

— Aşa, iată. Imi eră urît numai cu cuconiţa, singure, în cogemite casă.

— Taci din gură! răspunse gazda. Eşti o fricoasă.

Fata lăsă ochii în jos şi se roşi. Drăcea, simţind că în hotărîrea de mai acum a gazdei intrase în bună parte şi insistenţele de până atunci ale acestei fete, o întrebă cum o chiamă.

— Floarea, domnişorule!

— Ţi-am mai spus că te chiamă Flora. Imi place mai mult aşa. Să nu te mai aud cu Floarea.

www.dacoromanica.ro

Prin mintea lui Drăcea fulgeră o apropiere aurie între grădina din jurul casei şi numele de Flora. Dispărù însă în mai puţin decât timpul necesar fixării ei şi făcù loc unei bucurii pe care ar fi voit să o şi alerge şi să o şi strige, copilăreşte, prin iarbă, sau pe stradă. Gazda se ridicase însă în picioare şi aşteptà, astfel, ca o sugestie, dreaptă, de concediere. Amândoi se îndreptară spre uşe, luându-şi rămas bun dela gazdă. La ieşire, Drăcea întrebă:

— Dar adresa aici?

— Strada „Fântâna cu chipuri" No. 13, la Doamna Lyda Sarpe.

— Asta e! exclamă mintal Bogdan.

Drăcea însă, depărtându-se, abia îşi mai stăpâneà bucuria. Luă pe Bogdan de braţ şi spuse repede:

— Să ştii că am noroc. Am găsit şi titlul romanului meu: „Fântâna cu Chipuri". Ai văzut cum totul se înbină de minunat? Am eroina principală şi un titlu a cărui suculenţă sugestivă a şi început să-mi coloreze eroii cu spiritualitatea lui.

— Altceva m'a surprins.

— Ce?

— Numele gazdei: Şarpe. Tot timpul cât am stat împreună mă căzneam să îi găsesc un echivalent simbolic. Şi iată că numele ei mi-l dă dintr'odată. Are, într'adevăr, ceva din şarpe, nu numai în mişcări, în culoarea îmbrăcămintii, sau în croiala ei strânsă pe trup, dar şi în apucături. Sunt oa-

www.dacoromanica.ro

meni, de pildă, ai căror ochi rotunzi şi prea apropiaţi de rădăcina nasului lor coroiat îi fac să semene cu bufniţele. Unii au, încadrată în blondul unui păr miţos ca o blană, înfăţişarea unor adevărate profiluri de oae. Apăsătoare figuri bovine, cu prunelele apoase de vaci rumegătoare, scot alţii dintre umeri făcuţi parecă să tragă la plug, sau frunţi teşite de carnivore şi ochi de pasăre de pradă. Sunt astfel oameni vulpe, sau vultur, broască sau barză. Ei bine, Lyda Sarpe este exact reprezentanta fascinantă a numelui ei.

In dreptul porţii se ridică dintr'odată, din iarbă, un flăcău îmbrăcat olteneşte şi îşi scoase, surprins şi cercetător, căciula. Drăcea mirat de această neaşteptată apariţie întrebă :

— Ce e cu tine băete ?

Flora care venise după ei ca să închidă poarta, răspunse :

— E olteanul nostru şi e dintr'un sat cu mine. Cucoana i-a dat voe să doarmă în curte. Prea nu erà ţipenie de om pe aici. Când e vremea bună stă în ogradă, când plouă se aciuiază şi el în pridvor. Cântă tare frumos din fluer şi îl chiamă Dănăilă.

— Aşà, măi ?

Olteanul însă, drept orice răspuns, se mulţumì să surâdă. Faţa lui, în lumina albastră a serii, părea că luceşte. Drăcea îşi duse mâinile la ochi şi îşi frecă apăsat fruntea. Infăţişarea liniştită, nepăsătoare şi fericită, ca a unei fructe pe creangă, a lui Dănăilă, îl pătrunse până la uimire. Era însă

www.dacoromanica.ro

prea plin de sucul cald al unei neformulate mulțumiri pentru a mai spune sau a mai răspunde ceva. Eşi, astfel, pe poartă şi porni exuberant înainte.

— Ciudată atmosferă! spuse, ajungându-l din urmă, Bogdan.

— De bucolică, de adevărată bucolică virgiliană, dragul meu!

Sunt mai mult decât fericit. Una Laris a avut un mare noroc. Nu ştiu însă dacă, de acum înainte, nu se vă schimbă şi ea. Eu tare mă tem că o să ajungă repede aici, din curtezană, cum o visasem, cu trupul macerat în parfumuri arzătoare şi cu umerii sidefaţi cu alb de ceruză, o nimfă agrestă, o driadă poate, sau o sibilă. Eu cred într'un fel de lege fizică, în univers, de reversibilitate a gândului, a gândului sau a imaginii, a sufletului, numai la nevoe, în dublul lor material şi apoi contrariu. Nu se poate naşte undeva o cugetare fără să îşi aibă mai dinainte, cine ştie unde, şi realitatea ei imediată şi corespondentă. Trăesc însă numai acelea care au norocul să se găsească atunci când trebue şi să se fecundeze reciproc.

Bogdan ascultă fără să răspundă decât printr'un surâs tăiat într'un complex indescifrabil de faţete. Drăcea ar mai fi voit să spună ceva, dar văzând înfăţişarea pierdută a lui Bogdan, se oprì şi îl apucă de braţ:

— La ce te gândeşti?

— La nimic!

Apoi, contrariat de gestul lui Drăcea, îşi amintì

www.dacoromanica.ro

dintr'odată de cuvintele lui care i se îmbulziră în urechi, aprige, după ce fuseseră pronunțate, printr'un fenomen de ascuțită memorie, și adăogă cu o mișcare lăuntrică, dar ușoară, de răzbunare :

— Adecă da ! Mă gândeam la romanul tău și mi se păreà că nu prea știi ce vrei.

— Este drept. Simt însă că vreau temeinic ceva și nădăjduesc ca atare că voiu și găsì. Bate și ți se và deschide a spus Mântuitorul lumii. Eu bat la porțile de aur ale nopții sufletului meu.

Se oprì însă deodată și exclamă :

— Ah !

— Ce ? întrebă repede Bogdan.

— Am mai găsit ceva. Tot timpul cât am mers m'am chinuit să aflù ce anume. Tu ai găsit în Lyda Sarpe întruparea simbolică a numelui ei. Poate să ai dreptate. Eu nu am observat încă lucrul acesta. Am văzut însă, când am ieșit din casă, în grădină, adevărata noapte și întâlnirea ei mi-a umplut sufletul atât de mult încât nu am mai știut de unde veneà simțământul acesta de plenitudine. Noaptea, dragul meu, e ca o uriașe bae obscură în care se scufundă jumătate din existența noastră și în care ne refacem zilnic energia. Aparținem, în cea mai mare parte, puterilor ei, acelei uriașe împărății impersonale care ne dă drumul pe albia ei la vale și în care se pierde noțiunea eului individual. Acolo domnește neprecupețit o putere față de care nu putem decât îngenunchià. Un zeu necunoscut ne înbărbătează cu idei, cu simțiminte, cu

www.dacoromanica.ro

vlagă şi, poate, cu însăşi ideile rasei, cu oracolele şi cu amintirile memoriei hereditare. Vezi dar, că dacă activitatea noastră conştientă ne aparţine efectiv într'o măsură atât de redusă, întrucât zilele nu ne dau decât o iluzie de existenţă, iar nopţile nu ne aparţin, putem spune cu poetul helen că viaţa este visul unei umbre. Eu trag consecinţele acestui adevăr şi mă încred odată mai mult nopţii. Am văzut-o împrejurul locuinţei mele noui, hieratică, proaspătă, aproape ameninţătoare în frumuseţea ei nelămurită. Voiu lua-o de mâine la braţ şi vom porni împreună pentru a căutà cărări altele decât cele bătute şi emoţii necristalizate încă, sub negrul de catifea al împărăţiei ei.

— Ai dreptate. Uitasem că eşti noctambul! în trerupse cu prietenoasă ironie Bogdan.

— Sunt şi nu sunt. Atârnă de sensul dat cuvântului. Eu caut în totul ceeace voi, credincioşii literii din evanghelie, numiţi împărăţia cerurilor şi care nu este decât împărăţia motivelor, a cauzelor primordiale. Ziua însă nu dă decât iluzia pe care insul şi-o face despre un lucru ; lucrul în sine se găseşte doar în noapte şi cu cât mai substanţial e obiectul căutat, cu atât e şi mai încunjurat de noapte. Trebue dar să ştii desghiocà propriile tale clipe sufleteşti sau mintale din straturile în care sunt învăluite de întuneric. Este dela sine înţeles că reprezentarea substanţei găsite poartă pecetia diurnă a oricărui fapt omenesc şi, ca atare, se traduce tot în imagini mai mult sau mai puţin de

www.dacoromanica.ro

toată ziua şi tot iluzorie rămâne. Sunt însă iluzii şi iluzii. Ale mele au obârşia profundă a intuiţiei, iar ale voastre răceala geometrică a construcţiilor pur mintale ; pot fi astfel echivalente în faţa oamenilor, dar nu şi identice în ziua judecăţii din urmă, unde verbul primitiv al vieţii vă fi singur chemat să judece pe vii şi pe morţi.

Convorbirea aceasta îi amăgi până în mijlocul oraşului. Feeria electrică a nopţii se vărsă ca o cascadă de nevroză luminoasă din toate vitrinele, ţâşneà prin uşile deschise ale barurilor, al căror zinc ţipà voluptăţi zadarnice şi din pupilele de fantome mecanice ale farurilor aprinse ale automobilelor în goană. Sgomotul şi lumina smulseră dintr'odată pe cei doi prieteni din ritmul preocupărilor lor de până atunci şi îi svârliră cu brutalitate în realitatea întârziată dimprejur. Bogdan scoase ceasul şi exclamă surprins.

— Zece ore. Trebue să fi stat la gazda ta cea nouă cel puţin până la orele nouă !

— Te urmăreşte ! răspunse glumind Drăcea.

— Ţi-am spus de ce ! adăogă, jumătate sincer şi jumătate prefăcut, în sinceritatea lui totală, Bogdan.

Şi după ce îşi strânseră mâinile, se despărţiră.

www.dacoromanica.ro

II.

Lyda se sculă ceva mai de vreme ca de obiceiu, îşi potrivì o găteală destul de simplă şi rămase astfel o clipă locului. Se gândeà că din moment în moment îi poate sosì chiriaşul şi, ca atare şi în ciuda asigurării lui că nu are cine ştie ce bagaj, và fi silită, cel puţin, să vegheze la aşezarea lucrurilor. Erà, din pricina aceasta puţin cam stânjenită şi aveà impresia că tevatura slăbiciunii ei nu và fì răsplătită de curiozitatea răscolită de gândul că và face o experienţă nouă. Erà hotărîtă, totuş, să primească pânăla urmă şi cu cea mai bună voe, urmările acestei prinsori de o clipă cu hazardul şi cu absurditatea lui şi, încă, nu se puteà oprì de a se tot întrebà mereu cum de ajunsese să îşi împartă locuinţa cu un om singur şi străin.. Nu îi păsà, firește, de nimeni, nimic ; îşi puneà doar o problemă de eftină conştiinţă, cu care, de fapt, se căzneà mai degrabă să îşi petreacă vremea decât să construiască un răspuns. Preocupările acestea nu atingeau de loc pe acelea ale gătelii. Işi făcuse o piptenătură strânsă împrejurul capului ca o bonetă frigiană şi îşi înfipsese în cocul greu depe

www.dacoromanica.ro

ceafă un pieptene gros de aur cu, deasupra lui, pe banda din care plecau în jos dinţii, o horă în sus de şase silvani de aur. Rochia, strânsă pe trup ca o teacă opalină de mătase, lăsă formele trupului mlădios să şerpuiască, în afară, ca o melodie materializată. Căută într'un dulap nişte mănuşi mai vechi de piele şi, după ce le aşeză la îndemână, pe o mescioară, îşi şterse în treacăt unghiile lucitoare ca onixul.

Intre timp sosì în fugă Flora.

— A sosit domnişorul de aseară, cuconiţă!

— Vezi dacă sunt gata.

Şi se învârtì de câteva ori pe călcâie, meticulos. Flora o privì cu luare aminte şi răspunse cu un fel de compliment stângaciu:

— Sunteţi ca o floare, cuconiţă!

Lyda se încruntă uşor, ca surprinsă asupra unei slăbiciuni şi adăogă retezător:

— Acum du-te şi deschide.

Işi soptì apoi în gând:

— Imi păstrez cel puţin dreptul de a petrece cum voiu socotì eu mai bine cu întâmplarea aceasta.

Drăcea sosì urmat de Flora şi de doi oameni aduşi să descarce cărţile şi puţinele lui lucruri efective. Lyda îi ieşì înainte cu gravă nepăsare.

— Ştii, domnule Drăcea, că abia după ce ne-am despărţit mi-am dat seama că nu trebuià să te primesc.

— Treaba ei, la urma urmelor, să îşi aleagă rolul pe care şi-l crede mai nimerit! gândì o clipă

www.dacoromanica.ro

Drăcea. Pe mine mă interesează casa şi dacă ea nu-mi place, cu atât mai bine. Imi văd liniştit de treabă.

Adăogă însă tare şi cu aerul de glumă:

— Acum însă este prea târziu pentru a mă învinuì de altceva decât de bucuria de a fi găsit, datorită dumitale, o locuinţă plăcută sensibilităţii mele.

— Nu e vorba de nici o învinuire. Am fost curioasă să văd şi eu de aproape un scriitor. Se spun despre ei atâtea lucruri ciudate şi, uneori, frumoase, încât mărturisesc am fost ispitită de prilejul de a le vedeà şi controlà singură.

— Mărturisirea dumitale mă intimidează. In tot cazul are să mă facă să mă urmăresc mai deaproape.

— Ar fi un cuvânt să îmi reproşez şi mie limbuţia şi dumitale tăcerea.

— Desigur însă, că nu voiu izbutì.

— Spuneai că ai de scris un roman.

— Da!

— Şi ce este, din punctul dumitale de vedere, un roman?

— Un roman?

— Dă-mi puţin voe să văd eu cum aşează cărţile. Ai grozav de multe.

— Vreo cinci sute.

— Sunt însă atât de mari, toate, încât par cinci mii.

Şi îşi trase mânuşile pentruca, urmărind de a-

www.dacoromanica.ro

proape aşezarea cărţilor în bibliotecă şi a feluritelor mărunţişuri prin casă, să poată fi, din când în când, de folos. Apartamentul lui Drăcea se compunea dintr'o cameră de dormit mobilată cu domnească simplicitate şi dintr'o alta de lucru, în mijlocul căreia un birou de nuc sculptat îşi aşteptă, parecă, de când lumea, o folosinţă. Un perete aveà, între două ferestre, o destul de largă bibliotecă goală. Câteva scaune de piele, fără arcuri, dar largi, comode şi cu masive rezimători de spate şi de mâini, presărau covorul cu flori mari, roşii, în chenare negre. Ferestrele odăii se deschideau spre partea cea mai sălbatecă, din spre dos, a curţii. Un murmur metalic, de picături de apă, pătrundeà de sub un muşuroiu de viţă, spre care se aplecà şi îl acopereà, înghesuindu-l, un pom uriaş şi răsucit. Erà fântâna pe care o văzuse şi aseară şi care cântà şi azi la fel. Drăcea făcù din aceasta un cuvânt de bun augur şi se întoarse cu ochii spre grădină :

— E mult pătrunzător şi cântecul acesta al apei şi al fântânii.

Flora, împreună cu oamenii, sfârşiseră de adus şi de aşezat cărţile în bibliotecă.

— Mai sunt în camionul cu bagaje lucruri de adus ?

— Firește ! răspunse Drăcea cu un aplomb care se isbeà ciudat cu tonul îndoelnic şi scrutător al întrebării.

www.dacoromanica.ro

— Domnul acesta, se gândi Lyda, îşi închipui că e deadreptul stăpân aici.

Apoi tare, întorcându-se cu spatele spre el şi cu faţa spre Flora, spuse :

— Vezi ce-o mai fi de adus şi adu repede.

Găsi însă că se purtase prea aspru şi, întorcându-se surâzător spre Drăcea, adăogă :

— Fata asta e câteodată foarte tembelă. De altfel ai să ne ajuţi şi Dumneata la aşezarea aceasta, nu e aşà ?

Şi trăgând un scaun de lemn, rotund ca o mescioară, în dreptul bibliotecii, întinse o mână spre umărul lui Drăcea, pentru a se sprijini şi, cu o elasticitate de căprioară, sări pe scăunel. Drăcea, surprins de gestul ei, dar mai ales de graţia uşoară cu care îl executase, avù o tresărire lăuntrică de bucurie. Găsise gestul cu care urmà să îşi introducă în roman eroina. Una Laris và intrà în odaia lui cu o săritură ca aceasta, într'o seară, pe fereastra deschisă a odăei. Ar fi fost cu neputinţă să i se înfăţişeze într'altfel. O voia tragică şi sglobie, în acelaş timp, tainică şi luminoasă, îndepărtată şi, totuş, necontenit de faţă. Trebuià să vină de departe din timp şi din spaţiu, imaterială, prin toate şi peste toate piedicile, biruitoare, pentru a se întrupà, neaşteptată şi fulgerătoare, în mintea şi în sufletul lui. Duhuri protivnice îi vor fi pândit calea în fel şi fel de chipuri. Ii vor fi ieşit de pretutindeni cu ispite înainte, şi îi vor fi stat în drum ca o mare al cărei ţărm dimpotrivă nici că s'ar

www.dacoromanica.ro

puteà vedeà. Una Laris închide ochii desamăgită. S'ar întoarce, parecă, înapoi. Chemarea ei însă e mai presus de acest cuget şi porneşte cu ochii închişi. Pânăla ţărm mai rămâne o bucată bună. „Invaţă-mă, Doamne, ce să fac. Tu singur mă poţi luminà! „Cât o fi mers astfel nu ştie. A simţit doar dela o vreme plescăit de apă sub picioare. Deschide ochii. Calcă peste apă ca pe uscat. Ţărmul dimpotrivă se apropie ca în vis şi pe el flutură flamuri de isbândă aprinse ca focul şi roşii ca sângele. „Amin! strigă ea. Puterea lui Dumnezeu e neţărmurită!" Şi pe mal plânge lacrimi de bucurie.

—— là, te rog, lampa aceasta şi pune-o pe birou. E îndeajuns de mare şi apoi e foarte frumoasă, spuse Lyda, apucând o lampă de deasupra bibliotecii şi întinzând-o noului ei locatar, cu familiaritate.

Drăcea, la cuvintele ei, tresăì. Lyda băgă de seamă amănuntul acesta şi întrebă ce se întâmplase.

— Nimic. Inchipueşte-ţi că mă gândeam la romanul meu. Văzusem adineauri gestul de săgeată cu care ai sărit pe scaun şi o întreagă lume de imagini mi-au năvălit în minte.

— Adevărat? întrebă oarecum măgulită Lyda. Şi cum aşà?

— Mă gândeam, în legătură cu eroina mea, la un personagiu rar, dar nu şi unic. Viaţa ei să se înfăţpiască întocmai ca o poruncă universală. In

www.dacoromanica.ro

faţa ei să se ridice munţi întregi de piedici. Să o sfâşie durerea, dar să nu se întoarcă înapoi. Dragostea ei să fie mai presus de acest cuget. Colţii de fer ai stâncilor să îi sfâşie tălpile. Să i se pară că picioarele îi prind rădăcini în pământ şi genunchii să îi trosnească sub împotrivirea urcuşului. Să se oprească apoi deodată şi să ridice ochii spre cer, rugători: „Ajută-mi, Doamne, că prea sunt slabă!" Şi pecetie de aur să îi fie rugăciunea. Muntele să se topească într'o clipă şi binecuvântata pajişte să i se desfăşoare, cântând culori şi rouă sub picioare. Să vină, aşă, ca o nebunie. Să întâlnească ziduri de ploi în drum şi furtuna să o bată de parecă ar voi să îi desrădăcineze sufletul din trup.

— Nu îmi place! întrerupse Lyda cu oarecare înciudare.

— Adevărat? şi dece?

— O să rătăciască pe drum, iată!

— Nu! Când o fi să rătăciască, răspunse glumind Drăcea, un fulger brăzdează văzduhul şi înaintea ei se desface arunci, din întuneric, casa cu No. 13 din strada Fântâna cu Chipuri. Sare, ca dumneata pe scaun, adineauri, prin fereastră şi intră: „Bună seara!".

Lyda nu răspunse de cât printr'un gest de supărată moţare a buzelor. Fluiditatea închipuirii lui Drăcea şi salturile capricioase ale limbagiului lui, o turburau. Avù o clipă impresia că fusese într'adevăr obiectul preocupărilor lui Drăcea, şi spulberarea acestei atât de firești iluzii o necăjeà ca o

www.dacoromanica.ro

desmăgire. Sări de pe scaun şi ieşi întru întâmpinarea celor doi inşi care tocmai aduceau lucrurile.

—In cufărul acesta ce este ?

— Noi nu ştim.

— Haine şi rufe ! răspunse Drăcea.

— Duceţi-l în odaia de alături.

Apoi, întorcându-se spre Flora :

— Le vei aşezà pe toate în garderobă, iar cufărul îl urcăm, gol, în pod.

— Bine ! răspunse luându-şi asupra lui arătările acestea şi pornind înainte, Drăcea.

Flora însoţeà pe cei doi inşi. Drăcea descue şi arătă fetii cum să aşeze lucrurile în garderobă. Fata nu îşi putù stăpâni o exclamaţie de uimire faţă de varietatea ciudată a vesmintelor şi a rufăriei. Drăcea însă nu se mai ţineà de amănuntele acestea. Rămăsese inconştient cu imaginea piciorului cizelat până la spiritualitate al Lydei, şi erà mirat că nu îşi formulase încă faptul acesta. Se hotărî să dreagă această scăpare din vedere. Il sâcâià mai ales gândul că gazda aveà aerul că se găseşte în el şi că, totuş, nu se revelează cu nimic. Neobservate, aproape, sclipiri de familiaritate lăsau să se vadă lucrul acesta ; de îndată însă ce o scântee de lumină se deşteptà pe undeva, urmà numaidecât un recul, în opac. Parecă o teamă ciudată de a se destăinuì o stăpâneà, de neînvins, şi îi mistifică fiinţa ei femenină. Se întrebă de pricina acestei stări în împresionabilitatea lui şi nu îi găsì altă

www.dacoromanica.ro

explicație decât aceea că vine sau din ambianța generală a casei și apoi a grădinii, sau, poate, dintr'un simplu joc de imaginație, al său. Bägă de seamă, totuș, că o spiritualitate arzătoare trăește mocnit sub învelișul voit al unei simplicități aproape rustice, și descoperirea aceasta îi pricinuì bucurie, deși contrariul l'ar fi lăsat rece.

— Și noi avem cărți, domnișorule, spuse Flora înciudată de tăcerea lui Drăcea.

— Așà ? Nu le-am văzut.

— Cuconița le ține într'o odăiță din dos, închise. Nu scoate decât trei sau patru și pe urmă le pune la loc.

— Ție îți plac cărțile ?

— Eu nu știu să cetesc decât pe rumânește. Dacă au poze însă îmi place să mă uit prin ele. Cuconița are o carte mare cu tot soiul de comedii. Sunt în ea cai cu capete de om, oameni cu picioare de țap, femei cu trupul de șarpe și toate acestea, cu cât sunt mai urîte cu atât sunt și mai frumoase. Nu știu cum se face aceasta. Să vezi ce ochi au unii, sau ce frumusețe de fețe alții. Cucoana spune că au existat cu adevărat, pe vremuri. Așà să fie oare ?

— Firește ! răspunse ușor intrigat Drăcea. Există, de altfel și acum.

Flora ridică privirea uimită în sus. Cei doi inși care aduseseră cufărul isbucniră într'un râs gros, al cărui aer de complicitate, îndreptată oare-cum

www.dacoromanica.ro

împotriva nevinovăţiei fetii din casă, supără pe Drăcea.

— Luaţi acum cufărul şi duceţi-l unde vă và arătà fata. Am isprăvit cu voi.

Flora porni înainte. Cufărul fù luat, cu câte o mână, de cele două capete şi scos afară. Drăcea, rămas o clipă singur, păreà gânditor. Nu se gândeà anume însă la nimic. Sufletul lui prinsese cuvintele fetii din casă şi le digerà, şovăitor, în adâncul lui alcătuit ca un burete. In aparenţă erà bucuros că sfârşise cu tărăşenia mutatului şi că se găseşte bine instalat. Rotì o privire de jur împrejurul odăii pe care o vedeà, de fapt, pentru întâia oară şi simţì, din toate amănuntele, rafinamentul simplicităţii ei. Un vast divan, cu un capăt rezimat de perete, în mijlocul odăii, pe o scoarţă mare, lucrată ca pe vremuri, ţărăneşte, se întregeà, parecă, pe peretele dimpotrivă, cu formele grele ale unei uriaşe garderobe lucrată din acelaş lemn şi la fel. Picioarele divanului, în stejar, închipuiau nişte cariatide care, ţineau pe creştet greutatea patului şi, tot aşà şi dulapul, aveà ciubucele uşilor în chip de cariatide sculptate, pe capul cărora, cu rost de capiteluri, câte un vas cu lotuşi susţineà cu foile lor partea de deasupra.

— Dar ce ai rămas aşà ? întrebă din uşa dintre camera de dormit şi birou, Lyda.

— Priveam orânduiala frumoasă a casei.

— Tot în legătură cu romanul dumitale ?

—Il legătură cu noua dumitale găteală, răspunse

www.dacoromanica.ro

glumind numai pe jumătate, Drăcea, care băgă atunci de seamă că Lyda își schimbase vesmintele

— Nu puteam rămâne îmbrăcată ca pentru deretecare.

— Și numai decât apoi :

— Fireşte însă că nu totul e gata. Rămâne ca amănuntele odăii să le desăvârşeşti singur şi potrivit gusturilor şi deprinderilor D-tale.

Drăcea mulţumi pentru atenţie. Se feri să mai adaoge însă şi ceva în legătură cu schimbarea toaletei. Ţineà să se dumirească mai întâiu dacă e un gest firesc al unor deprinderi de totdeauna, dacă e un gest de uşoară cochetărie, sau dacă în el urmează să găsească o intenţie mai adâncă. Se mulţumì doar să constate, astfel, dantela fină a corsajului, şi culorile jucăuşe şi schimbătoare ca sideful ale rochiei : în lumină era argintie, şi ca aurul în umbră.. Un pantof strâns ca o bijuterie încălţa un picior care nu avea nevoe de el pentru a nu fi mai mare decât un cap de şopârlă. Ciorapi de mătase se lipeau îndrăgostit de pulpa cea mai spirituală şi mai minunat croită. Avea braţele goale până la coate, şi strălucirea lor aluneca rotundă, plină, albă ca argintul lustruit. Mâinile, încărcate cu inele, legănau un evantaliu de sidef atât şi de fin lucrat în cât părea un mic curcubeu de ţinut între degete.

— Si cum spuneai că o chiamă pe eroina dumitale ?

www.dacoromanica.ro

— Una Laris ! o simplă fantezie de sunete asociate la întâmplare.

Se oprì însă. Îşi dete seama că minţise şi tăcù întrebător, ca un câine când pontează vânatul. Erà înciudat să îşi lămurească cuvântul pentru care adăogase, neîntrebat, o explicaţie neadevărată şi mai ales zadarnică, la o întrebare destul de firească.

— Să fi fost oare răspunsul meu la o atenţie care mi s'a părut că mă priveà? Şi care poate să fie pricina adâncă a acestei complezenţe : interesul putând fi o simplă şi eftină curiozitate, sau o politeţă convenţională purtată scrisului meu, sau, poate, celălalt, mult mai temeinic şi mai legat fiinţei ei femeeşti, al cochetăriei ?

Şi se uită cu mai multă luare aminte la costumul pe care îl găsì foarte frumos al gazdei. Lyda îl priveà cu impenetrabilitatea umbrită a mugurului pe cracă. Aveà aerul că îşi plimbà, deşi cercetător, privirile la voia întâmplării. Obiectele îi cădeau sub raza de cercetare a ochilor ca nişte corpuri plutitoare pe firul lenevos al unei capricioase curgeri de apă albastră. Găseà, din ţinuta şi din preocupările lui Drăcea, că oamenii nu sunt niciodată limpezi în faţa unei femei şi se gândeà ce bine ar fi dacă şi-ar puteà ei spune atunci gândul după nobilul şi uşorul dialect de cugetare ionic.

— Le trebue numaidecât muzică ! conchise ea. Muzica aceea atât de obicinuit nemărginită.

Apoi, caşicum s'ar fi mişcat pe temeiul unei hotărâri neaşteptate, întorcându-se deodată, adăogă :

www.dacoromanica.ro

— Dacă ai nevoe de ceva, sună şi fata vine numai decât.

Şi eşi. Drăcea reţinù chipul aproape insolit al acestei plecări, dar nu se putù oprì de a recunoaşte şi pe acela nu mai puţin provocător al pauzei îndelung tăcute, dintre ei. Aveà aerul că fiecare, în felul său, se pândesc şi se detestă, în acelaş timp, unul pe altul. El, cu pornirea lui gata să prefacă în imagini orice înfăţişare de viaţă surprinsă, iar ea cu liniştea aceea învăluitoare a unei înfăţişeri misterios de peteline.

— Asta este! făcù cu o pocnire a degetelor, de satisfacţie, Drăcea. Am găsit. Lucrul erà simplu, dar aveà în el ceva din simplicitatea mocnită a oului lui Columb. Titu aveà dreptate. Lyda Sarpe, printr'un fenomen ciudat de mimetism şi de adaptare a materiei la numele ei, sau, poate, printr'o predestinare, evocă, în clipe abia fosforescente, ceva din mişcarea latentă şi întunecată a şarpelui. Inaintările ei, felul ei de a se oprì, o prudenţă metalică, ondulările gesturilor şi ale trupului, au toate ceva dintr'o apariţie parţială a acestui animal biblic. Picioarele ei par să fi fost făcute nu pentru a umblà sau a sărì cu ele, cì pentru a se strecurà, încolăci sau ţâşnì. Ondularea trupului e mai curând rece decât voluptoasă.

Şi, caşicum ar fi căutat o diversiune, sună. Flora sosì numai decât. Drăcea, aşezându-se la birou, cerù un pahar cu apă. Fata i-l aduse. Se apropie apoi cu paharul de birou şi, dupăce îl aşeză bini-

www.dacoromanica.ro

şor, făcù câţiva paşi înapoi şi, dreaptă în mijlocul odăii, aşteptă. Drăcea găsì gestul caracteristic. Lyda şarpe nu stà niciodată în mijlocul odăii. Preferinţele ei, desigur instinctive, o duceau în spre colţurile umbrite ale casei, o reţin rezimată de pervazurile uşilor, pe pragurile unde se opreşte aproape regulat, şi umblă deobiceiu dealungul zidurilor. Pare astfel că necontenit se fereşte sau că ascunde necontenit ceva.

— Mulţumesc ! spuse cu oarecare întârziere Drăcea, sorbind paharul cu apă dintr'odată, nu atât pentrucă îi erà sete, cât pentru a scăpà de el.

— Vă erà sete, cuconaşule !

— Aşa ? făcù zâmbitor Drăcea.

— Aţi băut apa cu poftă.

Intervenţia ei aveà, cu toată nevinovăţia, ceva din graţia spirituală a florii de cireş, pe ramură. Surâde pentrucă a înflorit şi a înflorit pentrucă a sosit vremea acestei înfăţişeri a ei de viaţă. Nu se gândeşte la nimic cu lucrul acesta.

— Aceasta e toată deosebirea sau, poate, tot nodul, nefiind până la urmă vorba de vreo comparaţie, al preocupărilor mele. Lyda Sarpe trebue văzută în fiecare din acţiunile, sau gesturile, sau cuvintele ei, ca un preludiu doar al unor alte nemărturisite şi totdeauna viitoare şi, poate, doar abstracte, încercări de realizare. Intre clipa ei de faţă şi ea stă totdeauna, ca unică realitate, o intenţie hipnotică la capătul căreia abia ar puteà şi ea să se găsească.

www.dacoromanica.ro

Şi avù o întrerupere de gând. Mintea lui se întrebà acum dacă lucrul acesta poate răspunde noţiunei de feminitate. Or cum, lucrul se izbeà din temelie cu ideile lui asupra esenţei spontane şi iraţionale a femeii.

— O să văd eu şi aici, poate, cum stau lucrurile.

Flora, văzând că nu mai are nici un rost să stea, luă paharul depe masă şi spuse :

— Eu mă duc, cuconaşule !

Rămase însă locului. Cuvintele ei fuseseră rostite la voia întâmplării şi căzuseră din gură ca nişte mărgele dintr'un şirag risipit. Drăcea vedeà că inima ei mai are ceva de descărcat şi jocul acesta îi plăcea.

— Mai vrei tu ceva ?

Flora, simţind dispoziţia înţelegătoare şi prietenoasă a noului ei stăpân, căpătă încredere şi, punând din nou paharul pe birou, răspunse :

— Spuneaţi adineauri, cuconaşule, că mai sunt şi astăzi drăciile acelea din cartea cu poze a cuconiţii. Nu cumva aţi fi râs de mine ?

Drăcea isbucnì într'un hohot de râs. Găsì însă lucrul mai însemnat decât doar un prilej de voe bună şi rămase cumpănitor între un răspuns glumeţ, pe care şi-l stăpânì şi altul serios, pe care nu îl găseà. Spuse totuş sumar :

— Firește că există.

— Dece nu le mai vedem atunci ?

— Ai vrea să le vezi ?

www.dacoromanica.ro

— Mi-ar place. Eu nu m'aş speria de ele. Am văzut o pasăre frumoasă de nu mai aveà cum. Aveà însă capul de femee, dar tot frumos erà şi capul. Cucoana mi-a spus că aveà un viers minunat, dar că s'a înecat de ciudă într'o zi, în mare. Dacă ar mai fi nu ar trebui oare să se mai arăte şi azi?

— Se arată dacă ştii să le vezi. Primăvara nu există?

— Există dar ea se arată.

— Unde vezi tu că se arată?

Flora se cambră la întrebarea lui Drăcea într'o încordare de supremă sforţare. Fruntea i se brăzdă cu nefireşti dungi transversale şi, o clipă, privirile i se întunecară. Totul căzù însă ca o delaxare fulgerătoare, la capătul unei zadarnice încercări, într'un surâs de luminoasă beatitudine. Drăcea avù un simţământ de milă şi de curiozitate în acelaş timp şi, cu un gest de glumeaţă complicitate, ducându-şi degetul a tăcere spre buze, spuse:

— Sssst! Pentru azi ajunge atâta. Acum şterge-o!

Şi începù să îşi claseze unele din hârtiile de pe birou. Erà o muncă manuală care îi îngăduià şi îi aţâţà câteodată gândurile. O făceà automatic şi fără nici o ţintă. Trecù apoi la alte îndeletniciri similare. Mută o scrumieră din locul ei în altă parte şi privì apoi câteva volume risipite. Gândurile însă îi fugeau în toate părţile. Se pomenì astfel în faţa bibliotecii privind în treacăt cotoarele cărţilor.

www.dacoromanica.ro

— Ar fi ciudat să nu pot face nimic. Am mai căzut eu de vreo câteva ori în cursa unor atari farse ale spiritului. Au intrat, de sigur, în joc şi pricini organice. Lenea fizică m'a oprit adeseaori dela sforţarea necesară şi dureroasă de a gândi numai în faţa hârtiei, şi cu condeiul în mână. Stocul de imagini proaspete şi jocul fecund al asocierii şi al disocierilor pe planul unei cugetări nou nichelate, se ţeseà, astfel, în folosirea lor curat mintală, sau în simplă povestire între prieteni. Entusiasmul scormonirii lor piereà înainte de a fi luat formele concrete ale scrisului. De data aceasta însă, simt că totul este proaspăt şi că nimic nu a putut să îmi ştirbească frăgezimea, nici a dorinţei de izbândă şi nici pe aceea, nu mai puţin hotărâtoare, a ideii de noutate.

Luă, astfel, rând pe rând o serie de cărţi pe care le scotea şi le puneà distrat la loc. Aveà aerul că mai mult le pipăe decât le cercetează. Nici titlurile, nici autorii şi nici conţinutul, încă virgin al unora, nu îi spuneà nimic. Se hotărî să se aşeze la birou şi să îşi facă singur o cafeà. Aveà această deprindere care, cu vremea, ajunsese o nevoe. Decâteori îi lipseà un prilej material de concentrare, îl găseà în prepararea unei cafele. Se înviorà necontenit la grija aceia de a raportà, rând pe rând, de a dozà între ele, mai întâiu zahărul, cafeaua şi apa, de a urmări deaproape, ca să nu deà în foc, fierberea şi apoi flacăra, fără calambur, spirituală a spirtului, cu mobilitatea ei colorată şi sveltă pânăla sugestii

www.dacoromanica.ro

femenine, isbuteau să stârnească în el întotdeauna o concentrare fericită a ideilor în armonios paralelism cu sensibilitatea.

Aşeză, scoţându-şi alene sculele trebuitoare dintr'o cutie anume făcută, puse pe un sertar lângă birou, totul, după deprindere şi dete foc. Privirile îi urmăreau de aproape şi cu luare aminte lucrul început. Pe una din ferestrele deschise se trecură atunci o uşoară adiere care răsuci flacăra spirtului într'o spirală laterală.

— Flacăra aceasta dansează împrejurul ibricului ca o nimfă.

Şi se pomeni că suflă fumul ţigării în flacără în aşa chip încât o concentră toată într'un singur punct, o făceă să alerge de jur împrejurul căzănelului ca o coloană fluidă de lumină, aplecată, rând pe rând, sau dreaptă, treburătoare sau sigură, în bucuria, parecă, a acestui joc capricios şi totuş ritmic. Flacăra luă când înfăţişarea unei fete cu sânii goi, care ese din apă, când pe aceea al unui urmăritor în goană al ei. Drăcea petreceă de minune cu această a lui îndeletnicire. Pe dinaintea lui treceau cortegii de zâne marine conduse de suflul unei brize parfumate. Pe câmpii umede de apă isvorau forme fugitive de fantome schimbătoare. Centauri de mare ridicau văluri de spumă ca nişte coloane de apă înainte de a se prăbuşi, iar hipocampi neverosimili duceau în spinare nimfe orbitoare şi sperioase ce cântau din liră. Amoraşi fără număr sburau şi râdeau pe spinările delfinilor azuraţi, iar si-

www.dacoromanica.ro

renele, cu trupuri de pasăre şi cu capete de femei, ieşind dintre stâncile lor colţuroase şi întovărăşind cu suspine melodioase cântecul scoicilor, se amestecau cu tritonii.

Cafeaua se umflă dintr'odată şi, dând în foc, stinse spirtul.

— Asta e bună! exclamă Drăcea. Nu mi s'a mai întâmplat încă, cu ochii în ibric, să nu bag de seamă că fierbe cafeaua. Jocul metalic al fierberii mi-a furat mintea.

Şi sună din nou. Flora veni şi, aruncându-şi ochii spre cafeaua vărsată pe tavă, exclamă:

— V'a dat cafeaua în foc!

— Te-am chemat să ştergi tava şi maşina de cafea.

Flora luă lucrurile şi ieşi. Aruncă însă, cu coada ochiului, o privire de neîncredere prin odae şi apoi asupra lui Drăcea. Era un fel de a-şi arătă nemulţumirea dar şi curiozitatea. Nemulţumirea veneà din întrebarea pusă ei adineauri dacă vede sau nu primăvara, iar curiozitatea îşi aveà pricini mai încâlcite. Ţineà, astfel, să cunoască mai deaproape omul în stare să pună întrebări atât de ciudate şi să afle dacă a vrut să râdă de ea cu adevărat, sau numai să glumească. La înapoere puse lucrurile bine curăţate pe o mescioară lângă birou şi spuse:

— Păi, cuconaşule, nu vede toată lumea primăvara?

— O vede! răspunse Drăcea fără să priceapă rostul acestei întrebări.

www.dacoromanica.ro

— Adineauri parecă spuneaţi că nu se vede.

Drăcea abia acum pricepeà tâlcul cuvintelor auzite, şi începù să râdă. Flora, cu o figură de copil necăjit că nu i se dă o jucărie râvnită, se învârti pe călcâie şi, caşi cum ar fi răspuns astfel râsului, ieşi aproape fugind. Lyda, fluidă ca un reflex, apărù în uşe:

— Ai speriat fata de tot cu istoria aceea a primăverii.

— Ţi-a spus ceva?

— Fireşte. Şi când te-am auzit râzând mi-am închipuit de ce poate fi vorba. Are o fire foarte curioasă şi când îi intră ceva în minte, nu se lasă pânăce nu se dumireşte. Ştii însă că nu ai avut dreptate?

— Adecă?

— Dacă nu crezi în existenţa materială a primăverii, nu poţi crede nici în acea a nimfelor domniei tale. Nu poţi prinde cu mâna primăvara, este drept; trăeşti însă în ea şi în mijlocul depărtării ei, fără să îi poţi spune pentru asta că e o fantomă. Intre ideia de ziuă şi aceea de primăvară este de altfel o legătură organică.

Drăcea, în loc de răspuns, surâse. Inţelegeà neformulat că ivirea lui neaşteptată în mijlocul acestor două femei răscolise în ele un întreg şir de întrebări şi de curiozităţi, şi îi făceà plăcere gândul de a se fi trezit, astfel, centrul de gravitate al preocupărilor a două fiinţe omeneşti. Se ridică în picioare şi îşi frecă mâinile a mulţumire.

www.dacoromanica.ro

— Ai dreptate. Există şi primăvara, există şi fantomele. Greşala noastră nu e decât aceea de a le luà drept fantome, când de fapt, poate, nu sunt decât înfloritoare puncte, înaintea sau înapoia noastră, în susul sau în josul nostru, de îndepărtare pe felurite raze de înţelegere al căror centru suntem, de sigur, noi.

Lyda, în loc de a răspunde, se aşează uşor pe un scaun de lângă uşe. Drăcea abia atunci băgă de seamă că gazda lui ţinuse tot timpul în mână un admirabil măr domnesc învăluit, pe jumătate, într'o batistă de olandă albă. Privirile ei întâlniră pe acelea ale lui Drăcea, surprinse.

— Noi seara, nu mâncăm decât fructe.

Cuvântul acesta amintì lui Drăcea că nu mâncase toată ziua nimic şi că erà vremea să plece spre un birt. Pregetă însă. Ideia de a ieşì seara, tocmai în centrul oraşului, de aici, îi displăcù. Înţelegeà acum că erà prea izolat. Făcù vreo câţiva paşi la voia întâmplării, în căutarea unei soluţii şi de odată, ridicând capul, întrebă :

— Pe aici prin împrejurimi se găsesc oare şi restaurante ?

— Numai fripturării.

Lucrul se potriveşte de minune. Mă duc să mănânc şi eu o friptură.

— Să îţi dau atunci o chee dela poartă. Pe cea dela casă o ai. Noi, poate, ne culcăm până te înapoezi dumneata.

Şi întinse lui Drăcea o chee de alamă, scurtă, pentru buzunar.

www.dacoromanica.ro

III

Bogdan sosì cu un braţ întreg de flori pe care, în timp ce întrebà, din uşe, de Drăcea, le întindeà Lydei. Venise să îşi vadă prietenul fără să uite şi pe gazdă, şi adusese cu sine un mănunchi greu de irişi englezeşti ilumínaţi de crini albi ca opalul şi transparenţi ca sideful. Lyda îi luă cu mâinile, în braţe şi lăsă, fără să spue un cuvânt, drumul liber. Bogdan intră. Gândul că prietenul său nu este acasă îi pricinuì o nemărturisită şi întunecată bucurie. Găseà în lucrul acesta un fel de asigurare tăinuită împotriva primejdiei închipuite de el faţă de existenţa necontenită a unui bărbat alături de Lyda.

Şi lipseşte mult de acasă ?

Lyda se întoarse, cu florile în braţe, pentru a răspunde :

— Nu prea.

In clipa aceasta avù aproape o halucinaţie. Florile lui, în braţele Lydei, păreau carne şi mătase cu, ici şi colo, înstelări luminoase în clar-obscurul casei. Intrară într'un salonaş. Lyda aşeză florile în gura deschisă în sus a unui greu delfin de gresie

www.dacoromanica.ro

şi, poftindu-şi musafirul să ià loc, sună să i se aducă ceaiul.

— Desigur că se và întoarce în curând. Până atunci poţi luà un ceai.

— Nu a mai dat semne de viaţă decând a venit aici. Eroii romanului său l'au copleşit, desigur, cu desăvârşire. Aşà e când scrie. Nu se mai ştie de nimic altceva.

— Crezi ? îl întrebă cu o sclipire de înciudare în ochi, Lyda.

Bogdan îşi muşcă buzele. Tonul întrebării îl făcù să simtă că lovise greşit şi tăcù. Lyda, la rândul ei, presimţeà că spusese mai mult decât ar fi voit şi se învăluì din nou în aţipirea ei înşelătoare Bogdan băgă de seamă cu oarecare înciudare trecerea aceasta sufletească a Lydei şi avù impresia unei fiinţe căreia, în încordarea ei morală, dacă i s'ar întâmplà vreodată să râdă, bunăoară, ca toată lumea, ar trebuì să se perie şi, de îndată ce ar luà cunoaştere de sine, să îşi pecetluiască buzele.

— Şi totuş, observă el mintal, ochii ei ar vorbì scânteetor dacă nu li s'ar poruncì dinăuntrul lor tăcere.

Flora sosì cu o tavă încărcată pentru ceai.

— Nu mi-aş iertà, dacă mi-ar scăpà, toată viaţa! se gândì Bogdan.

Lyda începù preliminările ceaiului. Bogdan o priveà acum cu oarecare necaz şi, în timp ce ea turnà ceai, spuse :

— Ah ! nu aşa de mult şi, mai ales, nu atât

www.dacoromanica.ro

de tare. O să mă faci să nu pot dormi toată noaptea.

Drept orice răspuns, Lyda ridică fruntea, privi, își lăsă privirile în ceașcă și puse, peste ceaiul din ceașcă, apă. Bogdan simți în inimă sfârâitul cald al unei ușoare emoții. Nu era desigur întâia lui experiență. Bănuia însă că ar fi piatra cea mai de preț în colierul întreprinderilor lui sentimentale. Femeea aceasta tânără, de câmpenesc rafinament, îi aţăţase curiozitatea încă dela început. Cine, într'adevăr, ar puteà fi sfinxul acesta cu părul roșu? Ii miroseà cu anticipație absurdă carnea și o presimțeà albă, asemenea statuilor de marmoră care vorbiseră, cele dintâiu, simțurilor lui adormite încă atunci când erà adolescent. I se părù că se apropie de ea și că îi atinge ceafa cu buzele. Și trupul întreg îi tremură îndelung. Comoția îi trecù dealungul șirei spinării și îl forță să facă o scurtă mișcare de stăpânire de sine. Lyda, cași cum ar fi priceput ceva din frământarea lăuntrică a musafirului ei, ridică ochii spre el.

— A scris zilele acestea aproape necontenit și se và fi plictisit până la urmă, de lucru. Prietenul dumitale lucrează uimitor de mult.

— Nu totdeauna, răspunse automatic, contrariat de această diversiune cu sclipiri în ea de chemare la ordine, Bogdan.. Sunt timpuri când nu face nimic și în care se simte tot așà de bine ca și atunci când lucrează. Le numește vremuri de inconștientă fecundare de sine.

www.dacoromanica.ro

— Este oricum, un om ciudat, prietenul dumitale. Mi-a speriat de tot servitoarea.

Bogdan răspunse cu o privire întrebătoare şi încruntată; erà curios să afle ştiri despre ţinuta lui Drăcea şi supărat, în acelaş timp de locul pe care găseà că îl ţine, sufleteşte, în casă. Simţământul acesta îndoit îl sfredeleà cu atât mai mult cu cât, ca un suc de fruct preţios şi necunoscut, presimţeà pe buze gustul Lydei. Gândul apoi că e deplin absent pentru ea îl făcù să reacţioneze.

— Are, în definitiv, înfăţişarea unei biete pensionare! îşi spuse în replică contradictorie cu sine, el.

Privirile lui atunci o învăluiră, dintr'odată, ca o cădere de apă şi ţinuta ei sobră şi stăpânită, foarte palidă şi cu studioasă şerpuire, se săpă, cu vid, înăuntrul lor. Ideia de pensionară se topì în aceea a unei fete subţiri, mlădioase, cu mâinile turburător de tentaculare, cu profilul grav, de efeb elinesc, sau de elevă de liceu, îndrăgostită. Ochii, apoi, îngreunaţi de gene neverosimil de lungi şi de stufoase erau atât de florali şi de copilăroşi, încât lăsau impresia că ignorează totul şi că pentru a vedeà şi a descoperì viaţa, o altă păreche trebue să i se fì aprins înăuntrul craniului, undeva, nevăzuţi, prin creer. Inchipuirea lui o vedeà acum într'o femee enigmatică, fără şolduri, cu figura fină de curtezană şi de madonă, primind în fundul unui oratoriu adoraţia milenară a unui papă îngenunchiat sub binecuvântarea mâinilor ei albe şi reci. Cardi-

www.dacoromanica.ro

nalii, pe scări, discurau în latineşte demonologia timpului, şi aşteptau graţia să o conducă pânăla litieră şi răsplata zâmbetului ei nesigur. Buzele ei semănau în treacăt garoafe roşii.

— E obsesia eroinei lui Drăcea! se gândì el, care mà urmăreşte în Lyda Sarpe. Omul acesta are o putere drăcească în a turnà viaţă închipuirilor lui. Puterea lor vegetativă, în sufletul celor ce le cunosc le dă numaidecât viaţă de sine stătătoare, şi fiinţă în carne şi oase.

— Şi ceeace este mai ciudat la el, începù Lyda, pentru a pune capăt unei tăceri prea prelungite, dar luând firul gândirii ei întrerupte, este că nu vede nimic din realitatea dimprejur. Visul îl urmăreşte cu încăpăţânare până şi în cele mai obicinuite îndeletniciri ale zilei. Am băgat de seamă lucrul acesta din câteva amănunte destul de cuvântătoare.

Bogdan fù atât de isbit de încrucişarea gândurilor lor în punctul aceloraş preocupări încât, ca la un om când leşină, sângele, mintea şi sensibilitatea i se retraseră dintr'odată, din matca lor firească, într'un misterios ascunziş lăuntric şi se pomenì, astfel, că nu găseşte altceva de răspuns decât un banal şi sec :

— Aşà sunt poeţii!

Ideia însă de a fi spus un cuvânt atât de eftin şi de sterp, îl jicnì. Lyda îl măsură cu o privire îndoelnică şi întrebătoare. Bogdan înţelese rostul acestei priviri dar nu avù puterea de a reacţionà. Un fel de oboseală îl cuprinsese la gândul că, de-

www.dacoromanica.ro

sigur, locul la care râvneà el, sau ar fi râvnit, erà prins şi, adăogă, pentru sine, cu nepăsare :

— Lucrul acesta e, de altfel, explicabil ! sfârşi prin a spune printr'o sforţare de sîne, Bogdan. Drăcea îşi trăeşte lumea ca şi noi pe a noastră şi ca să o poată scrie, cum noi ne-o povestim, are nevoe să fie necontenit în mijlocul ei.

— Dece însă nu ar trăi şi nu ar vorbì şi lumea noastră la fel ? Nu e tot viaţă ?

— Chestie de temperament şi de educaţie ! răspunse distrat Bogdan. Fiecare trăeşte şi vorbeşte potrivit sieşi. Lumea lui Drăcea e zămislită şi ea după chipul şi asemănarea părintelui ei sufletesc. Ea se deosebeşte de a noastră numai în măsura în care se deosebeşte cel dintâiu, Drăcea.

Scoase apoi ceasul pentru a întrebà astfel indirect dacă trebue să plece. Lyda luă aminte la gest şi spuse că nu e cu neputinţă ca din clipă în clipă să se iveascà şi Drăcea. Bogdan se hotărî să aştepte sosirea prietenului său. Erà, de altfel, curios să afle şi dela el ce và fi făcut în tot timpul săptămânii. Gândul acesta îl făcù să întrebe :

— Şi unde a ajuns cu romanul ?

— Nu ştiu. Mi-a vorbit numai în treacăt de nu mai ţiu minte ce anume nume propriu şi părea încântat de unele gesturi pe care i le atribuià sau, poate şi cuvinte. Nu îmi dau însă bine seama nici de unde începe istoria aceasta, nici cum se desfăşoară şi mai puţin încă unde ar puteà să ajungă.

—Eu ştiu şi mai puţin încă. De altfel nu lu-

www.dacoromanica.ro

crează niciodată după un plan mai dinainte hotărît. De îndată ce are un început sugestiv şi un personagiu sau două ritmic caracterizate, cum spune el, le dă drumul pe hârtie să îşi descurce singure părul cu furca.

Tăcură apoi amândoi. Inserà şi soarele, înainte de a scăpătà, de jeratec şi de aur, pe undeva, pe departe, fără să fie văzut, după pulberea de trandafiriu încins din aer, puteà fi şi din casă, presimţit. Ferestrele deschise spre grădină lăsau să pătrudă în odae, odată cu umbra şi trosnetul acela imperceptibil aproape al verdeţii, când, despărţindu-se după apus de lumina caldă a zilei, începe să se închidă şi aţipeşte. Moliciunea, vătuită cu umbră, a serii, capitonà uşor odaia şi sufletele lor. Fiecare aşteptà ca doi prieteni după o discuţie încordată. Bogdan îşi reconstituia vizita ca pe aceea a unui ins străin şi conchideà că aşteptarea, cu ţinută de resemnare, poate và duce cândva şi la un sfârşit mai prielnic. Căpătase, deocamdată, convingerea că, în orice caz, partida e pierdută. Constatarea aceasta îl supără acum mai puţin decât la început, fie din pricină că, după ce primise întâia ei lovitură, la început, sfârşise prin a se mai deprinde cu ea, fie din pricină că, poate, înserarea îl distrà gândurile şi i le împrăştià cu oarecare generozitate în viaţă. Mintea lui de aurar necăjit se trudeà să cizeleze un mic breloc sentimental, ca o foarte fină ramă de aur pentru un suflet vestejit.

— Regina cafenie, se gândeà el, trece pe eşe-

www.dacoromanica.ro

chier. Ţine între degete o carte mică şi o gravură. Alunecă cu uşurinţa unui desemn şi pare, din pricina rochiei şi a culorii ei reflectate, modelată într'un bob de linte. Nebunul îi tae drumul. E surprins de culoarea rochiei şi de ţinuta ei, deopotrivă de afectate, şi vrea să ştie cât îl va mai impresiona. O simplă curiozitate, poate, de nebun. Nebunii merg deacurmezişul pe liniile eşechierului şi străbat pătratele în sens romboidal. Regina îi tae drumul cu un enigmatic şi cochet semn de întrebare.

„Imi plac şi mie gravurile!" şoptì nebunul.

Un fel prostesc de a dà şah. Regina cafenie pricepe şi surâde. Spiritul care a chinuit pe Marta şi pe Maria din Magdala prin Galileia, a sângerat în Apuleius şi a fumegat în Mesalina, învieză acum şi se târăşte dealungul cutelor de dantelă ale jupelor ei.

— Pentru cine însă? se întrebă, cu o tresărire lăuntrică, Bogdan.

Lyda se gândea cu înciudare la întârzierea lui Drăcea şi, ca şi cum ar fi voit să îşi ascundă mai cu seamă sieşi simţământul acesta, luă depe o mescioară apropiată un lucru de mână şi cu cel mai firesc aer din lume, se apucă să lucreze.

— Asta, domnule Bogdan, nu însemnează decât că te privesc ca pe un prieten.

— Prietenii prietenilor noştri sunt prietenii noştri! ràspunse cu oarecare maliţiozitate Bogdan.

— Fireşte! răspunse cât putù mai natural, Lyda. Şi tăcerea se aşeză din nou între ei. Lyda, lucrând,

www.dacoromanica.ro

se gândeà la eşirea, oare-cum, a lui Bogdan, pe care se cazneà să o găsească fără rost.

— Bărbaţii sunt plini de îngâmfare. Işi închipuesc necontenit că o bonboană sau o floare le dă toate drepturile şi mai ales pe acela de a face legea din voinţa lor de alegere.

Şi îşi aruncă privirile pe florile din gura delfinului. In nemişcarea lor căpătaseră o viaţă supranaturală. Nu mai era flori ci, în umbră, obiecte de artă însufleţite şi înzestrate cu o putere ocultă. Irişii păreau tăiaţi în agate fumurii şi bobocii uriaşi de crin, umflaţi şi grei, se deschideau ca nişte cupe de opal alb. Strălucirea lor ţâşnitoare şi, totuş, sleită în linia lor unduioasă umpleà aerul de foşnete albe şi meticuloase. Ceva tainic, de sevă şi de apă, de lumină de lună şi de cântec de iarbă, se ridicà din corolele lor translucide şi umpleà odaia. Lyda simţi un fel de nemulţumire din pricina acestei insolite treziri de gânduri străine în mijlocul singurătăţii ei, şi gândul că florile vor fi fost aduse cu hotărârea de a fi puntea de trecere spre cine ştie ce întâmplătoare aventură, o făcù să nu vrea să le mai vadă.

— Mirosul florilor a început să fie cam prea tare. Imi dai voe să le pun mai departe.

Şi sună. Flora intră şi se oprì în uşe, aşteptând.

Ià, te rog, florile acestea, cu vasul lor cu tot şi pune-le în sală.

Flora apucă delfinul în braţe, cu florile şi eşi. Peste câteva clipe se înapoe fără el.

www.dacoromanica.ro

— Le-am pus cuconiță, pe birou la domnișorul. În sală nu erà loc pe nici o mescioară.

— Nu e nimic! răspunse automatic Lyda.

Simți însă că, înăuntrul ei roșise și avù impresia că surprinsese și în ea, neformulat, simțământul de a fi dorit ceeace executase din întâmplare și cu spontaneitate, Flora. Bogdan se simțeà turburat de toată această întâmplare și de coincidențele ei ciudate. Un instinct de stăpânire firesc bărbaților, îl făceà să bănuiască ceva din clipa de față și din jocul ei misterios, care făcuse așà încât florile lui, trecând prin mâinile Lydei, să ajungă pe masa de lucru a lui Drăcea. Legăturile lui atât de vechi și de strânse însă, îl opreau dela orice fel de resentiment față de un prieten și cu atât mai mult cu cât nimic nu îl puteà îndreptăți în fapt. Erà totuș, atât de sigur în el că se petrecuse ceva în aer, încât în minte îi venì iarăș imagina, din ziua venirii lui aici, a Lydei. Și o văzù mergând încet, parecă dealungul zidurilor, strecurându-se ca o ispită materializată prin voința, implacabilă în fluiditatea ei magnetică, a cine știe cărui trecut cu caracter milenar de soartă. Se întrebă de unde ar puteà isvorî impresia aceasta și, în timp ce simțeà o nevoe ciudată de a cunoaște amănunțit viața ei, se gândeà cu melancolie și cu ciudă la ușurința cu care prietenul său rezolvà, prin imagini, orice greutate de înțelegere.

Lyda se simțea cercetată cu amănunțime și căută o ținută în graba lucrului mâinilor. Pentru aceasta

www.dacoromanica.ro

nu întâmpina nici o greutate. Şi privirile şi mâinile îi cădeau în chip firesc într'un cerc de activitate care cerea stăruitor toată luarea aminte. Simţi însă că, dela un timp, nu mai e scrutată şi că luarea aminte a lui Bogdan, obosită, pasă-mi-te, se risipise pentru a face loc unei încordate nerăbdări. Un simţământ neaşteptat de groază o făcù să arunce lucrul la oparte şi, ridicându-se, de-odată, în capul oaselor, să exclame :

— Zău că sunt o nebună ! Cu lucrul meu nu mi-am mai dat seama ce fac şi că trebue să ţi se urască să stai ca şi singur lângă mine.

— Iar eu, adăogă Bogdan, nu mi-am dat seama că s'a şi făcut ora şase.

— Nu e târziu ! răspunse, cu gândul de a şterge vina închipuită a tăcerii ei de până atunci. Cred că poţi să mai dărueşti prietenului dumitale un sfert de oră de graţie.

Bogdan se aşează iarăş în scaunul din care se ridicase şi o dispoziţie nouă şi proaspătă trecù înviorător prin el. Ideea că, poate, în stăruinţa ei de a-l reţine intră nu numai o simplă bunăcuviinţă, dar şi ceva din propia lui fătură, îl măguleà. Se gândeà însă la ciudăţenia acestei femei şi se întrebà care ar puteà fi calea cea mai sigură pentru a-i pătrunde şi răscolì prielnic sufletul. Lyda, la rândul ei, nu erà mai puţin bucuroasă. Gustà mai întâiu plăcerea lui Drăcea de a-şi vedeà prietenul, pentru noutatea acestei vizite în lumea preocupărilor lui abstracte şi picurà, în sfârşit, mai dinainte, în cupa

www.dacoromanica.ro

de diamant a curiozității ei, bucuria de a află, fără să aibă aerul că se interesează, prin ricoşeul explicațiilor cerute şi fără îndoială şi date asupra lucrului, amănunte despre romanul chiriaşului său. Gândul acesta din urmă mai ales o puse în cele mai bune dispoziții față de Bogdan. Atmosfera de până acum de cercetare şi de neîncredere reciprocă se risipise şi o largă bună-voe cuvenită oricărei asemenea împrejurări veni cu tot alaiul ei de găunoase formule. Lyda sună şi cerù să se aprindă lămpile. Lumina electrică inundă dintr'odată odaia. Bogdan nu se putù stăpânì de a mai cercetà o clipă pe Lyda.

— Dorința, gândì el, nu vine aproape niciodată, atunci când trebue. Omul are necontenit nevoe de o cât de mică oprelişte, de murmurul apei care curge, de pasărea care sboară, de femeea care îi scapă, pentru a-şi puteà păstrà şi întreține proaspăt simțământul acela primordial al goanii după necunoscut.

Apoi după o clipă :

— Ințelept ar fì totuş să nu dorim drept bucate decât pâinea pe care o şi ducem la gură. Şi încă, ce ar fì dacă ne-am înecà cu ea ? Atunci să nu dorim decât ceace a fost îndeplinit, să aşteptăm întâmplarea şi să ne mulțumim cu a trăì clipele înfăptuite. Cine ştie dacă sub înfățişarea aceasta nu am aveà prilejul să ne găsim cu mai multe năzuinți realizate decât dacă alergăm după ele ?

Un foşnet de mătăsuri îi curmă gândurile.

www.dacoromanica.ro

Privì şi zări, înaintea lui, o femee care se aşezase cu preţioase deprinderi de cochetărie într'un fotoliu larg şi care erà, parecă, gata să spună ceva. Erà Lyda Sarpe, care schimbase locul. Bogdan crezù că o zăreşte acum pentru întâia oară.

— Şi la ce te gândeai ? Păreai foarte preocupat.

— Adevărul e că nu-mi aduc aminte decât pe jumătate.

Şi în timp ce pronunţà cuvintele acestea, pentru a aveà timpul să îşi amintească gândul, uità deabinelea totul. Un val de sunete se aşezarà peste cugetul lui şi îl învăluiră ca un nour.

— Asta e bună ! exclamă el. Inchipeşte-ţi că, într'adevăr, nu îmi mai amintesc nimic din tot ceace o clipă mai înainte gândisem, se pare, cu interes.

Lyda începù să râdă.

— Prietenul dumitale, tocmai dimpotrivă, nu uità niciodată la ce se gândeşte.

Instinctul ei de femee îi spusese că a fost în miezul acelor preocupări, iar orgoliul o îndemnà să creadă, deşi îşi erà tot una, că Bogdan ocolise o mărturisire. Gândul că i se face curte nu o mai supărà. In lumina vie a lămpii aprinse găseà lucrul acesta un fapt de circumstanţă, fără nici o altă însemnătate decât aceea a unei deprinderi de toată ziua. Ceasul primejdiei trecuse şi acum îşi puteà îngădui să se joace cu flirtul. Bogdan se înşelà asupra schimbării petrecute, până la a crede în posibilităţi neaşteptate. Nu isbutise însă să îşi impună

www.dacoromanica.ro

această credinţă dincolo de o formulare a ei cerebrală. Simţămintele lui nu găseau pentru ea nici un cuvânt cu adevărat pătrunzător, şi nici un fel de ţinută cu mai adânci rădăcini sufleteşti nu întâlnea, ca atare, în seria de gesturi pe care şi le întrezărea cu putinţă. Spontaneitatea, chiar şi a tăcerii, sau aceea şi mai cuprinzătoare a neliniştii, pierise dintre ei, pentru a face loc meşteşugului încordat al deprinderii de a te află în lume. Găsi foarte firesc să vorbească despre mode şi să îşi apropie scaunul de acela al gazdei. Gesturile lui nu mai aveau iniţiativa de a căutà, fie chiar şi zadarnic, un acord cu acelea ale Lydei. Simţi, astfel, pentru a doua oară, că pierduse partida. Trecerea aceasta dela o stare la alta de spirit se făcù cu nevinovăţie şi ajunse de neînvins. Lyda o primì cu plăcerea turburătoare a unui tânăr animal când vede dintr'odată deschizându-i-se cuşca spre libertate şi o îndrăsneală ciudată îi năvălì în sânge. Se aşeză picior peste picior şi lăsă capul pe spate în aşà fel încât gâtul şi sânii îi ţâşniră neaşteptat afară. Bogdan surprinse gestul şi spuse repede :

— Rar mi-am putut închipuì o linişte mai coplesitoare ca aici.

Urmărise însă să spună cu totul altceva dar nu îşi nimerise gândul. Cuvintele îi răsunară găunos în urechi şi oarecum supărător. Lyda avù, în alt sens, un simţământ la fel. Se liniştì însă repede la auzul acestor cuvinte şi, ceeace este şi mai mult, un val de voe bună o cuprinse toată, din tălpi până

www.dacoromanica.ro

în creştet, ca un val de apă rece. Se miră de stânjenirea de până atunci şi se întrebă cum putuse un ins atât de banal să i-o pricinuiască. Işi amintì apoi de Drăcea şi de salturile primejdioase ale închipuirii lui şi zâmbì mulţumită.

— Intr'adevăr, reluă ea, lumea nu e decât imagina pe care, dela un timp, ne-o facem despre ea. Prietenul dumitale are, în această privinţă, dreptate. Mărturisesc că la început nu am prea priceput tâlcul acestor idei. Am isbutit însă, cu vremea, să mi le lămuresc.

Începù apoi să râdă.

— Vezi, domnule Bogdan, noi, adecă eu şi cu fata mea din casă, suntem două femei simple şi pe amândouă a isbutit să ne sperie cu câte ceva în primele zile. Flora nu se mai gândeşte decât dacă există sau nu driade, nimfe, centauri şi mai ales ce este primăvara. A fost o fantezie a prietenului dumitale să îi ceară într'o zi să îi arate cum şi unde vede primăvara. Mie mi-a explicat, apoi, că totul nu este decât imagină personală. Şi de atunci eu caut în orice lucru imagina lui, şi primăvara Flora. E amuzant? Nu?

Şi sună. Flora venì.

— Ei, întrebă Lyda, ai isbutit să găseşti primăvara?

— Vai, cuconiţă, acum râzi şi dumneata de mine!

— Ei, uite, spuse Bogdan, primăvara e chiar cuconiţa.

www.dacoromanica.ro

Lyda, o clipă, tresări. Complimentul lui Bogdan trecù prin ea ca o săgeată subțire de bucurie. Flora însă privì o clipă spre stăpână-sa și pufnì într'un râs abia stăpânit.

— Cum o să fie cuconița noastră primăvara?

Lyda se găsì stânjenită de râsul acesta și spuse repede:

— Ià tava de ceai depe masă.

Și în gând apoi:

— Vai ce om banal! Nu a găsit și el altceva mai bun de spus decât acest cel mai eftin lucru?

Și simțì o supărare nouă împotriva lui Bogdan. Se uită repede și pieziș la el și tăcù mohorît. Bogdan erà și el supărat acum. Nu știa însă dacă trebue să fie supărat pe sine, pentruce spusese, pe Flora, pentru răspunsul ei, sau pe Lyda pentru bruscarea până la subliniere a fetii din casă. Și sfârșì prin a spune rar și gânditor:

— Adevărul e că fiecare putem fi rând pe rând o primăvară. Atârnă de ochii care ne privesc și de urechile care ne ascultă. Și dumneata ca și mine și ca și Flora.

La rândul ei isbucnì în râs sgomotos Lyda. Gândul că Bogdan sau Flora ar puteà înfățișà primăvara, o făcù să râdă răzbunător. Rămase însă gânditoare. Simțeà că nu poate decât sau să primească această afirmație în întregimea ei, sau să o respingă întreagă și preferind această a doua alternativă, cu oarecare răutate în glas, spuse:

— Destul de acum și cu asta. Sunt copilării mai

www.dacoromanica.ro

mult sau mai puțin vesele, dar care nu trebuesc prelungite prea mult.

O nouă tăcere. Fiecare simțeà că o margine fusese trecută, fără să își poată lămuri, în acelaș timp, și ce anume margine. Oboseala fiecăruia isvorà lăuntric, din celălalt și se resfrângeà cu reciprocitatea unei imagini între două oglinzi paralele, dintr'unul într'altul.

— In acest timp, se gândì Bogdan, pământul își urmează fericirea începută odată cu viața. Ierburile, gândacii, seva, aerul, lumina, alcătuesc un tot în mișcare și pace bună. Se duc cu toatele înainte, sau se prăvălesc înapoi, unele într'altele, cu nepăsarea vie și dătătoare de viață a valurilor mării.

Și avù un gest de enervare. Lyda îl întrebă cu privirea dacă a spus ceva. Bogdan, urmându-și gândul, spuse :

— Mă gândeam la ceeace mi-ai spus adineauri asupra imaginei. Suntem cu toții imaginea curgătoare și de o singură clipă a uneia sau alteia din oglinzile în care ne răsfrângem. Asta este însă și nefericirea noastră. Nu ar fi mai bine oare dacă, în loc de a oglindì schimbător, după lumină și după temperatura momentului, viața, am savura-o pur și simplu ? O albină, de pildă, sau o furnică, se mulțumește să își trăiască neformulat și fără reticențe, toate năzuințele lor, să ia parte cu blocul funcțiilor lor, toate, la tot ceeace le-a fost dat să guste și sănătate apoi. Prin aceasta, poate, spre deosebire de noi, sunt într'un fel nemuritoare. Moartea, în de-

www.dacoromanica.ro

finitiv, nu este decât conştiinţa că pierzi, dela un timp, putinţa de a mai explorà organic şi material o serie nesfârşită de reprezintări mintale ale universului. Dacă însă vei fi participat activ la întreaga lume dată ţie, şi vei fi gustat-o întreagă, atât cât ţi se arată gustând-o, pentru a te şi contopì, astfel, cu ea, noţiunea de moarte nu are de unde venì. Mori cum te culci, cum mănânci, cum iubeşti, cu naturaleţă,

Lyda căută să pătrundă rostul nemărturisit al acestor cuvinte, punctul lor de plecare şi, în sfârşit, drumul care, dela convorbirea de până atunci, dusese până aici. Erà, în cercetarea ei, ceva din curiozitatea confuză a cochetării intrigate ; ar fi voit să se ştie miezul acestor preocupări de care se simţeà, cu ciudă, depăşită. Instinctele ei primordiale nu primeau decât putinţa de a respinge, ea, atenţia unui bărbat şi nici decum pe aceea de a se găsì în afară sau în urma acestei atenţii. Şi un surâs luminos ca sborul unei albine într'o rază de soare îi strălucì pe buze. Gura i se deschise astfel ca o garoafă de aur în inima căreia pâlpăe viaţa. Erà răspunsul ei de femee dat îndrăsnelii de a fi fost nesocotită. Bogdan îl simţì drept în creer.

— Şi totuş, urmă el, nu este de loc aşà. Imagina este o intensificare a plăcerii de a vieţuì. Prin asocierea lor ajungem să trăim cele mai minunate lucruri. Privirile noastre sărută, astfel, femei cu flori pe gură şi cu sidef lichid pe umeri şi pe braţe. Şoldurile lor au ondularea valurilor, sau a coline-

www.dacoromanica.ro

lor, culcate în azur, iar ochii lor strălucirea infinitului. Fără imagini totul s'ar reduce la împerecherea organică dintre două fiinţe identic circumscrise.

— Dumneata însă nu ai darul de a face imagini, ci doar pe acela, poate, de a gândi asupra lor, răspunse învăluindu-se în tăcere Lyda.

— Eu ?

— Da ! Intr'altfel nu le-ai fi sfărmat cu observaţia că fără ele viaţa s'ar reduce la apropierea organică dintre două fiinţe identice. Fraza aceasta desvălue fondul dumitale organic. Nu e însă la fel în toată lumea. Sunt oameni care se opresc înainte de această observaţie şi se mulţumesc doar să sărute valul şi vântul şi sideful şi floarea, asociate în imagina unei fiinţe care, firește, numai identică nu este atunci cu a lui.

Bogdan pricepù, din cuvintele ei, că cel puţin pentru acum călcase hotărîtor cu stângul şi că rostul lui aici e pecetluit. Lyda vorbise ca un judecător. Tonul ei aşezat pe o cugetare drăcesc de subtilă făceà din ea o cetate inexpugnabilă. In inima lui se făcù mai întâiu un gol ciudat, ca în dosul unei uriaşe căderi de apă şi apoi un fel de simţământ nou se vărsă în el. Ar fi voit să îi arunce ceva în cap, şi numai intensitatea acestei dorinţi îl oprì de a-i dà curs într'un fel sau într'altul. Urmă apoi o toropeală de o clipă şi, pătrunzătoare ca aburii sau ca mirearma, o nedesluşită şi dulce melancolie îi înviorà fiinţa. Ii se păreà că se află în faţa unei convalescenţe, cu un prieten bun şi că

www.dacoromanica.ro

lucruri neluate în seamă, capătă, în lumina acestei prietenii, ceva din căldura ceaiului, seara, în jurul unui samovar încălzit. Braţele îi căzură uşor dealungul trupului şi nevoia de odihnă îi lipì trupul de spatele fotoliului în care respirà îndepărtat şi liniştit.

— Până acum, cel puţin, asta e tot! se gândì el.

Lyda simţeà limpede schimbarea neaşteptată a lui Bogdan, dar nu vedeà decât foarte nedesluşit pricinele ei. Preocupările ei mergeau mai ales asupra efectelor exterioare, înscrise, deopotrivă, pe faţă, ca şi în ţinuta lui. Privirile, din verzi, căpătaseră culoarea nesigură a pietrii vinete, iar figura îşi trăsese liniile, toate, în jos. Umerii se îndesaseră ca sub greutatea unei poveri purtate cu încăpăţânare istovitoare, iar vesmintele, învăluind molău trupul, înscriseseră în cutele lor ceva din greutatea isvorîtă din trecerea printr'o bură deasă de ploae de toamnă.

— Să fie oare atât de mare vanitatea la om? se întrebă Lyda.

Şi un surâs de milă îi alunecà printre buze, dela un colţ la celălalt al lor. Lăsă capul pe spatele fotoliului, cu gestul ei obicinuit şi închise o clipă pleoapele. Erà în ţinuta ei atâta nepăsare şi atâtea alte o mie şi una de felurite preocupări, încât, toate laolaltă, amestecându-se şi nimicindu-se reciproc, sfârşiră prin a luà înfăţişarea unei provocătoare şi reci chochetării. Piciorul ieşì din teaca de mătase a rochii, ca o ispită caldă şi cuceritoare şi, ca un

www.dacoromanica.ro

şarpe când scoate capul din iarbă, arătă vârful delicat al unui pantof cât o banană de fin. Bogdan avù un simţământ de protestare împotriva propriei sale fiinţe şi a gândului de resemnare în care căzuse adineauri. O dorinţă abia stăpânită îi fulgeră prin braţe. Nu putuse lămuri însă dacă voise în clipa aceea să o gâtue sau să o îmbrăţişeze. Masculul jicnit din el însă, revenì la o hotărîre mai înţeleaptă şi mai obicinuită.

— Dece să las, gândì el, un loc pe care nu sunt încă sigur că îl voiu pierde şi pe care încă nimeni nu mi-l cere. Ar fì fără noimă, la urma urmii, să îmi închipui că o femee, de îndată ce m'a văzut, trebue să îmi cadă în braţe. Jocul acesta e în toată natura. Bărbatul provoacă, iar femeea se apără. Sunt spècii şi exemplare femeeşti care se împotrivesc cu o îndârjire dureroasă şi cu cât se împotrivesc mai tare, cu atât doresc mai mult. Poate că în definitiv e şi ea dintre acestea.

Se izbì apoi de numele ei şi îşi spuse :

— Curios ! Nu ştiu încă nimic asupra obiceiurilor sexuale ale şerpilor. Và trebuì să mă interesez. Ar puteù fì un subiect de provocătoare conversaţie pentru viitor şi, pentru mine, poate, o indicaţie şi o metodă de acţiune.

Găsì apoi că tocmai ce îi lipsise până acum a fost o metodă de acţiune. Mersese la voia întâmplării, după salturile unei sensibilităţi nestăpânite ; or, prin aceasta se pusese încă dela început într'o situaţie dureroasă de inferioritate. Femeile au o

www.dacoromanica.ro

sensibilitate mult mai fluidă, aşà că el, dela sensibilitate la sensibilitate, s'a găsit la fiecare cotitură dezorientat. O concepţie însă unitară, oricare ar fi ea, polarizează salturile sensibilităţii şi le întoarce mereu la potou. Socoteala aceasta îl mulţumì îndeajuns pentru a-i mai schimbà odată dispoziţia şi a-l face să îşi frece mâinile cu mulţumire. Lyda deschise ochii mari şi privì mirată. Nu se aşteptà să vadă înaintea ei un om aproape triumfător, cu figura luminoasă, cu privirile pline de fericire, cu ţinuta cuceritoare.

— S'ar spune că ai câştigat în clipa aceasta ceva neaşteptat.

— Da ! O idee minunată.

— Serios ? Şi care ?

— Deocamdată îmi îngădui să o păstrez numai pentru mine.

— Ah ! pardon...

— Oh, nu ! răspunse repede Bogdan. Nu e un secret decât pentrucă te priveşte de aproape.

— Cu atât mai rău ! răspunse Lyda.

— Nci asta nu am vrut să spun. A fost doar o formulă nefericită.

— Vina însă nu este a mea. Cum pot eu să ştiu decât ceeace mi se formulează ?

— Sunt însă formule greşite. Depăşesc sau scâlciază gândirea.

— Nu le spune, atunci, tocmai pe acelea.

Şi tăcură iar. Lyda surâdeà mintal de încurcătura lui Bogdan. O presimţire lăuntrică îi spuneà

www.dacoromanica.ro

dece puteà fi vorba. Gândirile lui Bogdan pluteau, pentru intuiția ei de femee, prin cameră, ca niște fire de păianjen. Nu se asociau în de ele, dar legănarea lor întâmplătoare, prin aer, arătà destul de limpede, fondul de gândire al părintelui lor. Şi mulțumirea cochetăriei satisfăcute îi strălucì pe figură. Bogdan surprinse lucrul acesta şi căută să se cerceteze mai deaproape. Credeà că metoda sau fusese greşită, sau prea simplă pentru a nu se trădà. Şi într'un caz şi într'altul nimerise însă greşit.

— Hotărît, conchise el, azi e o zi nefastă !... Ne fasti dies ! exclamă apoi ceva mai tare.

— Ce ai spus ?

— Că azi a fost o zi nefastă.

— Adecă ? întrebă cu ton de glumă şi râzând uşor, Lyda.

Bogdan simți că se descoperise. Merse însă înainte şi răspunse :

— Adecă nu am găsit niciodată formula potrivită împrejurărilor. Mi-a scăpat necontenit ritmul asocierilor şi disocierilor cu putință ale ideilor şi ale simțămintelor noastre ; din pricina aceasta nu ştiu dacă şi dumneata, dar eu cel puțin, m'am simțit necontenit în afară de punctul pe care, presimțindu-l mereu pe undeva dar totdeauna alături, credeam că trebue să mă găsesc. Aveam, adăogă el după o tăcere, râzând uşor, mereu aerul unui om într'un picior.

www.dacoromanica.ro

Lyda ghicì atacul şi îl înconjură primind discuţia pe partea ei gravă.

— De unde poţi ştì însă, dacă, ceeace pentru dumneata fiind un punct lăturalnic, nu erà decât singurul centru cu putinţă de întâlnire al altor două centre mult mai depărtate şi care erau dumneata şi cu mine, fără putinţa de a creia şi alte puncte de atingere între noi ?

Bogdan primì lovitura cu linişte. Lyda simţì însă că mersese prea departe şi, cu o mişcare feminină de rectificare, dându-şi părul peste cap şi ridicând, astfel, provocător, braţele, adăogă :

— Vezi ?

— Ce ? întrebă Bogdan prins de linia braţelor.

— Nici eu nu mai ştiu ce, răspunse cu vioiciune Lyda. Aşà sunt convorbirile în salon. Au darul de a nu comportà nici o urmare şi de a lăsà fiecărei fraze un final umbrit. Ai băgat de seamă că nici odată nu rămâi cu ceva limpede în minte dintr'o seară petrecută în lume ?

— Iţi rămâne totuş, stăruì Bogdan, o impresie generală de plăcere, de victorie sau de înfrângere şi apoi, un zbor întreg de linii, de culori, de parfumuri, sau de sunete, înscrise cu litere fluide în sensibilitate. Dacă ai isbutit să iei parte la desfăşurarea lor şi să îţi făureşti convingerea că le-ai primit sau intensificat tu, atunci pleci cu iluzia unei fericitoare plenitudini ; dacă însă au trecut pe lângă tine ca printr'o oglindă, pentru alte şi îndepărtate destine, atunci pleci, în spinare, cu povara

www.dacoromanica.ro

unei dureroase impresii de zădărnicie a întregii tale fiinţe. Sunt astfel zile fericite şi zile nefericite. E ceeace spuneam adineauri.

Lyda găseà în cuvintele aceastea un fel de melancolie a cărei echivalenţă cu adâncimea o intrigà, şi nu răspunse nimic, pentru a-şi lăsà timpul de a cerne prin minte sensul lor nemărturisit. Privirile ei căzură atunci fără vrere asupra costumului lui Bogdan şi rămase neplăcut izbită de îngrijirea amănunţită cu care erà îmbrăcat. Nu îi plăceà nici neglijenţa ; o supărà însă de data aceasta gândul că un atare nimic fusese socotit, poate, drept o greutate hotărîtoare într'o balanţă pe care o voià cu mobilitate de lichid. Se văzù astfel preţuită la grija asortării şi purtării unui costum de haine englezeşti şi, instinctiv şi iscoditor, spuse :

— Ai o cravată foarte frumoasă.

Bogdan se uità surprins la cravată.

— Zău dacă ştiam ! răspunse cu cea mai firească surpriză Bogdan.

— M'am înşelat ! se gândì cu mulţumire Lyda.

Bogdan însă, departe de a fi priceput tâlcul acestei ieşiri, gândeà la ciudăţenia spiritului femeesc, şi erà uimit că poate să facă salturi atât de grele şi de mari în sfera aceleeaşi clipe. Incercă să lege convorbirea de mai nainte cu culoarea sau cu forma cravatei şi se declară învins. Avù atunci gândul să întrebe lucrul acesta. Se oprì însă de teamă că poate întrebarea lui ar fi putut fi înţeleasă greşit.

www.dacoromanica.ro

— Şi apoi, urmă el în gând, mi-e tot una. Azi am avut o zi grea. Nu e nici cea dintâiu pe care o am în viaţă şi, desigur, nu vă rămâne nici cea depe urmă. Ne fasti dies!

Şi se pomeni din nou cu acest cuvânt pe limbă.

— Sunt, îşi spuse el, zile grele. Dece oare calendarul modern nu le-ar însemnà şi el ca pe sărbători? Romanii erau mai practici. Calendarul lor de zile bune sau de zile rele erà şi explicativ şi cruţător.

Găsi apoi că şi această a lui preocupare necontenită intrà cu ceva în împrejurările spirituale ale zilei şi o reacţiune se făcù în el.

— Zilele sunt, într'adevăr, bune sau rele după cum le gândeşti într'un fel sau într'altul şi, ca atare, după ritmul pe care îl imprimi astfel desfăşurării lor. Eu am gândit şovăelnic şi am dat deci întregii zile acest ritm lăuntric al meu. Acum îi îndur urmările.

Apoi tare:

— Dacă veneam cu convingerea că azi soarele a răsărit pentru mine şi pentru bucuria mea, bunăoară, ziua ar fi strălucit cu totul altfel în sufletul meu. Aşà însă a trebuit să mă resemnez a cerşì zadarnic o luminiţă din flacăra aprinsă pentru alţii.

— Poate că atunci seara nu ar fì fost atât de luminoasă şi de plină. Mi se pare că simt prin geamuri cum afară mugurii se pregătesc să plesnească şi cum, covârşitoare, primăvara încearcă vesmântul unui împărătesc mâine. Unde và fì soarele acum?

www.dacoromanica.ro

Glasul ei erà atât de îndepărtat încât, mai curând decât ar fi cerut un răspuns, chemà tăcerea.

Bogdan se presimţeà departe ca însăşi ziua şi difuz în înserare. Un simţământ de linişte gravă coborà împrejurul lămpii şi, ca o mireazmă şi ca o taină, se împrăştià prin ungherele odăii. Fructe pârguite pândeau de pretutindeni, nevăzute şi ciudate, simţurile lui învăluite în vata acestei linişti cu caracter neobicinuit.

Lyda aruncă o privire distrată asupra pendulei din perete. Erau aproape şapte ore. Bogdan se ridică în picioare. Lyda sună.

— Atunci nu te mai reţiu. La revedere, domnule Bogdan.

Flora tocmai sosea.

— Deschide domnului poarta.

Apoi adăugoă :

— Prietenul dumitale o să fie foarte amărît că nu l'ai găsit acasă.

— Mai puţin amărît decât mine ! se simţì dator să adaoge el. El se mângăe cu lucrul. La revedere.

Apoi în gând :

Să îmi fì părut oare rău că nu l'am găsit ? Mi se pare, dimpotrivă că nu ! Aceasta ar puteà să fie însă o spărtură făcută în vasul de cristal al prieteniei noastre.

Şi ieşì pe poartă împovărat de această posibilitate.

www.dacoromanica.ro

IV.

Drăcea se aşeză la birou. De mai bine de două săptămâni nu lucrà nimic. Un neastâmpăr de stup, primăvara, îl ţinuse departe de casă şi de preocupările lui obicinuite ; urmă apoi o toropeală din care abia izbutise să se smulgă. Trecerile acestea dela o stare la alta îi erau obicinuite până la familiaritate şi coincideau cu un spor puternic de activitate cerebrală. Erà surprins însă că nimic limpede nu se închegase încă înaintea lui. Una Laris aveà, astfel, aerul că îl părăsise şi gândul acesta îl dureà. In inima lui erà încă vie emoţia găsirii ei.

— Se vede, gândeà el, că am stat de s'a scurs zadarnic o serie de idei şi de emoţii isvorîte din ea. Au trecut, ca atare, pe lângă mine şi mi-au lăsat, neprinzându-le la vreme, goluri pe care acum nu le mai pot umple fără sforţări.

Işi aşeză apoi hârtia pe birou şi ascuţi cu grijă mai multe creioane. Preliminările acestea îi ajutau la găsirea, în răstimp, a ritmului sufletesc întrerupt. Inserà. Aruncă privirile pe fereastră şi avù impresia că niciodată nu fusese o seară mai frumoasă. Ploua numai lumină de lună. Intinse bra-

www.dacoromanica.ro

ţele, deschise gura, căscă ochii ; seara pătrundeà astfel, întreagă în fiinţa lui. Simţeà că ar fi putut pune mâna pe cer ca şi pe pământ, pe copac ca şi pe Dumnezeu. Luna puneà inele de aur în fiecare fir de iarbă. Păsările aţipiseră în puf de cântece şi copacii fremătau încă de ninsoarea de până atunci a sborurilor lungi de păsări, de râsete şi de lumină. Dumnezeu însuşi erà, sau fusese, astfel, vesel.

— Curios ! a sărit întocmai ca Lyda Sarpe.

— Bună seara ! De unde ai găsit atâtea flori ?

— Au înflorit adineauri toate. Eu le-am cules venind încoace. Am trecut printr'un luminiş minunat. Nu se făcuse seară. Soarele încă strălucea puternic. Mi se păreà că văd, coborînd peste pădure, de pretutindeni, în întregimea ei tăinuită, însăşi primăvara. Copacii se liniştiseră şi se umpluseră de taină. Pasările tăcură. Intrasem pe sub nişte mesteceni surâzători ca nişte zâne în rochii albe. Printre ramurile mari mişcà vântul eşarfe de mătase şi mişcarea lor, legănând frunzele şi răscolind miresmele, dădeà pădurii freamăt ameţitor. Prin iarbă treceà un tremur răcoritor şi fiecare fir, căutându-se, găsindu-se, unindu-se cu altele, desfăceà, din legănarea florilor largi, pulberea, uşoară ca bruma, a polenului. O bucurie nemărturisită şi ucigătoare musteà din ramuri. Aşteptam. Pasările zilei plânseră. Totul tăcù apoi din nou şi liniştea se lăsă în aşà chip încât ar fi putut să fie, la nevoe, culeasă, ca nişte fructe coapte, de pe crăci. Inima mea se umplù atunci de bucurie rară ; aş fi cântat,

www.dacoromanica.ro

şi nu cutezam. Mă mulţumii, plină de teamă, să culeg flori. Nu am apucat însă să adun prea multe. Mă chemaşi tu şi iată-mă. Pentru ce m'ai chemat?

— Aşà, cum se chiamă orice spirit ocrotitor.

Se uită, apoi, la ea, cu luare aminte şi găsì că e ceva cam prea blondă şi mai ales ceva cam prea de primă înfăţişare. Luminozitatea ei îl supărà. Aveà impresia că ar puteà să o epuizeze dintr'o sărutare, dintr'o îmbrăţişare, dintr'o privire. Işi amintì apoi de uşurinţa şi de promptitudinea cu care sosise şi avù o mişcare de stânjenire.

— Aşà cum e, mai întâiu, nu i se poate împotrivì nimic. Pătrunde cu puterea frumuseţii ei luminoase şi cu strălucirea vie a înfăţişerii ei, pretutindeni.

Şi se uită din nou la ea.

— Ce ar puteà, într'adevăr, să îi stea împotrivă?

Şi simţì o părere de rău că nu e mai umbrită, mai tăinuită, mai sortită luptei şi primejdiei. Ar fi dorit să o ştie lângă el, venită printre întunecoase porniri, printre piedici dureroase. Una Laris răspunse gândului lui Drăcea cu un surâs de caldă melancolie. Părul ei se acoperì o clipă cu o pulbere cenuşie de oţel, în lumina galbenă şi verde a lunei, şi culoarea lui de aur vaporos căpătă, sub vălul acesta, ceva din strălucirea mată a bronzului florentin.

— Asta e culoarea de păr care îmi place! exclamă el. Şi cum a venit până aici Una Laris?

— Mai întâiu nu ştiu bine de unde viu. Mi s'a părut numai că, de la un timp, prin pulberea de

www.dacoromanica.ro

argilă dumnezeiască a creerului meu jucau gânduri şi că dorinţe nebuneşti, în care toate lucrurile în germen, dela floarea care nu s'a născut încă şi până la steaua care a pierit de mult în nebănuite încă înmuguriri, de la ţârâitul lăcustei în iarbă şi până la sborul cesarian, prin văzduh, al vulturului, de la fuga de naiadă risipită în jocul de apă vie al unui isvor de munte şi până la cugetarea gravă a unei minţi încordate asupra descifrărei universului se ţeseau, se încâlciau, se coordonau, se îmbrăţişau, ca un joc fantastic de rândunele după ploae ; dintr'odată apoi ţâşniră figuri solide, munţi, pasări, păduri, animale, ape, sfere, gânduri. Un cezar necunoscut inspirà munca aceasta magică. Mâna lui puteà să prindă toate aceste agregate şi să le dea lumii din afară ; se mulţumeà însă să le orânduiască anonim pe dinăuntru. Eu mă uitam cu uimire, ceeace desigur nu îi plăceà, căci glasul lui îmi spuse : pleacă ! Şi am pornit. Aleea de plopi, ca nişte lictori blonzi, păzea lungul văii pe care mergeam. „Lăsaţi-mă să văd umbreluţele mici ca nişte boabe de grâu ale turnurilor de smarald" spusei eu. Pentru a împodobì cu bogate refuzuri spaţiul, au desfăşurat, dela miază zi la miază noapte şi de la apus la răsărit, strălucirea lor împărătească. „Sunt solul trimis să caute taina din care râde sborul necontenit al rândunelelor" insistai eu. Ei îmi îngenunchiară batjocoritor înclinări fantomale. Imi veneà să îi retez din rădăcină pentru ca, în epocile viitoare de apă sculptată, scheletele lor

www.dacoromanica.ro

să înroşească nisipul bătut în aur de soare. Fugii însă printre fluturii rătăciţi departe de flori, în minţile îndurerate ale vieţii şi mă trezii pe panglica albastră a unei văi umbrite ; coastele ei păreau, una o idilă, iar alta o bucolică. Timpul, de culoarea tezaurelor vechi, se rugà soarelui.

Drăcea îşi încruntă sprâncenele ca şi cum şi-ar fi încrucişat aripile amintirii, ca să asculte. Una Laris aveà un astfel de chip de a desprinde din neant un nimic şi de a-i mângâià cu degete lungi şi subţiri plastica lui absentă, încât, în mâinile ei, se prefăceà într'o desăvârşire de statuetă. Infăţişarea ei erà acum a unei uşoare fantome de pânză de păianjen. Buzele ei însă lăsau cuvinte înaripate să sboare.

— Cineva, urmă ea, apoi, nemăsurat de mare, ca o întreagă lume întrupată şi cu barba mai lungă decât toate râurile laolaltă, mai dedemult, după albul părului, decât cele şase zile ale înfăptuirii, se apropie de mine şi îmi întinse o fascie de veacuri. O luai în mână şi începui, la voia întâmplării, să mân cu ea munţii. Unii dădeau marmoră sau granit, iar alţii huilă ; aceştia aur şi diamant, iar ceilalţi păduri şi muşchi.

— Eşti nebună ? şopti Drăcea.

— Se poate ! Eu însă nu mai ştiam ce să fac. Intrasem într'o agonie risipită. Mi se păreà că lucrurile ştiu şi că pietrele au o inimă şi că vorbesc. Firea are vădite însuşiri de mamă, care, în nenumăratele ei vieţi, se desfăşoară pretutindeni. Un

www.dacoromanica.ro

tigru, încet şi departe, la marginea pustiului plângeà pe înfundate ; la capătul lumei o plantă sângerà, iar în văzduh alunecà o stea cu zâmbetul pecetluit în chiar propria ei cădere. Strânsei centura împrejurul şoldurilor şi pornii iar. Soarele îşi ascundeà după o perdea de nouri strălucirea, iar pădurea, de sub rarele foi moarte, scârţâià. Umbra circulară a unei pasări de pradă ţipà sub paşii mei. A fost, desigur, o înfiorătoare tragedie. Mi se părea că trec, că trec, necontenit, dintr'o formă într'alta, că sunt pasăre şi gând, că sunt cântec şi sunt lumină, că sunt piatră şi sunt nouri, floare şi copac; încercam câteodată să mă opresc în cântecul de aur al unei sărutări, sau în prăpastia unei priviri ; mă agăţam de şoapta unui fir de iarbă, sau căutam să pun piciorul pe unda de mărgăritar a unei raze matinale de soare. Ceva fugeà mereu înaintea mea şi erà, rând pe rând, o rază fluidă şi diafană de lună, o panglică de zăpadă plânsă pe jghiabul unui acoperiş, o creangă înflorită de cireş, un gât de lebădă, o fugă de lapte, un braţ moale de femee, un semn de dragoste în drum spre nesfârşire. Pretutindeni pluteau surâsuri şi entusiasmuri. Deasupra înfloreà, feciorelnic, azurul ; vrăbiile se încrucişau în spaţiul limpede şi încărcat de mirezme, ca nişte săgeţi schimbate graţios, între ei, de arborii încărcaţi cu tolbele cuiburilor. Cirezile curteneau nădejdea câmpiilor. Broasca în odăjdii bătute cu diamant visa în umbra morescă a trifoiului şi, înverzind crăpăturile stâncilor, şopârlele păreau licoa-

www.dacoromanica.ro

rea lor luminoasă. Lebăda, dealungul apei, se jucà de-a luntrea singuratecă şi peştii aurii asaltau zăpada ei cu tăcerea lor de limbi tăiate. Greerul recità cu toată căldura picioruşului său şi sărutări de aur sburau gătite în albine. Mi s'a părut atunci că sunt locul de pornire al unei înspăimântătoare frământări şi am priceput că adevărata mişcare nu este decât aceea a gândurilor. Restul nu e decât o turburare de suprafaţă sau, numai în sensul grosolan al unei proectări în afară a unei concepţii, acţiune. Omul obicinuit nu e decât o inerţie încărnată. Am venit dar din limbile de foc ale gândirii, pe drumul arătat de tine şi acum, iată-mă !

La folle du logis ! exclamă Drăcea.

Una Laris ! răspunse cu gravitate ea.

— Lar-laris ! şoptì mintal Drăcea. Trebue să fie, oricum, decât aşà, mai păgână.

Notase însă cu grijă toate aparitiile, metamorfozele şi cuvintele ei şi se găseà acum în faţa câtorva bune pagini de manuscris.

— M'ai chemat cu o grabă pe care nimic nu o îndreptăţeşte acum ! urmă Una Laris, aşezându-se într'un scaun. Nu pare de fel că ai să-mi spui cine ştie ce lucruri de preţ.

Drăcea surprinsese, în felul cum se aşează pe scaun, ceva din mişcările Lydei. Erà un amănunt care îi făcù plăcere. Nu avù însă vreme să şi-l fixeze în conştiinţă, aşà că îl lăsă, dătător în treacât de bună dispoziţie, să plutească în apele vaporoase ale subconştientului, iar el îşi oprì, cu rost

www.dacoromanica.ro

de dincolo de realitatea imediată, privirile pe linia piciorului şi, apoi, a şoldului Unei Laris. Solicită, în mic, intenţia de a întinde o mână şi spuse :

— Adevărul e că voiam să te văd şi nimic mai mult. Presimţeam felul tău de a sări pe fereastră, izbucnirea ta primăvăratecă în odae şi, apoi, pătrunzătorul tău fel de a te fi lăsat în scaun şi ţineam să te am lângă mine. Am început să simt nevoia imaginei tale alături.

Una Laris *ridică priviri grave şi spuse* :

— Asta îmi place. Femeile nu rămân niciodată nepăsătoare la dorinţele pe care le inspiră. E însă un lucru care nu face decât pe jumătate parte din lotul meu. Eu nu înfăptuesc dorinţele, ci numai le iscodesc. Tu, dacă ştii să mă păstrezi în această înfăţişare, mă poţi chemà oricând. Eu sunt picătura de apă, sau prizma de cristal, în care se resfrânge, desfăcută în cele şapte culori ale curcubeului, lumina albă a năzuinţelor tale. Sunt, rând pe rând, sau în acelaş timp, dupăcum mă priveşti, roşul, portocaliul, verdele, sau celelalte culori. Să *nu încerci însă niciodată să mă însumezi*, pentru a căpătà, în mine, albul, fiindcă ajung de prisos.

Apoi, cu un gest de cochetărie caldă, adăogă :

— Şi ştii că niciodată o femee nu primeşte să fie de prisos. Plec, atunci, fără urmă. Culoarea albă este pretutindeni şi este şi în tine.

— Adevărat, Una Laris ? Dela tine însă nu aşteptam un atare cuvânt. Ştii bine că şi cele mai

www.dacoromanica.ro

vii culori obosesc câteodată şi că poate obosesc tocmai pentrucă sunt prea vii.

— Am înţeles restul şi, cred că e drept într'un fel. Amănuntul acesta însă nu mă priveşte pe mine şi niciodată o culoare, oricât de vie, nu oboseşte decât dacă o priveşti fără nici un rost. Eu te-am întrebat, poate tocmai pentru aceasta, adineauri, pentruce m'ai chemat. Mi-am dat seama că nu prea ştiai ce este cu tine şi că ai fi voit, într'un fel, să-ţi potrivesc şi să îţi duc eu paşii. Şi cred că e ceva cam prea mult, sau că e cu totul altceva.

Avù aerul că ar mai fi voit să spună ceva, dar se oprì. Drăcea plecase fruntea în pământ şi tăceà. Un simţământ apăsător de rătăcire îi înflorise otrăvitor în inimă. Găseà totuş că Una Laris nu aveà dreptate, deşi se lăsase învins, nu atât de argumentele, cât de limpezimea şi de siguranţa feminină cu care îi vorbise. Tonul muzical, ca un picurat de rouă pe o tavă de aur, al silabelor, aveà în el mai multă putere de convingere decât o mie şi una de silogisme laolaltă şi tot aşà surâsul, grav şi cochet, gestul, pe jumătate umbrit al mâinii, duse, cu arătătorul în sus, până în dreptul buzelor, aveau o elocinţă vizuală covârşitoare. Una Laris păreà că ştie şi ea lucrul acesta. In tot cazul, nu uitase o clipă să îşi ilustreze cuvintele cu vignete cizelate minunat în priviri, în colţul buzelor, în mlădierea trupului. Intre ei, totuş, se lăsă o tăcere obositoare. Drăcea păreà nemulţumit de spusele ei, iar Una Laris înţelegeà că depăşise marginile îngăduite de

www.dacoromanica.ro

starea sufletească a partenerului ei. Se gândeà însă că nu avusese ce face şi, ştiind că, oricum, existenţa ei, legată fiind de înţelegerea lui Drăcea, găseà că nu are cuvânt să îşi aducă vreo învinuire mai temeinică.

— Intre noi, totuş, s'a ivit o ruptură. Una Laris a făcut greşala de a se înfăţişà cu prea multă preciziune, azi. Aş fi dorit-o mai îndepărtată, mai puţin familiară. Ca un luceafăr de smarald, noaptea, în calea unui corăbier. E deasupra lui, în albastrul cerului şi e dedesubtul lui, tot atât de departe, răsfrânt în undă, dar nu e la mijloc, pe puntea corăbiei.

Imaginea îi plăcù şi surâse. Privì apoi singurătatea dimprejur cu tristeţă. Sfârşise un nou şi întreg capitol de scris şi erà acum obosit. Nu se gândeà însă să se culce. Singurătatea vastă a nopţii îi surâdeà uriaş şi albastru prin fereastră. Luna, cu lumina ei mătăsoasă, acoperise stelele. Singură Venus, departe, urmà, la cuvenită depărtare, mersul alunecos pe cer al lunii. Noaptea erà târzie de tot şi caldă ca o bae mistică a naturii în propria ei substanţă spiritualizată. Aveà impresia că cineva, de pretutindeni şi încă din ajun, oprise, pentru noaptea aceasta, somnul firesc pe loc şi că pământul, plantele, aerul aşezat ca un polog de mătase verde şi cristalină deasupra lumii, veghează ca nimic să nu aţipească. Natura aveà, astfel, ceva de sărbătoare tăinuită în fiecare din formele ei religios conturate.

— Am izbutit, se gândì Drăcea, cu intenţia de a

www.dacoromanica.ro

se smulge vrăjii nelămurite din afară, să schițez ceva din înfățișarea lăuntrică și fluidă a eroinii mele. E un surprinzător început în cadrul unei partide de șah jucate cu imagini între rațiune și sensibilitate. Tare sunt curios să știu care din părți vă câștigă, pânăla urmă, partida.

Se ridică apoi în picioare și se duse la fereastră. Umbra se scurgeà luminoasă, din cer, ca din adâncul sidefat al unei perle uriașe. Liniște de început de lume. Din când în când scârțăitul unei insecte nocturne tăià, ca un ferestreu, aerul și lucrul acesta, în loc să turbure pacea nopții, o sporeà. Unde ușoare de căldură plină cu miros de flori de cireș, dejà împodobite cu eflorescențe timide și încărcate cu verdeața proaspătă a frunzelor de curând ivite, veneau încălzite de seva pământului. Scoarța copacilor, brumată, uimeà privirea cu fantastice apariții. Drăcea se dete înapoi cu oarecare teamă. Simțeà că și așà pierduse prea multă vreme și se găseà dator să câștige prin intensitate de lucru timpul risipit în închipuiri controversate. Se așeză din nou la birou și începù să recitească filele scrise până atunci. Erà și nu erà mulțumit. Una Laris se desprindeà destul de limpede depe fondul închipuirii lui și înfăptuià, în trăsături deplin caracterizate fantoma visată de el. Ar fi dorit-o, totuș, pe cât cu putință, și mai fluidă. Ideea aceasta îl urmăreà până la intenția de a-i schimbà, la nevoe, cu fiecare apariție nouă, chiar și numele. Își dà seama că în lumea lăuntrică a imaginației, fic-

www.dacoromanica.ro

ţiunile, oricât ar fi în fapt de puternice nu au nici o fixitate formală şi că sunt, ca atare, fără durabilitate de linie, de culoare, de miros, sau de gust şi nici preciziunea fotografiilor luate în viaţă nu au ; jocul dispoziţiilor sufleteşti le colorează diferenţiat dela o clipă la alta. Pregetă să răspundă hotărît însă dacă erà nevoe de sublinierea acestui lucru şi printr'o schimbare necontenită de nume proprii şi îşi făgăduì să revină asupra lucrului acesta mai târziu.

— In lumea sufletească, totuş, nu există între simţământ şi între cuvânt altă legătură decât prăpastia care le desparte pentru deapururi. Simţământul trăeşte, ghemuit vreme îndelungată sau necontenit uneori, sau, alteori, luminos şi mereu de faţă, în carne, în nervi în sângele nostru, ca o rădăcină erbacee sub pământ, pe când cuvântul e o născocire târzie şi isvorîtă din nevoia de lămurire a creerului.

Şi încercă să se dumirească asupra lucrului acesta. Işi amintì atunci că prin viaţa lui trecuseră de fapt atâtea femei cărora le uitase numele. Păstrà, totuş, în fiziologia lui, amănunte preţioase şi suculente asupra lor. Erà una care l'a urmărit luni întregi ca o umbră. Intâiu l'a intrigat. A socotit apoi că are de aface cu o maniacă şi l'a plictisit. Nu a putut, totuş, scăpà de a o cunoaşte într'o zi. Erà o fată şi drăgălaşă şi la minte răsărită. Crezuse că îl urmăreşte, sau că îl urmărise, în umbra lui de scriitor şi fusese destul de jicnit. Admiratoarele a-

www.dacoromanica.ro

cestea cu orice preț nu fac decât să ciumeze viața cu o deviație cerebrală a unei histerii neizbutite. A aflat apoi că habar nu avusese de el și scrisul lui, și că totul nu fusese decât o întâmplare căreia închipuirea îi atribuise greșit un rost. A sfârșit însă prin a o dorî el și a o căutà. Lucrurile au durat astfel luni de zile.

Curiozitatea ca și, apoi, dorința împinsă pânăla slăbiciune l'au stăpânit luni, altele, de zile. Numele însă i-l uitase încă dela început. Îi ghemuise însă vreme îndelungată icoana în sufletul lui jicnit de o dureroasă nepăsare a ei. Și într'o zi a pierdut-o din vedere. Trăește însă și astăzi, vie ca o năvală de sânge în creer, în sensibilitatea lui și de câte ori își amintește de ea are simțământul că, latentă și caldă, ireală și, desigur, irealizabilă, îi înfioară pe dinăuntru epiderma. Nu s'a gândit însă niciodată dacă a fost blondă sau brună, sau dacă a fost înaltă sau scundă. A încercat să îi dea din când în când, atunci cel puțin când obsesia ei se făceà prea apăsătoare, una sau alta din înfățișerile eliberatorii ale figurilor lui literare. Când însă o gândea, de pildă, curtezană și o plămădeà ca atare, se trezeà cu ea alături, mucenică; dacă o întrupà blondă, fugeà mai departe brună. Erà, totuș, necontenit aceeaș, una și neschimbată în esența ei.

Băgă apoi de seamă că iar se rătăcește în jocul lui favorit de imagini și că, mistificând, astfel, lumea din afară, se întoarce pe nesimțite la Una Laris.

www.dacoromanica.ro

Bun, conchise el, am de rezolvat dacă trebue sau nu să-i dau alt nume de câte ori îi dau şi altă înfăţişare.

Se oprì, apoi, o clipă şi adăogă:

— Fapt este că s'a născut odată cu numele ei, în mintea mea şi ar fi o crimă despoierea unuia de celălalt. Cuvântul e realitatea în afară şi spontană a substanţei şi vesmântul care o aşează în timp. Spiritul omenesc se poate îmbarcà pe un cuvânt întocmai ca o insectă aşezată pe un paiu, dealungul unui întreg fluviu. Viaţa şi aventurile unei singure vorbe pot să alcătuiască o epopee tot atât de măreaţă ca şi Iliada. Fonetica lui a primit felurite impresii din toate împrejurările prin care a trecut şi, după loc şi timp, a răscolit gânduri de tot felul. Alcătuirea lor trebue să păstreze ceva din întreitul joc milenar al sufletului, al trupului şi al mişcării şi cu toatele deţin ceva din polenul vremurilor în care au trecut dela senzaţie la cugetare, dela cugetare la verb şi dela verb la reprezentarea lui scrisă; poate chiar că sunetul lor ar puteà însufleţì, la un moment dat, în creerul nostru, toate fiinţele care, folosindu-se una după alta de ele, ca de un vesmânt spiritual al lor, au lucrat la păstrarea lor până la noi, sub forma în care le cunoaştem.

Şi rămase o clipă gânditor pentru a se întoarce, apoi, deodată la preocuparea numelui eroinei sale. Işi dete însă repede seama că lucrul acesta fusese, de fapt, rezolvit în ansamblul gândurilor lui mai depe urmă şi surâse. Tot atunci băgă de seamă

www.dacoromanica.ro

şi că amănuntul acesta nu aveà nicio însemnătate şi că orice cetitor ceva mai isteţ poate foarte bine să şi-l facă şi singur, după împrejurări, cum và socotì el mai potrivit.

— Vai, câtă cheltuială de energie şi ce frământare adâncă de gânduri pentru cea mai mică hotărâre chibzuită, acolo unde sentimentul merge totuş dintr'o singură dată cu siguranţa tigrului când se aruncă asupra unei gazele, la izvor, din ascunzişul unui copac ! exclamă el mintal.

Începù apoi să copieze acelea dintre note luate mai în fugă, să le ritmeze într'o desfăşurare organică şi să le dea corp de sine stătător în vederea închegării lor într'un ansamblu bine strâns. Se oprì însă deodată din lucru.

— Toate acestea sunt bune. La ce duc însă ? Una Laris a căpătat viaţă, este drept ; cu ce rost însă şi între cine îşi và trăi această viaţă ?

Şi atunci văzù că nu are decât un singur personagiu şi că îi mai lipseà, odată cu celelalte personagii şi, propriu zis, acţiunea. Se gândì puţin la lucrul acesta şi îşi spuse :

— Din pricina acestui lucru, poate, a izvorît şi caracterul fantastic al personagiului meu principal şi, până acum, în aparenţă, unic.

Ideea aceasta îl necăjì. Se ridică în picioare şi se îndreptă din nou spre fereastră. Luminozitatea nopţii şi raritatea stelelor arătau o noapte de lună plină, în care primăvara se tăvăleà, largă ca o legănare cosmică a vieţii, pe fundul de albie răstur-

www.dacoromanica.ro

nată al azurului cristalin. Nu se vedeà însă nicăeri luna.

— Trebue să fie de cealaltă parte a casei.

Şi privì din nou noaptea. Nu îşi mai dà seama de ce venise la fereastră şi nici de preocupările lui de până atunci. Un nedesluşit cântec monoton ca un flaut, străbătut de suflul aceloraşi note reluate necontenit, îi sunà depărtat în urechi. Melodia îi aminteà ceva din cântecul tărăgănat şi pătrunzător cu care psilii în orient vrăjesc şerpii. O nouă idee îi scăpără atunci prin minte. .Intră într'un oraş minunat şi plin de viaţă, cu clima atât de binecuvântată încât iarna nu se abătuse niciodată prin el şi în care primăvara presără necontenit trandafiri. Casele albe se înşiruiau, dealungul străzilor înguste şi întortochiate, ca nişte cuiburi în crăpăturile unor stânci. De pretutindeni alergau oameni înalţi, elastici, cu grabă, înainte. Unii purtau turbane roşii, alţii albe ; unii erau învăluiţi în largi burnuzuri de mătase, iar alţii erau gătiţi cu tunici scurte, verzi sau galbene, cu ciucuri şi cu găetane felurit colorate. Pornì şi el încotro se îndreptà toată această lume. Pe drum află că e vorba de un mare vrăjitor cântăreţ din flaut şi că toţi alergau să îl vadă. Se trezì astfel în mijlocul unei pieţe uriaşe. Oamenii, în timp ce îl priveau cu curiozitate, vorbind o limbă pe care o auzea pentru întâia dată şi totuş nu erà străin de ea, îi făceau loc să înainteze. Străbătù până în mijlocul pieţii. Acolo şedeà un bătrân şeik, turceşte, şi cântà o melodie mică, înde-

www.dacoromanica.ro

părtată, caldă, dintr'un flaut scurt. Capătul din afară al flautului erà la un singur deget depărtare de capul fin ca vârful unui pantof de femee al unui şarpe. Seicul repetà cu încăpăţânare aproape dureroasă aceleaşi necontenite note tărăgănate într'o scurtă şi simplă frază muzicală. Şarpele făceà sforţări chinuitoare pentru a scoate capul de sub bătaia directă a melodiei ; nu izbuteà însă şi, sub această înrâurire, trupul lui evoluà încet, se mişcà cu greutate, aveà înfăţişarea că îşi modulează forma după ritmul bătrânului şeik. Mişcările lui, potolite ca încordarea din urmă a muşchilor unui luptător, păreau acum necontenit preocupate să ţină, ţintuit într'o mişcare hipnotică sub lovirea directă a melodiei izvorîtă din flaut, capul ameţit al şarpelui. Lumea priveà cu o încordare mută. Drăcea, mai mult ca oricare altul, erà cu luare aminte la jocul acesta neînţeles. Şarpele căutà în sine, pipăindu-se lăuntric, cu încetineală, ceva. Se adunà, astfel, într'un punct, apoi se întindeà la loc ; dibuià slăbănog cu coada şi din nou se aşterneà pământului. Mişcarea aceasta chinuitoare, poate, a şarpelui vrăjise lumea. In sfârşit coada se ridică puţin în sus şi se lăsă ca un biciu la pământ. Şarpele se strânsese într'un arabesc complicat ; aveà însă aerul că păstrase memoria gestului precedent al cozii ridicate, în ansamblul ultimei lui mişcări. Deîndată ce sfârşì această mişcare încercă o nouă ridicare dela pământ. A fost la început un gest timid, dibuit parecă, apoi dintr'odată se făcù şuerător de

www.dacoromanica.ro

repede şi şarpele avu aerul că se frânge de capul, rămas tot sub flaut, în sus. Din pielea lui verde ţâşnì o femee a cărei frumuseţă şi strălucire se oglindì dintr'odată pe toate figurile dimprejur.

— O, lună a sufletului nostru! exclamă cei dimprejur.

— Lyda Şarpe! şoptì buimăcit Drăcea.

Vraja însă dispăruse şi Drăcea se găsì în faţa ferestrii deschise.

— Femeea aceasta începe să mâ neliniştească. Am impresia că se strecoară mult prea turburător în treburile şi în preocupările mele.

Şi se întinse ca şi cum ar fi voit să îşi desmorţească oasele; erà însă doar un gest menit să îl aducă la gândul rămas în aer din pricina rătăcirii lui de până acum în vraja imaginilor jucăuşe. Puse un picior pe scaunul dela birou şi se aplecă, astfel, asupra notelor făcute.

— La ce bun să mărginim însă romanul la o acţiune alcătuită şi măsurată mai dinainte? In natură nu există decât ritm necurmat şi, în raport cu noi, imagini desfăşurate la întâmplare. Ce ar fi dacă aş procedà ca şi natura?

Şi rămase gânditor. Ideea îi surâdeà cu atât mai mult cu cât, măgulindu-i înclinările lui spre închipuire, puneà pe planul întâiu al intensităţii poezia şi inspiraţia.

— Or cum însă trebue să găsesc un partener măcar pentru Una Laris. S'o las să şi-l găsească singură e primejdios. Ficţiunile sunt aidoma cu

www.dacoromanica.ro

ființele vii. O aceeaș lege de viață le mână și pe unele și pe altele. Ar puteà deci să nimerească greșit. Am eu însă dreptul să nesocotesc această finalitate? Și nu e destul oare că, dupăce le pun față în față, le las toată libertatea de acțiune?

Își amintì atunci de imagina misterioasă aproape a unui prieten plecat încă de demult prin țări mai calde. Apariția lui de zeu cu buclele netăiate erà totdeauna o sărbătoare. Aveà impresia că, sub pașii săi, pământul se acopere cu flori și că, în întregime, făptura lui străluceà ca o dimineață aurite pe coasta unor coline albe. Cântà cu simplicitate, pe vremuri și cu strălucire din liră. Il chemà Heliade Roșiu. Nu mai știà acum nimic despre el. Se gândì atunci să așeze imagina lui plutitoare în fața Unei Laris.

— Ar fì amândoi ca două zeități grecești. Sunt și unul și altul destul de frumoși și conțin, amândoi, destul de caldă maleabilitate pentru a puteà fi turnați în cele mai delicate tipare spirituale. Pe Heliade Roșiu nu l'am mai văzut însă din universitate. Cum își và mai fi purtând el oare, prin toate părțile pământului, vechea lui nostalgie pentru țări cu vegetații toride și pentru zile încinse pânăla alb deasupra capului omenesc?

— Hotărît, își spuse el tare și ridicându-se în picioare, îmi trebue și un al treilea personagiu. Lumea nu se mai mulțumește cu dialogul simplu, cì vrea și ceace se chiamă mișcare, dela care așteaptă nesiguranța cu care să se poată întrebà în tot tim-

www.dacoromanica.ro

pul cetitului cum se và sfârşi oare conflictul. Penelopa se află, de altfel şi ea între Odyseus şi peţitorii ei.

Făcù apoi o pauză mintală după care adăogă :

— Nu e tocmai aşà poate, dar, în sfârşit, poate că nici într'alt fel nu este. De unde dracul însă să mai culeg şi pe un al treilea ins ?

Şi se întoarse o clipă spre birou, unde privirile îi căzură asupra unui braţ întreg de flori uscate dintr'o vază a cărei înfăţişare de delfin îl izbì pentru întâia dată pe biroul lui.

— Florile uscate au în ele o melancolie pe care numai constatarea infinit poetică a tuturor scriitorilor a trivializat-o.

In mintea lui se făcù apoi linişte. Nu urmăreà nici un gând şi nici o imagine nu îl mai hărţuià. Un iris se desprindeà drept din mijlocul celorlalte flori şi cercetător parecă.

— Sunt florile aduse de Titu. Và fi bănuit el oare că le aduce pentru mine ?

Şi se oprì din orice activitate cerebrală asupra acestui cuvânt rămas în atârnare pe marginea minţii lui ca, pe marginea unei prăpăstii, un vis.

Un iris îşi culcase umbra pe birou. Tulpina i se lungise în chip ciudat de pronunţat iar floarea propriu zis se înfăţişà, din poziţia ei oblică faţă de Drăcea, ca un profil cercetător şi plin de neîncredere. Drăcea se uità la ea cu oarecare nedumerire.. O clipă i se părù că vede pe însuşi Titu Bogdan. Imaginea acestei asemănări nu ţinù decât o clipă,

www.dacoromanica.ro

după care se întoarse în neantul neputinței ei de a-și fi găsit un echilibru stabil â rămase însă ca fapt brut în memoria sufletească a lui Drăcea și numele lui Bogdan se asocie cu acela de Iris.

— Și ce ar fi dacă aș face din această floare iscoditoare personagiul al treilea ?

Asociația de gânduri dintre Iris și Titus Bogdan se înfățișe din nou, ca un răspuns la întrebarea lui. Începù să râdă tare.

— Am să fac așà, exclamă Drăcea cu o curioasă bucurie. Al treilea personagiu và să fie, dar, amicul meu. Nu știu dacă îl voiu scrie chiar aidoma după model, dar cel puțin numele i-l voiu folosì ca atare. Am să îl pun să se îndrăgostească de Una Laris, care, la rândul ei, và fi îndrăgostită de Heliade Roșiu.

Și gândul acesta îl mulțumì pânăla a-l face să aplaude.

— Să te vedem acum, prietene, dacă te pricepi să îmi descurci, cu încurcăturile tale, romanul.

Se simțeà însă pentru deocamdată mult prea stângaciu în alcătuirea aceasta nouă pentru a îndrăsnì să mai adaoge ceva la paginile de până acum. Se mulțumì, deci, să o găsească bună și să lase cercetarea ei amănuțită pentru altă dată. Triunghiul Una Laris, Heliade Roșiu, Titu Bogdan însă, îi făceà plăcere. Faptul că avea înaintea ochilor imaginea unor gesturi, mișcări, atitudini și încorporarea de fapt a două cel puțin din personagiile sale, îi dete o singuranță pe care o găseà bine

www.dacoromanica.ro

prevestitoare ; în minte îi jucau cuvinte proaspete şi simţeà seva caldă a posibilităţii unor noi asocieri şi disocieri a lor. Erà, în această privinţă, şi nu odată până la îndemnul de a lăsà tocul şi de a aşteptà cineştie ce întâmplare cu neputinţă de înfăptuire în lumea spirituală, destul de desamăgit. Simţeà în sistemul angrenării cuvintelor un fel de tocire a plus sensului lor, de obârşie. Sentimentul împrospătării lor îi făcù astfel o bucurie aproape revelatorie. Asocie apoi cauza cu efectul ei psihologic şi conchise mintal :

— Imprejurul limbii se alcătuesc funcţiile mintale superioare. Trebue să urmăresc însă mai ales limbagiul gesturilor, faţă de care cel verbal nu e decât o umbră. Cuvântul adevărat şi viu nu trebue să se mărginească la simpla creionare mai mult sau mai puţin motrice a cuvântătorului. Ideile nu sunt, astfel, decât discursuri făcute pentru sine şi cu atât mai bogate cu cât sunt mai goale de simţământ şi reflectează cel din urmă act al uscăciunii de acţiune. Trebue să existe dar şi o gândire care să se exprime cu trupul întreg. Putem gândì admirabil cu mâinile sau cu pieptul, cu muşchii şoldurilor sau cu vârful buzelor. Activitatea psihologică e o activitate de ansamblu, iar creerul nu este decât regulatorul ei. Femeile ştiu din instinct lucrul acesta şi îl folosesc minunat de bine în cochetăria lor.

Găsì oarecare savoare în observaţia aceasta şi o notă pe o hârtie alături, pentru el. Se gândì apoi că metoda lui ar cere, poate, cunoaşterea pe cale

www.dacoromanica.ro

de cinematografiere a insului şi i se părù excesivă.

— Intr'adevăr ! cinematograful singur ar puteà descompune mişcările în părţile lor de componentă desfăşurare.

Şi exclamă tare :

— Ba pe dracu !

Silabele acestea căzute fără noimă în liniştea nopţii îl isbiră cu oarecare ciudăţenie. Ar fì voit să nu le fì rostit. Or cum, nu răspundeau deplin simţământului său şi simţământul acesta aproximativ îl umileà. Se întoarse la întâile lui înşiruiri de idei şi găsì că, într'adevăr, cuvântul îi trădează destul de des gândirea. Simţise aceasta nu o singură dată şi înţelegeà că are aface cu un fapt obicinuit oamenilor de litere. La el nu erà mai obicinuit decât la alţii şi, poate, erà mai rar decât la ceilalţi.

— Care alta poate fì pricina decât că noi gândim, fără acţiune trupească, mişcarea ? „Cucoana imagine" se strecoară prin golul, lăsat de lipsa noastră de acţiune directă, dintre actul oprit în starea lui embrionară, de proect, şi între redarea lui spontană prin cuvânt. Aceasta se chiamă putere creatoare poate. Drept este, iarăş, că dacă, într'un fel, este o slăbiciune, este, în acelaş timp şi polenul preţios depe aripele minunat colorate ale fluturelui. In el, sau în ea, se poate resfrânge şi oglindì miragiul. Ea dă, această nesiguranţă, putinţa de a asocià nou, două noţiuni desperechiate într'o a treia proaspătă, surprinzătoare şi în stare să le cuprindă armonic pe amândouă, dela început, anta-

www.dacoromanica.ro

gonistele. Infăptuirea necontenită a jocului acesta e singura misiune a literaturii şi, desigur, mijlocul ei cel mai înalt de existenţă, în raport cu limba.

Apoi restul gândurilor i se risipiră într'un complex de imagini a căror repede desfăşurare depăşi puterea lui de a le urmări. Simţeà o nedesluşită oboseală şi trase un scaun în dreptul ferestrii deschise, pentru a respirà, nu atât aerul nopţii foarte înaintate, cât pregătirea surdă şi îndepărtată a zorilor de a izgonì întunericul. Simţeà, undeva, foarte departe, o zi minunată de vară şi nu îndrăzneà să facă nici o mişcare de teamă să nu o turbure. In inima lui însă năvăleà, ca un izvor, fastul ei. Revărsarea aceasta aveà ceva din trecerea zilelor scurte de iarnă, printre lacirmile lor de ghiaţă şi de zăpadă, în zile surâzătoare de primăvară şi, apoi, în zile largi şi elocvente de vară. Prin văzduh băteau din aripi ceasurile care, la fel fiecare cu cel dinaintea lui, fac din copil un tânăr cu ochi încărcaţi de soare şi dintr'un tânăr un bărbat cu fruntea aurită de înţelepciune. Drăcea simţeà în el un turburător amestec de bucurie şi de tristeţă. Inima lui erà frământată de acea profetică turburare care face să clocotească, atunci când se apropie Aprilie, seva copacilor, şi ceva nedesluşit îi stârneà bănuiala că în el şi în afară de el tăinesc freamăte necunoscute pământului. Şi voì să se întindă spre ele, en afară, pe fereastră ; atunci îşi dete seama că luase cu sine şi florile depe birou şi că le ţinuse tot timpul în braţe. Fusese un gest

www.dacoromanica.ro

inconştient. Insemnătatea lui însă, fără să ştie încotro duce, îi apăreà neîndoioasă.

— Pentruce voiu fi luat eu oare florile acestea dela locul lor, cu mine?

Erà o întrebare al cărei firesc îl turburà. In caliciile lor deschise ca nişte potire îi surâse o clipă imaginea Lydei. Simţeà în el o bucurie alta decât aceea a preocupărilor lui de creaţie artistică, şi alături cu mult de ea, şi îşi dete seama, nedesluşit, că se află pe o cale răsturnată. Mâini dulci şi mângăetoare îi închideau pleoapele decâteori i se părea că slava, coborînd asupra lui, îi înalţă fruntea stăpână pe toate cele văzute şi nevăzute. Simţurile atunci i se adunau în mănunchiuri aprinse de dorinţi şi îl ţineau contemplativ în interiorul primăverei care se plimbà din copac în copac. Gândul îi erà proaspăt ca floarea de nalbă, dar această prospeţime, departe de a-i tulbura preocupările, rămâneà strălucire în ele şi vagabondà, cam la voia întâmplării, fără nici o ţintă lămurită. Teama lui de totdeauna, din clipele creaţiei, de a nu puteà cuprinde dintr'odată mulţimea de lucruri nou găsite, dispăreà sub o îndepărtată nepăsare. Nu mai luà astfel parte la sine însuşi decât ca simplu privitor.

Şi se gândi la starea lui sufletească obicinuită din vremea de lucru. Viaţa plină şi nepreţuită se deschideà galopului de aur al unei speranţe limpezi. Voinţa lui trăià laolaltă cu aceea a pământului şi sufletul simţeà, în el, puterea fără fund a realităţilor închipuite. Piedica erà zadarnică. Toate

www.dacoromanica.ro

pornirile umpleau cu seva lor scoarța tinerii și biruitoarii lui mândrii. Lumea bătea, toată, în poarta casei unde cântă încrederea în sine și toate oasele, mușchii toți și carnea, se întovărășeau într'o luptă ritmică cu tot universul, și se cimentau în el. Erà o luptă însă în care beția triumfului izvorà necontenit din el. Acum însă starea aceasta rămâneà mereu alături de el și aveà, astfel, aerul că îl însoțește ca o simplă vecină, sau ca o tavărășe oarecare de drum ; ținta însă a călătoriei lor nu erà de loc aceeași. Puterea lui de înfăptuire erà, pentru el, acum, un mijloc, nu de a se apropià, cì de a se îndepărtà, cu jocul imaginilor, dela adevărul preocupărilor lui. Personagiile îi fugeau din mână pentru a-i dà reprezentații de închipuiri de sine stătătoare, împrejurările se descifrau în afară de ritmul sau de rostul romanului, și pe ecranul minții nu apăreau limpede decât idei și simțăminte orbitoare; erau cu cât mai ales ale lui, firește, cu atât mai puțin ale romanului început. Pe dedesubtul planurilor literare se făceà o nouă gestație de al cărei rost nu știà încă nimic și despre a cărei existență aveà toate cuvintele să se teamă. Știà, și mai mult nu știa, de unde vine și unde se duce, dar simțeà că ceva se petrece peste capul său, împotriva preocupărilor lui și că i se substitue, astfel, în întregime, din afară.

Și se înfioră la gândul acesta ca un om care se deșteaptă înfrigurat din somn, sau ca un luptător în fața unui dușman cu care și-a măsurat odată

www.dacoromanica.ro

puterile şi, cu trupul încă fumegând de încordarea cunoaşterii reciproce, dela care aşteaptă acum al doilea atac cu sfârşit încă nesigur. Erà pentru întâia dată când înţelegeà sterilitatea unei străduinţe zadarnice şi frământarea pe loc a neantului spiritual. Se ridică repede şi dete drumul pe fereastră, în curte, florilor din braţe. Simţi atunci un gol sufletesc deopotrivă cu acela al săvârşirii unui păcat. Avù în acelaş timp şi un fel de revelaţie care cristaliză toată într'un singur strigăt :

— Lyda.

Şi rămase ca o statue a împovărării în faţa acestui singur cuvânt. O întreagă lume i se năruì în minte, ca într'un cutremur şi, cu greutate, ca de sub dărâmăturile celei vechi, în parte dar sigur, în ciuda caracterului ei abia schiţat, se ridică din fund o alta nouă. Erà o muncă grea, de titan buimăcit de propria lui sarcină.

— Şi unde mă và duce oare această revelaţie ?

Tresări însă la cuvântul „revelaţie". Simţeà că nu erà încă nici un fel de revelaţie, ci abia presimţirea unei întâmplări cu putinţă, din care, pentru el, nu se desemnà nici un fel de ieşire. Incheià, astfel, un capitol de viaţă lăuntrică fără să vadă începutul celui următor. Şi se lăsă din nou pe scaun. Departe se iveau zorii şi veselia lor se înfăţişà ca o femee goală rămasă, la vederea lui, neclintită şi paralizată de uimire. Ochii ei nemişcaţi se măreau pe măsură ce depărtarea dintre ea şi Drăcea scădeà. Când nu mai fură unul de altul decât la câţiva paşi,

www.dacoromanica.ro

femeea, trimițându-i sărutări cu vârful degetelor mâinilor ei desfăcute ca niște aripi, începù să danseze cel mai neprevăzut și mai vesel și mai de adorare joc. Ar mai fi fost câțiva pași ca să se poată ajunge. Jucăușa lui închipuire se oprì atunci, îngenunchè și cu brațele întinse a rugăciune, începù să vorbească. Cuvântul ei erà potolit și solemn, iar privirile îi dospeau înăuntrul lor mirezme de arzătoare neliniște. In făptura ei erà mai multă supunere decât teamă. Drăcea se simți, în ciuda ființei lui lăuntrice care se găseà năpădită de bucurie, abătut. Ceva din el fusese înmormântat

— Ce oare, se întrebà el, se và fì surpat în mine?

Și omul se găsì pentru prima dată în el față în față cu scriitorul.

www.dacoromanica.ro

V

Lyda Sarpe erà nemulţumită. Frunzărise în ajun şi pe furiş manuscrisul lui Drăcea şi se găsise în el mult prea mult pentru a nu simţi muşcătura părerii de rău a adăogirilor făcute ei, ca nişte corecturi supărătoare ale unor închipuite lipsuri. Faptul acesta atingeà ideia prestigioasă de desăvârşire pe care orice femee frumoasă şi-o face despre sine, şi pe care o voià plină de ecouri în cei dimprejurul său ; îşi închipuià că pe calea aceasta treceà pe planul al doilea al preocupărilor lui Drăcea, şi o curiozitate de femee, în porii căreia se trezeau simţăminte noui, o îndemnà să caute un răspuns la această nedumerire. Răspunsul însă nu veneà din pricină că mintea îi pregetà la răspântia a două drumuri de care se temeà deopotrivă. Gândul de a fi fost modelul unui personagiu ideal de roman măguleà din plin amorul ei propriu. Nu ştià însă dacă lucrul acesta se legà cu adâncime de fiinţa ei, pânăla o temeinică şi înlănţuitoare chemare, sau dacă nu fusese decât o trambulină, o punte fără însemnătate, de trecere, într'o goană de artist după ficţiunea mintală, dar mai ales sufletească,

www.dacoromanica.ro

a acestei Una Laris. Şi mai căută apoi să ştie dacă acel Heliade Roşiu ţinteà să redea deadreptul pe autor. Personagiul i se părea mult prea enigmatic pentru a încercà deocamdată deslegarea lui. Asupra lui Bogdan erà lămurită. Erà şi nu erà el; aceasta însă numai din pricină că fusese desemnat cu liniile largi şi sumare ale unei caricaturi sufleteşti. O băteà, chiar, în această privinţă, gândul că Drăcea ar fi avut ceva împotriva lui; amănuntul o făcù să surâdă cu tăinuită plăcere. Şi a fost în această bucurie fluturată uşor în colţul buzelor, o întreagă lume de feminitate. Lyda îşi găsise deocamdată echilibrul lăuntric în faţa unei necunoscute care, în clipa aceea, îşi primise deslegarea.

— Vom vedea, exclamă ea mintal, cine và biruì între mine şi această a lui închipuită eroină. Între Una Laris şi între Lyda Sarpe, deci. Între adevăr şi ficţiune.

Şi cu un gest de grăbită şi surdă aţâţare îşi măsură imaginea răsfrântă într'o oglindă din fundul sălii. A fost, fireşte, jocul unei clipe de neastâmpăr, căci se privì fără să se vadă cu adevărat. Aruncătura ei de ochi nu avusese decât rostul de a fi prilej de răscolire a gândurilor care până atunci aţipeau în carnea ei pânditoare, despre sine. Simţì atunci pe figură, în gesturi dar mai ales în privirile aprinse ca două faruri în noapte, cu uleiul unei buimăcitoare senzualităţi, în curba mişcătoare a gâtului şi în fuga gravă a şoldurilor dealungul lor înşile, o diabolică strălucire. Numai decât însă se

www.dacoromanica.ro

întoarse la sine şi, pe lângă zidul sălii, alunecos, fluid şi rece se apropie de o etajeră. Ştià că, alături, lucrează Drăcea. Se oprì în dreptul unui vas preţios şi, luându-l cu amândouă mâinile, îl ridică până în dreptul buzelor pentru a suflà praful depe el. Erà un vas de cristal în forma unei foarte svelte amfore greceşti. Desenurile depe el, desfăşurându-se într'un ritm spiralat de arabesc, de sus în jos şi de jur împrejur, arătau fantezia minunată a artistului care le lucrase şi dădeau preţ delicateţei şi purităţii materialului care îl inspirase şi îl susţinuse. Erà o închipuire turnată într'o fugă romantică de pasări de apă, de peşti, de nuferi, de ierburi marine, de alge, care traduceà frumuseţa însăşi a lucrurilor printr'un desen liber şi un colorit sglobiu, fără o exactitate amănunţită, impresionist în sensul înfăţişerii unui simţământ. Ceeace apoi adăogà la frumuseţa vasului un preţ nou, erà svelteţa lui ireală, feminitatea lui care se desprindeà, de sine stătătoare din mijlocul decorului în care, parecă, numai se înfrumuseţà fără să se şi contopească cu el, pentru a se pregătì în tăcere şi în umbră, să ţâşnească cu o mişcare de omenească însufleţire, din propria lui formă, afară, în văzduh. Drăcea îl comparase cu o dansatoare sacră la marginea mării şi decâteori îl zăreà simţeà o nevoe pe care abia şi-o stăpâneà, de a-i vorbì tare, ca unei fiinţe vii. Toate aceste gânduri, descifrate cu sforţările unor îndelungate cercetări şi simţământul cuvintelor lui Drăcea, se îmbulzirà într'o singură

www.dacoromanica.ro

cifră în sufletul ei şi o făcură să tresară. Vasul îi scăpă atunci din mână şi se prefăcù pe parchet în ţăndări. Sări înspăimântată până în peretele dimpotrivă, de care se şi lipì. Inima îi bătea, fără să ştie de ce, atât de tare încât i se păreà că îi ţâşneşte pe gât afară, Drăcea ieşì repede din birou pentru a aflà ce se întâmplase şi, speriat de paloarea Lydei, se îndreptă spre ea fără să fi avut vremea să se mai uite şi la cioburile depe jos, şi o întrebă ce are.

— *Nimic* ! răspunse ea fără să ştie încă bine ce spune.

— Eşti atât de palidă !

— Da ! m'am speriat ! îngână ea. Nu m'am aşteptat să îmi scape jos.

— O întâmplare ! răspunse, stăpânindu-şi o grea părere de rău, Drăcea.

— Fireşte, că da. O întâmplare care, totuş, pare a nu fi doar o simplă întâmplare. Mi s'a părut că i-am dat, fără să vreau şi totuş, într'un fel şi anume, drumul din mâini.

Drăcea, care se oprise lângă ea şi îi luase mâinile, fù surprins de cuvintele auzite şi îi sfredelì ochii cu o privire mai mult decât scrutătoare. Frumuseţea lunară a vasului îi răsărì deodată în minte cu părerea de rău că nu îl và mai vedeà ; se ferì însă să spună ceva despre aceasta şi răspunse :

— Nu e la urma urmei, nimic. O să pui altceva în locul lui şi pace bună.

Figura lui căutà, în tot acest timp, printre scli-

www.dacoromanica.ro

pirile de tristeță în care pluteà, să găsească un surâs de circumstanță. Lyda însă pricepù că spusese sau mai mult sau altceva decât voise și că, oricum, surprinzând întâmplător starea ei sufletească, pe care, poate, nu și-ar fi putut-o într'altfel scrută, dăduse formulă de viață unui simțământ întunecat și pe care nu îl voise împărtășit de nimeni. A fost cuvânt temeinic pentru ea de reculegere și, desprinzându-și mâinile din ale lui Drăcea, se înfundă și mai mult în zidul pe care îl rezimà și șoptì :

— Te-am deranjat dela lucru.

— De loc. Mă oprisem iar într'o sforțare zadarnică. Romanul, de vreo două zile, cel puțin, nu mai urnește din loc. Nici desfășurarea acțiunii, nici personagiile și nici atmosfera nu mai scapără interesul trebuitor creației. Mi se pare că am ajuns la un punct mort și că am nevoe de un imbold din afară pentru a isbutì să pornesc din nou înainte.

— Așà ? întrebă Lyda pe un ton care abia puteà să ascundă o neașteptată mulțumire lăuntrică.

— Așa ! repetă Drăcea. Pare însă că lucrul acesta îți face plăcere ?

Lyda își mușcă buzele de ciudă. Nu știà nici pentruce simțise bucuria abia stăpânită, pentru a nu sărì de gâtul lui Drăcea, la auzul acelei mărturisiri și nici pentruce, apoi, acum, erà deadreptul înspăimântată de a-i fi scăpat printre buze o exclamație în aparență atât de nevinovată. Fapt este că simțeà pentru a doua oară bătăile sdruncinătoare ale inimii și că pentru a doua oară paloarea

www.dacoromanica.ro

ei depe față făceà pe Drăcea să o întrebe ce are. Lyda, drept orice răspuns, găsi, în teama de a se descoperi, puterea unei neașteptate întoarceri la sine și, schimbată dintr'odată în ceeace fusese totdeauna, cu o mișcare imperceptibilă de respirație adâncă, își găsì toată înfățișarea ei umbrită. Se uită liniștit la Drăcea și spuse râzând :

— Erà un vas tare frumos și țineam mult la el.

Cerù iertare apoi pentru turburarea liniștii chiriașului său și cu un zâmbet de grațioasă ironie, înclinând capul într'un salut amical, intră în odaia ei. Drăcea, nedumerit în mijlocul sălii și gânditor, rămase o clipă locului. Îi veniră în minte icoanele deșteptate în el, de câte ori își aruncà privirile asupra liniilor svelte și desenurilor colorate ale acestui vas, și ridică din umeri. În sufletul lui se spărsese viziunea unui întreg țărm helenic, pe nisipul căruia soarele aureà creștetul valurilor mici și jucăușe, și al căror râs zglobiu cântà pe lira cu șapte coarde a unui cântăreț inspirat. Corabia înflorită a unei zeități pluteà întovărășită, în depărtare, de saltutile delfinilor. Munții, câmpiile, râurile, deșteptau de jur împrejurul lui ființele mitologice care le populează de veacuri. Erà rândul lui să treacă printr'o gamă dureroasă de păreri de rău, sub povara cărora simți nevoia să își plece capul.

— Așà a fost să fie și pace bună !

Brațele îi atârnau dealungul trupului. Moliciunea acestui gest îl făcù să simtă oboseală în umeri și pornì spre birou. În fața ușii însă se oprì din nou.

www.dacoromanica.ro

Privirile îi căzură asupra cioburilor şi risipa aceasta de cristal preţios stătù să fie pricină unui început de reculegere: mintea însă nu izbutì să depene dintr'odată întregul joc de împrejurări prin care trecuse, aşà că se oprì la simpla, dar, pentru el, în clipa aceea, plină de suc şi de nelinişte, exclamaţie:

— S'a spart!

A fost de data aceasta un oftat deopotrivă ca deznădejde, cu ţinuta în care găsise pe Lyda. Nu erà însă decât această simplă afirmare în exclamaţia lui. Dincolo de ea se aruncaseră, de sus zaruri simbolice şi sunetul căderii lor pe marmora albă a soartei ajunsese turburător pânăla urechile lui. A urmat apoi ca o lungă întrerupere a vieţii şi, înăuntrul acestui simţământ, pregetând sufleteşte să calce cu tot dinadinsul pe jos, se trezì că se îndreptase spre birou pe vârful picioarelor şi că se aşezase în faţa lui pe furiş. Pricepù atunci ecoul de vrajă pe care îl poate aveà, în mijlocul unei vieţi singuratece şi sedentare, chiar şi cele mai neînsemnate întâmplări, şi se cutremurà. Incercase acum cu o experienţă proprie lucrul acesta. Cu atât mai mult dar, Lyda puteà să se găsească copleşită de astfel de împrejurări. Ideea aceasta îl mulţumì şi îi explicà dintr'odată toate stările sufleteşti prin care trecuse, dar mai ales îi lămurì pe acelea care i se păruseră atât de ciudate, ale gazdei sale. Singurătatea curăţă sufletul şi sporeşte tezaurele ascunse ale minţii. In mijlocul ei inima tresare la cea

www.dacoromanica.ro

mai uşoară adiere şi de bucurie şi de teamă. Sensibilitatea însă sporeşte, uneori, pânăla o stare vecină cu nebunia. Pereţii capătă, sub înrâurirea ei, ochi cercetători şi urechi fie ce lucru. Glasuri tainice isvorăsc pretutindeni şi cuvântul lor găseşte tâlcuri necunoscute celorlalţi oameni. Pe calea aceasta îşi explică, pornind dela întâmplarea de mai adineauri şi oprindu-se la o mie şi unul de alte amănunte, în aparenţă neînsemnate, dar, în felul acesta, din plin pilduitoare, înrâurirea de până acum asupra lui, a Lydei.

— Ei drăcia dracului! Gazda aceasta a mea trebue totuş să fie o vrăjitoare.

Potrivì apoi din nou manuscrisul cu gândul la lucru. Se întrebă însă cum ar puteà aduce mai bine pe Heliade Roşiu în preajma Unei Laris. Ar fi putut să lase, firește, lucrul acesta pe seama întâmplărilor ritmice ale scrisului. Socotì însă că ar stricà urzelii de fatalitate cu care şi-a croit eroina, şi ideea de a unì la olaltă întâmplarea cu soarta i se părù, atunci, cea mai nimerită. Una Laris aşteptà, sau mai curând îşi aşteptà, fără să ştie că aşteaptă, amantul, în ceardacul unei cule de cărămidă roşie, aşezată pe o colină înverzită. Din faţa pridvorului coborà, perpendicular, pe albul prăfuit şi scânteetor, cu toate acestea, al unei şosele, o alee dreaptă şi lungă de nuci seculari. Păduri uriaşe, pe colinele din faţă, şerpuiau, urcând şi coborând in acelaş timp, dealungul văilor inextricabil împletite. Totul aveà, de jur împrejur, suflet şi glas.

www.dacoromanica.ro

Copite tainice râcâiau, pe dedesubt, pământul şi sboruri despletite fluturau nebuneşte prin aer. In scorbura copacilor trăiau fiinţe vaporoase şi prin preajma isvoarelor din împrejurimi răsunau râsete de cristal. Pârâurile uscate vara şi toamna, semeţe şi năvalnice primăvara, ţâşneau dealungul văilor ca nişte tauri, ca nişte cai în goană şi înfăţişarea lor animală aveà aerul că se contopeşte cu aceea a omului. Locuinţele însăşi, pierdute printre copaci, în depărtare, sau mai apropiate, ca nişte cuiburi de rândunică, luau figuri simbolice şi se înfăţişau ca nişte femei bogat învestmântate şi cu fruntea împodobită de coroane cu turnuleţe în formă de coşuri. Nimic nu scăpà acestei obsesiuni. Ideile abstracte pierdeau firea lor rece şi cristalină, pentru a se turnà numaidecât într'un trup viu, ca într'o deprindere seculară şi pentru a se înfăţişà, astfel, ameţitoare de frăgezime şi de sinceritate. Farmecul lor nu mai erà, ca atare, atât atributele cât frumuseţa de sine stătătoare a acestei încorporări a lor. Erau astfel mlădioase trupuri de femei sau de bărbaţi, învăluite larg cu stofe plutitoare de jur împrejur, sau fremătări de aripi care se lăsau pe pământ fie ca o pasăre, fie ca un flutur, fie ca o frunză melancolică toamna ; erau ca şerpii care ţâşnesc din ascunzişul unui copac împrejurul gâtului unui porumbel înspăimântat ; erau altele care păleau zadarnic în umbra unei viţe sălbatece, se efeminau, căpătau cărnuri dulci şi moi şi apoi se stingeau pe nesimţite. Totul erà, în cadrul acestei cule înecată

www.dacoromanica.ro

de soare şi umbrită în acelaş timp, înconjurată de murmure grele, de mirezme preţioase şi de isvoare naturale, de flori stranii, depărtat, turburător; prea multă luminozitate şi, totdeodată covârşitorul ei mister, împleteà necontenit bucurii îndepărtate şi lăuntrice cu plăceri ţâşnite, proaspăt, la fiecare pas. Una Laris lăsase natura, dupăce mai întâiu schiţase în linii largi formele voite de ea, să desăvârşească în voe, şi potrivit rostului lor nepătruns de echilibru necontenit în mişcare, fantezia sălbatecă a parcului. Aleele de flori erau, astfel, acoperite cu ierburi felurite. Copacii purtau pe trunchiul lor muşchiul greoi al vremii şi, împletite ca nişte încolăciri tainice de femee, sau acăţate cu gesturi de supremă sforţare, de ramuri, atârnau, de ei, perdele de ederă, de vâsc şi de hamei. Priveliştea erà turburătoare prin îmbinarea de fiece clipă a sălbătecirei şi a culturei.

Una Laris priveà împrejurimile cu un suflet, în dimineaţa aceasta, deschis ca o rochiţă albă a rândunicii. Erà, în aşteptarea ei şi mirare fără cuvânt şi bucurie fără ţintă şi fără obârşie şi, pe deasupra, o linişte gata să se împace cu orice alt, străin ei, simţământ. Pusese o rochie care semănà mai mult cu o pânză uriaşe şi, totuş, foarte strâns şi ca din întâmplare svârlită împrejurul trupului. In cutele ei se simţeà mai ales nevoia de a respirà liber şi cu toţi porii lumea, şi de a nu fi stânjenită, în această dorinţă, de povara vesmintelor. Din pricina aceasta şi din desăvârşirea liniilor trupu-

www.dacoromanica.ro

lui, părea goală. Rochia, în loc de a o despărți, o înapoia firii întregi, florilor, copacilor, ierburilor, aerului, răcoarii sau soarelui îmblânzit de revărsările de verdeață dimprejur. O ființă nouă, plămădită din toate amănuntele înconjurătoare, așteptă, astfel, prelungită într'o liniște cotropitoare. Ochii ei căzură atunci întâmplător asupra sborului, ca o suire pe scări a văzduhului, al unei rândunici stinghere. Se gândi la Heliade Roșiu.

— Oare eu îl aștept pe el sau, dimpotrivă, și în chip paradoxal, el care trebue să sosească de departe aici și e desigur pe drum, mă vă fi așteptând pe mine ?

Ridică apoi cu moliciune din umeri și adăogă :

— Tot una este. Sensul mișcării nu schimbă cu nimic conținutul ei. Ne așteptăm unul pe altul dupăce, fără să ne fi cunoscut, ne-am căutat și ne-am urmărit o viață întreagă.

Rupse apoi firul gândirii cu întrebarea :

— Dar acum oare ne cunoaștem ?

Și tot ea răspunse :

— Nu, desigur ! Ce însemnătate are însă lucrul acesta de vreme ce ne așteptăm ?

Oprì apoi avântul acesta cu fulgerul unei clipe de teamă. Simțeà că trebue să vină. Nu știa însă nici când anume și nici măcar cum vă fi venind. Ar fi putut să sosească peste un minut, sau să mai întârzie încă, poate, o zi, două sau nouă ; ar fi cu putință să vină strălucitor și vesel ca o zi de primăvară și, totdeodată, arzător ca o brună care nă-

www.dacoromanica.ro

dăjdueşte, sau melancolic şi dulce ca o zi de toamnă asemănătoare unei blonde care îşi aminteşte. Ar fi putut aduce cu el pajişti bronzate de ierburi întristătoare, sau violete care străpung câmpul cu privirile lor albastre. Ar fi putut aduce în zăcătorile lui sufleteşti auriul delicat şi îmbătător al spumei de şampanie, sau mustul aspru al strugurilor negri. Aproprierea unui bărbat e tot atât de primejdioasă ca şi isbucnirea neaşteptată a unui vulcan, sau ca năpustirea prăpăstioasă a unui zăpor. Şî Una Laris se cutremură.

In fundul aleii se desfăceà silueta înaltă a doi inşi. Erà, unul din ei, Heliade Roşiu.

— Care însă anume este din doi ? se întrebă Una Laris. Celălalt apoi cine và fi fiind oare ?

Şi sufletul i se stinse neaşteptat la această întrebare. A fost o adunare de sine şi o retractare, într'un fel, a întregii ei stări sufleteşti de până atunci. Ceva din gingăşia florilor de salcâm, seara, şi din aceea a sensitivelor când sunt atinse, străbătù prin nervii ei întinşi ca nişte coarde de vioară ; încordarea lor făcù loc, astfel, pentru o clipă, printr'un fenomen de prăpăstioasă reacţiune, unui suflet, înflorit ca un cireş, de fecioară. Urmă apoi numaidecât instinctul de pândă, de încordare şi de luptă pentru pradă a oricărei celule de viaţă. Una Laris se ridică în faţa necunoscutului Heliade Roşiu ca o taină şi ca o vrajă.

— Vă căutam, doamnă !

www.dacoromanica.ro

— Da ? răspunse Una Laris pe un ton şovăitor între afirmaţie şi întrebare.

In acest timp cumpănì o clipă între interlocutorul ei şi însoţitorul lui, dar zadarnic.

— Adecă nu tocmai eu, cât prietenul meu Heliade Roşiu.

— Dumnealui este, deci, domnul Heliade Roşiu?

— Il cunoaşteţi cumva ?

— Nu, îmi vorbise însă cineva de dânsul. Nu îmi mai amintesc bine cine. Este foarte de mult de atunci. Numele prietenului dumitale însă mi-a rămas bine întipărit în minte. Are în el ceva sfidător şi paradoxal. Heliade trebue să conţină în el ideea de soare, Helios, aşà că numele celălalt de lângă el capătă, prin aceasta, un rost de adjectiv. Soarele roşu, deci. Suntem dintr'odată fraţi buni cu Apolon ! adăogă ea cu un surâs din care nu se puteà deosebì gluma prietenoasă de bătaia sângeroasă de joc.

— Vă plac reminiscenţele clasice ? întrebă, pentru a ieşì din tăcerea lui de până atunci, Heliade Roşiu.

— Da şi nu ! Imi plac, adecă, în măsura în care le cunosc. Cum însă nu pot spune mare lucru despre ştiinţa mea în această privinţă, aş fi înclinată să cred că nu prea mi-au plăcut. Tot ce mai ţin minte din această lume vrăjită sunt câteva nume proprii, o seamă de imagini răzleţe de prin muzee şi oarecare interpretări ale simbolurilor vechi. Desigur că nu acesta este clasicismul. Probabil însă

www.dacoromanica.ro

că nu este nici erudiția stearpă și uscată de cabinet. Clasicismul îl purtăm, cine îl are, în vine. Este un fel de a privi o frunză de copac, sau de a te bucură de șerpuirea unei viță pe strașina casei, de a însufleți o floare, poate, sau de a te înfrăți cu cântecul unui greer, noaptea ; de a vedeà în sborul unei rândunici un trimis al soartei, sau de a simți orele pe lângă tine sub forma cine știe cărei hore înaripate a unor divinități binevoitoare. Dacă la toate aceste nimicuri, dacă vrei, știi să le dai un nume și să le înzestrezi cu viață particulară, socotesc a trăì în plin clasicism. Vechea Heladă nu a făcut decât, din cele mai multe cuvinte ale ei, să plămădească ființe vii, supranaturale, la început, aeriene, svelte, bine sau rău făcătoare, după împrejurări. Noi suntem, astfel, însăși natura. Acesta este sensul dorian al helenismului și dacă în urmele găsite de noi, despre el, întâlnim, în desenurile de pe vase, măslini, viță, valuri sau pești, este pentrucă omul, sau oamenii, culegeau măsline, struguri, pescuiau sau călătoreau pe mări, însoțiți de salturile, pe valuri, ale delfinilor. Socrate nu spuneà oare că un peisagiu nu are să îi spună nimic din ceeace el să nu știe mai dinainte din simpla cunoaștere de sine ? Pentru aceasta, poate, și limba grecească a fost atât de vie și a rămas și azi atât de proaspătă; pentru aceasta a cântat cu fiece cuvânt și a grăit cu fiece simbol ; pentru aceasta cultul helenic a sburat, odată cu limba, din Syracuza și până în Azia Mică și, din Epir până în Arhipelag, cuvântul grec a

www.dacoromanica.ro

purtat odată cu el şi datină şi religie şi spirit şi căldură şi ţinută. Eu, în această privinţă, fac ca şi ei. Pun capete de elefant pe trupuri de taur, dau aripi de vultur vrăbiilor, înobilez înfăţişerile urâte ale vieţii şi uit obârşia lor animală. Este destul doar să simt, pentru aceasta, nevoia de a-mi plămădi un nou simbol, de a mişcà viaţă proaspătă în jurul meu, sau de a-mi trimite gândul cu cine ştie ce rost, într'aiurea. Nu aceasta este oare toată taina apariţiei înfiorătoare, în noapte, a minunaţilor centauri, în luminişurile pădurilor, a jocurilor zânelor în jurul izvoarelor de apă vie, sau al cântecului divinului Pan? Dă frunzei pe care vântul ţi-o aruncă, îngălbenită, la picioare, numele simbolului ei, şi vei vedeà, cum prin aceasta numai, vei fì primit, la sfârşitul toamnei, o veste tristă şi o înştiinţare din partea înfiorătoarei şi negrei Kere. Zeii însăşi coboară din cer pentru a se dedà la cele mai zilnice treburi omeneşti. Afrodita nu este decât o femee care îşi încovoae spatele sub duşul pe care i-l face, desfăcându-şi sandalele, Eros; surprinsă, se apără împotriva atacurilor lui Pan. Apolon este şi el doar un tânăr strălucitor, care necăjeşte o şopârlă.

Apoi, ca şi cum ar fi voit să glumească, adăogă, adresându-se lui Heliade Roşiu:

— Iată, cum, domnule Heliade Roşiu, pentru a răspunde afirmaţiei făcută de prietenul dumitale, că mă căutai, eu pot spune că te aşteptam. Fii dar binevenit. Prietenul dumitale cum se numeşte?

www.dacoromanica.ro

— Titus Bogdan!

— Titus Bogdan? strigă cu surprindere Una Laris. Numele pare mai curând un pseudonim sau un nume de roman, ireal.

— Mai puțin, totuș, doamnă, decât al dumitale. Una Laris nu s'a chemat încă nimeni până azi, nu?

— Este drept. Eu însă nu țin cu tot dinadinsul să ființez cu fixitatea unei stări civile, pentru nimeni. Mă mulțumesc să trec ca un gând fugar pe dinaintea ochilor cine știe cărui ins stingher, sau să răscolesc într'altul jocul imaginilor ațipite. Pot să fiu, astfel, blondă, pentru dumneata, azi și brună, mâine, pentru prietenul dumitale. Sunt în acelaș timp și înaltă cu svelteța unei ramuri de salcie și mică cu grația unei păpuși de Saxa; fragilă ca smaltul și dură ca onixul. Dumneata te-ai supărat că numele dumitale, atât de real, pare, în lumea mea, nefiresc; eu nu mă supăr însă că al meu rămâne nefiresc pentru dumneata. De altfel trebue să mărturisești că nici numele prietenului dumitale nu este din acelea care aduc cu ele prestigiul circumscris al realităților patente, și că un om care se numește Heliade Roșiu poate foarte bine să nu mai aparțină de mult societății reale a dumitale.

Acì Pan Ioniță Drăcea surâse. In mintea lui încolțise gândul unei răzbunări amicale, poate, dar hotărâte.

— L'am scos, astfel, gândì el, din cercul jocului meu. Una Laris l'a și pus la index și este ceeace, mi se pare, voiam și eu. Lucrurile se înlănțuesc,

www.dacoromanica.ro

deci, de minune, şi în tot cazul mai bine chiar decât aş fi nădăjduit.

Se încruntă însă de îndată se simţii sub această observaţie, dar mai ales sub desfăşurarea dată romanului, o intenţie nemărturisită dar limpede acum în cupa subconştientului lui, de... de... de...

— „De ? ?..." de ? ?... ce oare ? se întrebă el. Şi mai întâiu pentru ce voiu fi pus acest nume în romanul meu ?

Simţi atunci că, fără să fi voit îşi, dacă nu şi lovise, dar, cel puţin, nedreptăţise prietenul. In schimb însă nu se ţinuse aproape de loc de personagiul principal şi aceasta îl necăjeà. Prezentarea lui fusese amorfă, lipsită de miragiu, ca o întâmplare banală. Şi el o voise tocmai dimpotrivă. Heliade Roşiu urmà să se iveascà prestigios ca un Apolon, cu bucle de raze de soare pe umeri şi să surâdă cu toate săgeţile dintr'odată ale neastâmpăratului Amor. Inchipuirea lui izbutise mai înainte să îi împodobească fruntea cu coroane de violete şi să îi ardă jertfă de flori de primăvară. Ar fi fost să fie, astfel, întruparea unei întregi rase de eroi glorioşi, şi sosirea lui să deschidă uşile palatului ceasurilor, ca să dea drumul afară sufletului înbălsămat al primăverii. Trandafirii urmau să se împletească dela sine, la trecerea lui, în părul femeilor şi coruri de fecioare încinse peste şolduri cu centuri graţioase să răsune printre acorduri de flaut. Il văzuse ca pe un erou antic, ca pe un Teseu întors din luptă, sau ca pe un Odysseus din

www.dacoromanica.ro

infern. Nu a venit însă nici adus pe scuturi de către tovarăşii lui de fapte glorioase, în urale, şi nici cu alai domnesc măcar nu a coborît dintr'o caleaşcă cu roţile de aur. Legenda călătoriilor lui prin îndepărtate şi tainice ţinuturi fusese scăpată din vedere, risipită pe aleea pe unde trecuse ca să ajungă la Una Laris, şi făcuse loc apariţiei blajine a unui domn oarecare, în sacou englezesc, cu cravată decentă şi cu pantofi de box în picioare.

— La Dracu! exclamă Drăcea. Am stricat un întreg capitol.

Şi, în chip nervos întoarse foile manuscrisului înapoi şi începù să recitească ce scrisese, cu încruntată luare aminte. Un simţământ de răspundere, care depăşeà pe cea literară, îl opreà la fiece cuvânt aproape. Nu vedeà încă limpede de unde vine preocuparea aceasta, dar o simţeà poruncitoare pe umeri. In dosul inspiraţiei literare se petrecuse, astfel, un fapt sufletesc nou şi, printre cuvintele îngrămădite cu violenţă dealungul frazelor şi al ideilor în desfăşurare, al dialogurilor ca şi al descrierii, căutà izvorul acestei neaşteptate cotituri sau opriri în loc a spiritului lui din drumul pe care urmà să meargă. Făcù apoi mintal paralelogramul împrejurărilor prin care trecuse şi, din mijlocul lui, se ridică mai întâiu Una Laris. Incepeà să piardă însă strălucirea pe care i-o văzuse la început şi, fără să se fi despărţit, în esenţa ei, de rostul primordial din care se plămădise, se îndreptase spre un tip mai sufletesc, de sigur, dar mai

www.dacoromanica.ro

puțin fulgerător ; eră mai lăuntrică, mai liniștită, mai hotărîtă în mișcările ei, cărora le dă un țel, vernal, măsurându-le sau ascunzându-le. Strălucirea părului acaju se desfășură cu ape mai mate de roșu, de bronz, iar ochii, pe care nu îi fixase dar care urmau să fie albaștri ca smaltul albastru, albaștri ca mărgelele albastre de porțelan, albaștri ca peruzelele, sau violeți ca plantele marine îmbibate de iod, se făcuseră mai puțin ireali și căpătaseră culoarea brumată a prunelor verzi. Nu se mai răspândeà apoi chiar în toată risipa de gesturi idilice visată de el. Ceva ciudat, și enigmatic, în cu totul altfel, pătrunsese ființa ei și îi dà, pe dinăuntru, strălucíri magnetice de șopârlă sau alunecări turburătoare de șarpe. Un corb monstruos o luase și o ascunsese sub aripa lui ; purtà mitră de arhiepiscop în cap și erà gătít ca un preot în fața altarului. Țineà, într'una din ghiare o carte veche și mormăià croncănind o spăimântătoare evanghelie. O broască în odăjdii înotà prin văzduh în urma lor, ametită de extaz și cu ochii albi și un întreg alaiu de călugări își fluturau vesmintele împrejurul ei ; acești călugări însă era berze cu potcapuri și ingânau psalmi drăcești și mici. Una Laris se trezise astfel schimbată de o întreagă acțiune de vrajă fără ca oglinzile să îi arate păcatul alterării frumusetii ei printr'o nepricepută complicitate a destinului.

— Asta este ! își spuse Drăcea. Cineva ar fi luat, parecă, în parte cel puțin și pe nesimțite, locul Unei

www.dacoromanica.ro

Laris. Este, în toată tărăşenia aceasta, ceva de farmec şi de iad.

Şi povara gândului acesta, cu toropeala lui copleşitoare, îi deschise un gol împovărător în creer. Nu mai găseà în el îndeajuns imbold nici pentru a-i părea rău, nici pentru a-i părea bine. Vedeà în rândurile scrise doar reflexul îndepărtat şi nedesluşit al unui pierdut original şi faptul îl dureà. Lăsă manuscrisul la voia întâmplării pe birou şi se îndreptă spre fereastră, de unde începù să caute cu auzul frunzişul misterios din jurul cişmelei; murmurul picăturilor de apă urmà să vrăjească pacea grădinii. Se oprì însă, cu privirea în extaz, pentru a se minunà de strălucitoarele forme ivite în vârful copacilor ; agăţate, parecă, cu aripele lor mari între ramuri şi frunziş, umpleau bolţile înalte ale grădinii şi vesmintele lor fluturătoare lăsau în verdeaţă dâre asemănătoare zăpezii şi chiciurii. Erau pretutindeni imagini nedesluşite de femei care se insufleţeau treptat şi care, sub ochii lui, căpătau strălucire, se făceau albe ca fildeşul, îşi luminau casca părului deasupra capului cu tot roşul de şofran al lumii şi surâdeau aşà cum numai închipuirea ştie să surâdă.

— Acum văd, în sfârşit, din nou pe Una Laris ! exclamă el. Ea este.

Un tremur melodios însă de aripi străbătù frunzişul şi îi turbură vraja cu căderea, ca un bolid luminos în noapte, în urechile lui Drăcea, a unui strigăt îndepărtat :

www.dacoromanica.ro

— S'a spart!

Şi totul se schimbă dintr'odată. Imaginile înmulţite ale Unei Laris aveau ochii buimăciţi şi fixaţi în gol; crezù atunci că cea mai mare parte din ele semănau a fi moarte, cu pleoapele închise şi cu figuri de ceară. Trupurile lor se stingeau uşor sub aripele umbrei şi figurile le înbătrâneau, verzui, în dosul unor perdele uscate ca membranele de lilieci. Drăcea tresărì şi, ca un ecou întârziat al unui cuvânt pierdut, se întrebă cu teamă:

— Şi ce s'a spart?

Tresărirea acestei întrebări a fost semnul revenirii la sine. Simţeà că nu mai poate lucrà nimic şi fiind destul de târziu hotărî să iasă puţin din casă. Plecă dela fereastră şi, crezând că gazda lui ar puteà dormì, deschise binişor uşa. Lyda Sarpe era în sală însă şi strângeà, abia acum, cioburile vasului. Erà liniştită ca şi cum ar fi făcut cel mai firesc lucru din lume şi, potrivit sieşi, învăluită într'o veşnică, surdă şi metalică strălucire. Drăcea o privì cu ochi cercetători şi nelămuriţi. I se păreà însă că nu găseşte în el nici un fel de simţământ mai mult sau mai puţin, atât calitativ cât şi cantitativ, decât acela încercat în faţa oricărei alte femei şi tăcù. Lyda trecù uşor ca o plutire în dosul unei mescioare şi întrebă:

— Te-ai speriat când ai auzit sgomotul? Eu m'am speriat grozav. Nu mă aşteptam.

— Nu, răspuse Drăcea; zgomotul nu m'a speriat atât cât paloarea feţii dumitale.

www.dacoromanica.ro

Lyda răspunse cu un zâmbet neobservat. In acelaş timp însă, aşezând pe mescioară o dantelă, avù un gest proaspăt, nou, de libelulă fremătând printre florile de apă depe malul unui heleşteu. Drăcea îl primì ca pe un torent de lumină, drept în frunte şi avù, cu trupul întreg, într'o clipă de încordare, simţământul unei depline renaşteri. I se păreà că erà şi că nu mai erà el. O infinitate de inele de azur atârnate de fire subţiri de iarbă, tremurătoare printre frunze şi, pretutindeni, o mişună ameţitoare de săgeţi albastre şi verzi îi roiră dintr'odată, ca nişte şoapte ale azurului.sufletul. Lyda flutură pe dinaintea simţurilor lui ca o libelulă de apă. Se luă după ea, depe un nufăr pe altul şi dintr'un fir de iarbă pe frunza de copac, până când izbutì să o prindă în braţe şi să pornească împreună în văzduh. Erau amândoi ca un inel de foc purtat de aripi. Impresia nu dură, firesţe, decât o clipă şi se şterse. Drăcea însă se cutremură şi, cu amintirea ei în sânge, vie, spuse :

— Mi s'a părut că două idei s'au întâlnit în limpezimea datorită unui simţământ de contopire.

— De ce este vorba ? întrebă mirată Lyda.

— O frază din roman ! răspunse, dând înapoi cu gândul, Drăcea.

Apoi repede, ca şi cum ar fi voit să ocolească prilejul unor noui întrebări, adogă :

— Azi tot nemişcat am fost dela lucru. Nu am mai ieşit din casă de ieri dimineaţă. Lyda simţì miş-

www.dacoromanica.ro

carea lui Drăcea şi, ca să îi înlesnească o ieşire, spuse :

— Cred că e bine să faci puţină mişcare. E noapte şi e, ca atare, destul de răcoare.

Şi dispărând în camera în care îşi petrecea timpul, adăogă :

— La revedere !

www.dacoromanica.ro

VI

Inoptase. Dănăilă, lungit pe burtă lângă cişmea şi pe jumătate îngropat în iarbă, sprijinit în coate şi cu capul încordat în sus, încercă sunete răsleţe pe fluerul lui de lemn. Liniştea unei nopţi adânci se furişase printre arbori, coborîse prin iarbă, mirosea cu verdeaţa umedă şi se agăţase cu mişcări mlădioase de beteală nevăzută prin frunzele copacilor, împletise văzduhul în ea, şi acoperise pământul cu un clopot uriaş de catifea transparentă. Ziua fusese obositor de caldă ; spre seară un vânt răcoritor scuturase o ploaie repede. Noaptea astfel răcoroasă. Grădina se adânceà într'un clar obscur de vis întrupat într'o năvală de ierburi ale căror frunze dantelate sclipeau turburător. Erau când urzici cu frunze metalice, şerpuiri de hamei sălbătecit, între pomi, spumoase ţâşnituri de cucută sau largi brusturi cu foile de mătase clătită ; totul se încâlceà, se căţărà, se strângeà una cu alta şi se târà pe covorul de muşchiu al pământului, tremurà nedesluşit în freamătul tulpinelor şi al vieţii sevelor sub clarul albastru de lună strecurat până la ele. Din când în când se ridică freamătul unui sgomot uşor, ca o respiraţie a verdeţii adormite

www.dacoromanica.ro

şi zefirul se ducea mai departe, apoi, ca să turbure în fugă pacea cine ştie cărui cuib de pasări strânse la subsoara crengilor singuratece ale copacilor. Dănăilă fusese cuprins de una din acele nostalgii ale ţăranului venit la oraş fără să se fi putut deprinde cu noua lui stare. In sufletul lui cântau colinele şerpuitoare ale locului de obârşie ; vedeà într'o noapte ca aceasta vitele întorcându-se agale dela păşune, pe linia satului ; miroseà, printr'o reminiscenţă prietenoasă a simţurilor, lucernă proaspăt cosită, sau ascultà cuvintele de voe bună încrucişate din poartă în poartă, ale flăcăilor şi ale fetelor. Trupul lui căutà în iarba în care se tăvăleà, sub copacii pe care îi sorbeà, în umezeala pământului şi în răcoarea nopţii, însuşi satul care îi lipseà. Sunetele rupte întâmplător din flaut desăvârşeau acest alean. Flora se apropie binişor şi îl atinse pe umăr. Dănăilă nu se mişcă. Se mulţumì să întoarcă spre ea capul şi, cu râsul lui mut, arătându-şi dinţii albi fără să scoată măcar un singur sunet, o măsură de sus până jos cu valul cald al unei priviri cercetătoare.

— Ce mai este cu tine, măi ?

— Bine !

Erà răspunsul lui obicinuit în legătură cu sine. Flăcăul acesta nu cunoşteà nimic din complexitatea verbală a oraşului. Pentru el a fi fost bine sau a fi fost rău erà tot una ; lucrul de căpetenie erà acela de a fi. Si simţeà că este, în clipa aceea, cu toţi porii fiinţei sale. Nu îşi dà seama dacă exis-

www.dacoromanica.ro

tența lui se așterneà, printr'o dureroasă încordare, în spre un trecut pe care îl doreà fără să știe cum, dar îl simțeà organic în el, sau dacă, fără știință, goneà spre cine știe ce nepricepută și nouă alcătuire de lume viitoare ; dar răcoarea nopții, dar liniștea dimprejur, dar iarba în care se îngropase, dar faptul că noaptea erà a lui, toată, până în zorii zilei, alcătuiau toate împrejurările necesare vieții lui din ziua aceea. Flora apoi, care se află lângă el, erà încă unul din cuvintele lui de existență. Și lucrul acesta însă păstrà înfățișarea simplicității primitive a tuturor gesturilor lui. Nu vedeà în ea anume nici carnația ei superbă, nici voluptatea înscrisă cu linii de foc în fiecare din formele ei, nici curiozitatea iscoditoare a ochilor și nici voința ei de a află și de a cunoaște totul, care îi luminà figura cu o mobilitate de vâlvătae în vânt. Flora erà, ca atare, un întreg desăvârșit pe care nici nu vedeà și nici nu bănuià că, și cum, ar puteà fi disociat. Se bucura de prezența, de apropierea, de mângăerea ei ca gândacul de o rază de soare ; intrase în alcovul de sevă al ființei ei ca o albină în floarea unde și-a făcut loc fără să îi mai pese dacă se simte bine acolo din pricina polenului, al jocului razelor de soare în culorile petalelor, sau al adăpostului de vânt pe care corola dimprejur i-l ține, și se găseà de minune. Se mulțumì, astfel, să tacă și să o privească întreagă.

— Dece stătuși, măi ? din fluer ? întrebă, ca să spargă tăcerea dintre ei, Flora.

www.dacoromanica.ro

— Ia ascultă cum picură cişmeaua.

— Dă-o naibii de cişmea! răspunse supărată Flora. Toată ziua picură.

Dănăilă, drept răspuns, duse fluerul la gură şi încercă încăodată câteva sunete; băgă de seamă însă că din pricina aceasta nu mai poate privi la Flora şi îl lăsă supărat jos. Prin mintea lui fulgeră atunci ca un început de idee gândul că fusese îmbiat să cânte şi puse din nou mâna pe fluer; simţi însă din nou că îi lipseşte Flora, pe care nu o puteà privi aşà cum stà decât dacă, în acelaş timp, nu ar fi şi cântat. Hotărî atunci, cu oarecare părere de rău, să schimbe de poziţie, şi cu un gest lenevos şi totdeodată şi prest, se întoarse, sprijini spatele de un pom şi, rămânând cu picioarele tot în iarbă, întinse dela şezut înainte, îşi puse fluerul în poală şi învăluì cu o privire liniştită şi sigură pe Flora. Aceasta se uită la el cu un simţământ pe care nu şi-l puteà lămuri. Simţeà una din acele frumuseţi rustice, a cărei putere de vrajă o adulmecà poruncitoare, în Dănăilă. Indeletnicirile ei de fată în casă, deprinderea de a vorbì cu stăpână-sa, care îi explicase multe şi mărunte asupra vieţii, asupra naturii, asupra firii omeneşti, i-au dat oarecare noţiuni pe care spiritul ei de iscodire, legat de o firească feminitate, le aşezase după oarecare norme şi mai alse le sporise în liniile lor generale. Aveà, de pildă, ideile ei lămurite despre frumos şi despre urît, despre bine sau despre rău, care, oricum, conteniseră de a mai fi doar în chip

www.dacoromanica.ro

papagalicesc ale ei. Cele potrivite, poate, firii ei fuseseră smintite din albia lor de curgere şi îndreptate spre un fel de orăşenism încă destul de îndoelnic, dar destul de protivnic simţămintelor ei de obârşie. Dănăilă erà, din această pricină, pentru ea, un mister. Nu mai puteà spune că este frumos din pricină că o idee de frumuseţă începeà să fie legată şi de aceea de delicateţă a formelor, sau, cel puţin, numai de curăţenia vesmintelor. Simţurile ei însă găseau caracterul ideal al unei frumuseţi care o copleşeau în ciuda ei, în Dănăilă. Flăcăul acesta se purtà ţărăneşte întru totul, dela cea mai mică a lui apucătură, dela exclamaţiile cele mai monosilabice şi pânăla îmbrăcămintea, rămasă aceeaş, cu care plecase de acasă; lucrul acesta ar fi fost să fie un cuvânt mai mult de a-l ocoli şi totuş găseà cu atât mai multă nevoe de a se apropià de el. Înţelegerea ei se opreà chinuitor câteodată pe marginea acestui paradox. Dănăilă nu aveà, în schimb, nevoe de nici un fel de lămurire. Flora erà pentru el Flora aşà cum o pară este o pară; aveà nedesluşit simţământul că nu erà încă îndeajuns de coaptă pentru a o culege şi aşteptà, fără să se gândească măcar că aşteaptă, vremea prielnică pentru a întinde mâna, pentru a o rupe din pom şi pentru a o băgà în sân. Erà un sfârşit de care nu se puteà îndoi, şi cu care nu îşi dà osteneala vreunei bătăi de cap. Pentru el nu erà nimic mai firesc. Flora erà dintr'un sat cu el, locuiau, într'un fel, acelaş loc la Bucureşti şi urmà să se înapoeze împreună

www.dacoromanica.ro

la țară. El aveà pogoanele lui și pe ale ei Flora. El strângeà bani cu oltenitul, iar ea cu serviciul în casă. De îndată ce vor fi socotit că au deajuns, vor plecà. Simți însă, în clipa aceea, ceva străin între ei și, ca și cum și-ar fi dat seama de pricina îndepărtată a acestei stingheriri, cu siguranța fără greș a primitivului, luă fluerul în mână, și, arătând spre fereastra odăii lui Drăcea, întrebă :

— Și boerul acesta nou tot ca cuconița îți zice ?

— D'apoi cum ?

— Ce vor fi având oare cu toții de-ți smintesc așà numele, Floareo ?

Erà un vechiu necaz al lui Dănăilă. Trupul lui, mai mult decât mintea, găseà în această schimbare a numelui un vicleșug al orașului împotriva firii țărănești a Floarei. Faptul acesta îl necăji parecă pe sine însuși și îl făcù să ducă repede flautul la gură și să înceapă dintr'odată să cânte. Gestul se ridicase din el, din adâncul lui, ca o superstiție, sau ca o vrajă cu care ar fi voit să înconjoare și să înlăture o primejdie ; îl făcuse, firește, în chip organic și fără nici un gând. Inciudarea lui treceà însă întreagă în melodia oltenească pe care o urmăreà din fluer și se răspândeà prin notele ei tărăgănate, prin fraza muzicală reluată mereu, dar tot mai repede de fiecare dată, prin ritmul tot mai strâns, în adâncul întreg de aur și de argint al nopții călăuzite de lună. Sufletul omenesc e o zână care schimbă un pai în diamant și, sub bagheta ei vrăjită, palatele fermecate se deschid ca florile de

www.dacoromanica.ro

câmp sub inspirația caldă a soarelui. Cântecul erà în temperatura nopții și în strălucirea ei erà. Văzduhul erà acoperit cu cântece și totul miroseà a cântec. Cântecul aveà o viață, erà întocmit, se solidificà, umblà, cugetà, luând toate înfățișerile și ascultà toate capriciile.

Drăcea, din umbra odăii lui, cu fereastra deschisă, ascultà. Auzise dela birou fluerul și trecuse în odaia de culcare, binișor, pentru a nu fi văzut și pentru a nu stingherì și, îmbătându-ș auzul, privirile și sufletul, cu mirajul acesta, aveà impresia că ideile omenești, că simțămintele lui, sunt ființe organizate, vii, întregi, neatârnate, trăind într'o lume nevăzută și care acționează cu puteri mai presus de ale noastre asupra trupului, asupra sufletului, asupra destinelor omului. O lună neașteptată țâșnise printre copaci și trunchiul de lângă cișmea împinse înainte, pe iarbă, umbra unui faun, parecă, cu fluerul în gură ; erà rezimată cu spatele de pom, umbra lui Dănăilă. Un buchet întreg de regini mitologice isbucnì de jur împrejur. Leda se răsturnase sub o lebădă, iar Europa își frământà goliciunea pe crupa unui taur ; o căprioară cu coarnele de aur se cabrà sub mâna Artemisei ; toți porumbeii pământului roiau pe sânii de zăpadă, pe umerii și brațele la fel, ale Afroditei și o bufniță albă ca spuma mării vegheà pe creștetul feciorelnic al Atenei. Flora, fără să știe cum și nici pentruce, cu atribute din sufletul ei, simțeà doar că desăvârșește făptura embrionară a lui Dănăilă. Ființa lui, în lu-

www.dacoromanica.ro

mina aceasta, ca sub o înrâurire vrăjitorească, lăpădase haina obicinuită, crescuse, se luminase şi, ieşind din crisalida negricioasă de până atunci, îmbrăcase înfăţişeri fantastice. Ca un flutur, apoi, nounăscut, în jocul razelor de lumină, se făcù, asemenea unei voinţe proaspete de viaţă, imperios. Flora, fericită de această transfigurare, ridică fără vrere braţele în sus, deasupra cupului, şi simţì că piciorul îi schiţează singur, un joc, poate necunoscut dar, totuş, familiar memoriei ancestrale a muşchilor ei, pe iarbă.

Drăcea se uità buimăcit. Un freamăt de frunze sfâşiè tăcerea, ca un nechezat nedesluşit, şi o herghelie sălbatecă trecù în galop, cu spinările sidefate de apele lunii, pe deasupra. Frunzişul se cutremură şi umplù dintr'odată grădina cu ropot de cai ; goana lor o brăzdà din toate părţile cu sgomot de crăngi rupte. Alergau la întâmplare, cu pieptul alb de spumă, cu coamele şi cu cozile în vânt, înghesuiţi împrejurul celui mai bătrân dintre ei, pe grupuri şi se luptau, furioşi, între ei. Cuiburile se deşteptau, în copaci, înspăimântate. Flora asvârleà cu privirile flacări îndrăsneţe, iar gura ei roşie, întredeschisă în fericirea unui surâs fugarnic, trimetea sărutări închipuite nopţii. Infăţişarea ei puternică dar elastică se topeà în imagina unui crin care dansează. Sânii şi braţele păreau corola ameţitoare a florii. Erà, totuş, voinică şi dacă voinicia ei presupuneà uşurinţa panterii, bărbătească eleganţă a formelor, întrevăzute în vârtejul jocu-

www.dacoromanica.ro

lui, făgăduiau, în schimb, voluptăţi sfâşietoare. Toate înfăţişările treceau în masse compacte, ca nişte fulgere, pe figura ei mobilă. Erà o statue colosală căzută aici depe frontonul cine ştie cărui templu antic. Drăcea se gândeà, în clipa aceea, la o tragedie de Shakespeare, în care bucuria urlă, în care dragostea are ceva sălbatec, în care magia graţiei şi flacăra fericirii se împletesc, în arabescuri ciudate. cu sângeroasele salturi ale urii; monstru care ştie să muşte şi să mângăe, să râdă ca un diavol, să plângă ca un înger, să adune într'o singură strângere tot farmecul femeii, pentruca tot în aceeaş clipă apoi, să îşi sfâşie carnea, să îşi sfărâme amantul, să se prăbuşească singură ca un popopor răsculat. Delir neaşteptat străbătea cuiburile de pasări în ramuri şi ceva ca un muget de cerbi în clarul de lună turburà văzduhul; un flux de sevă caldă treceà pe sub coaja copacilor şi gemete înăbuşite umpleau frunzişul lor. Paşii ei împletiţi pe melodie se ridicau ca un sboi de turturele în tristeţa aprinsă a nopţii şi, parecă, în pământul dintr'odată spart de ţâşnirea, ca nişte fântâni arteziene, a unor tulpine închipuite de asfodele şi de clopoţei, sub o risipă buimăcitoare de viţe şi de agăţătoare, musteà o revărsare de viaţă, de ierburi înebunite, de flori deschise în mijlocul unui concert îndrăgostit şi nebunesc de privighetori care se întreceau în sonorităţi neaşteptate, grave, turburătoare.

www.dacoromanica.ro

Flora jucà mânată mereu de plăcerea de a întâlni cu fiecare mişcare privirile aţintite asupra ei, ale lui Dănăilă ; simţeà în jurul trupului fluid ca valul sforţarea simţurilor lui de a o prinde şi de a o fixà într'una din clipele unice ale acestei înfăţişeri de extazuri succesive. Bineînţeles că puterea ei de analiză nu erà în stare să găsească formula simţămintelor încercate. Aceasta este însă minunea nemăsurată a dragostei. Se ridică proaspătă, neştirbită, desăvârşită, pretutindeni unde ià naştere. Intre salutul luminos a două stele care se caută şi între cântecul greerului care chiamă noaptea, în pădure, o tovarăşe stingherà ca şi el ; între flecăreala înflăcărată a două fiinţe într'un iatac şi între potirul unei flori care se deschide înfrigurat hazardului unui vânt pentru a primì polenul altei flori contrarii, există, în natură, deplină identitate. Flora erà, astfel, rând pe rând, stea în căutarea unei ciocniri fecunde cu altă stea ; erà floare deschisă polenului purtat pe aripele vântului ; erà tigroaica mânată pe arşiţa tuturor nisipurilor de urmele unui tigru, mereu înainte. Jocul ei contenise de a mai fi un simplu şi convenţional ritm jucăuş, pentru a se preface într'un act organic, nu numai al muşchilor trupului, ci şi al sângelui, al inimii, al creerului ei.

Dănăilă râdeà mereu şi dinţii lui albi, în timp ce cântà, străluceau ca sideful în lumina lunii. Nu râdeà, bine înţeles, în chip obicinuit. Râsul i se risipise pe faţă ca o flacără mută, dar plină de

www.dacoromanica.ro

viață, îi alergà în priviri, îi crispà cu voluptate degetele mâinii pe fluer, dealungul brațelor îi alunecà cu puterea unui fluid magnetic și îi scuturà trupul cu voluptăți mai presus de puterea lui de a pricepe.

Drăcea nu putù să își mai susțină inima încărcată ca un vas de argint cu mirezme prețioase și se lăsă ușor pe un scaun dir fața ferestrii, pentru a nu mai urmări decât lăuntric pe Flora și pe Dănăilă. Vedeà în adâncul apei lui sufletești o zână a florilor fluturând ca o libelulă și ca o sărutare în vânt ; erà vie ca un fulger și ca el țâșnită din cer, nefăcută dragoste în principiul ei de totdeauna și de pretutindeni. Imbrăcase cine știe ce trup de flacări, sau însăși flacăra, pentru ea, se întrupase o vreme. Ascultà freamătul aerian al aripelor ei și așteptà, cu un fel de teamă, clipa când, ca un vultur de aur ar fi să cadă și asupra lui ; mâna i se crispă atunci în nevoia de a trece fantezistă prin aurul vaporos al părului ei, sau de a cântà pe coardele nevăzute ale acestui trup minunat, dar se stăpânì cu putere. Inaintea lui aveà acum o figură albă, artificial izvorîtă din adâncul de argint al clarului de lună, ca un fruct al apelor și al stelelor, ca un capriciu al nourilor și al văzduhului. Rând pe rând silfidă și ondină, ființa ei sburà ca un cuvânt căutat zadarnic în valurile repezi ale unei memorii răzvrătite ; se plimbà printre ramuri sau dà din cap cu creștetul de argint al plopilor ; își desfăceà în vânt cutele nenumărate ale rochiei, sau

www.dacoromanica.ro

aruncă în aer, ca un jongleur minunat, cercurile nenumărate de raze ale aureolei din jurul frunții. O naiadă cu ochii albaștri se ivì atunci în apa luminoasă a nopții, ca pe marginea unui lac și un tremur nebunesc scutură umbra cu picioare ca de capră, îngropată în iarbă, a lui Dănăilă. Drăcea simți bătăile unei încordate așteptări în inimă. Pani mititei răsăriră din toate părțile, cu urechile ciulite și se svârliră în lacul de lumină și de iarbă din jurul cișmelii ; surorile lor se speriară în fundul apei răscolite de ei. Oreade veneau cu brațele încărcate de ciorchini negri de struguri și se ascundeau în valuri de teama divinităților lascive ale arborilor. Un cor de satiri și de tovarășe umede ale lor se alcătui lângă cișmea. Nimbele atunci țâșniră ca niște libelule pe unde, și răsetele lor de argint umplură grădina ; se întreceau care mai de care, sigure de a scăpa din mâinile nepriceput ale acestor zeități, în a vărî la fund satiri ; ei, socotind zadarnic că le apucă trupul alunecos în brațe, strângeau, în locul lor, la sân, sfărâmături de valuri.

Lyda văzuse biroul lui Drăcea luminat și ușa de perete și venise să vadă ce se întâmplase : negăsindu-l, aruncă o privire și în cealaltă odae și zări, în acelaș timp și extazul chiriașului ei și jocul din curte. Intre aceste două capricii ale nopții rămase țintuită locului, în ușă. Dănăilă simțeà întreaga lui putere și simțământul acesta îi sporeà, oarecum material ființa. Fluerul i se păreà o jucărie cu care făcea să joace și lumea toată odată cu

www.dacoromanica.ro

a lui Floare ; de aici siguranţa şi o mulţumire răcoritoare ca o bae rece, după o zi călduroasă, seara, într'un lac limpede, ca un smarald rătăcit, de munte. Instinctul îl ţintuise locului, într'o nemişcare de statuă de marmoră, cu spatele rezimat de trunchiul copacului. Un glas lăuntric îi spusese să nu se mişte, pentru a nu turbură vraja binefăcătoare a clipelor acestora pline, ca o zăcătoare toamna, de mustul ameţitor al plăcerii în fierbere. Lyda simţeà şi ea ceva din prestigiul rustic al lui Dănăilă. Cântecul lui se scurgeà în sufletul ei ca o sevă prea groasă a pământului, ca o beţie nouă de vin vâscos şi dulce, de struguri graşi de orient. Nu erà în el nici lumină, nici formă, nici melodie; erà o putere doar de neînvins, ritmică, fără început şi fără sfârşit, ceva ca însăşi viaţa, sau ca timpul, în care se simţeà prinsă. Dănăilă ca ins, nu mai aveà nici o înfăţişare ; erà însă un cuvânt al ei de a se înapoià, poate, sieşi şi esenţei ei şi de a se desfăşurà, apoi, potrivit legiuirilor ei fireşti. Încercă dorinţa să sboare cu Flora de mână într'o aceeaş enigmatică şi turburătoare horă. Se uită la Drăcea şi simţi ca o muşcătură de inimă ; nu ştià cărui lucru să atribue extazul lui. Se gândì că poate nopţii ; că poate cântecului vrăjitoresc al cişmelii, care picurà îndepărtat şi cristalin ca o muzică a stelelor ; poate fluerului lui Dănăilă, jocului Florii, sau tuturor acestor lucruri la olaltă. Împrejurul lui fremătà sborul de mătase al unor gânduri, preocupări sau idei, din viaţa cărora se

www.dacoromanica.ro

găsea cu desăvârşire lipsă. Simţământul acesta îi lăsă un gol dureros în suflet şi o făcuse să se vrea prinsă în jocul de spumă şi de aur al Florii. Intuiţia femeească îi spuneà că pânăla urmă nu erà vorba de nici unele din cele mai adineauri căutate de ea, ci de un ansamblu fericit de lucruri îmbinate în sensibilitatea mereu trează şi neschimbătoare a firii lui Drăcea. Il cunoşteà destul de bine pentru a nu se înşelà în această privinţă. Puteà, de pildă, să petreacă, să umble, să se odihnească, sau să mănânce, fără, în aparenţă, altă preocupare decât aceea de a mâncà, odihnì, umblà sau petrece ; fiece lucru însă sfârşeà prin a devenì hrană spiritualităţii lui şi a se integrà, transfigurat, ei. Erà astfel o nouă experienţă de viaţă pe care o adăogà celor de mai înainte. Nimic nu izbuteà, în acest sens, să îl sustragă pornirii de a se sporì prin scrutare şi prin închipuire. Creerul lui erà un uriaş stomac gata să înghită deopotrivă bolovani de granit negru sau nuferi albi de apă ; poveştile orientale cele mai ciudate ca şi faptele diverse cele mai ieftine ; să se hrănească deopotrivă cu propria lui substanţă ca şi cu cele mai rare sucuri extrase vieţii din afară. Orice lucru sfârşeà prin a-i sporì capacitatea lăuntrică, prin a-i mărì mobilitatea, prin a-i ascuţì puterea de asimilare a lumii sub toate înfăţişerile ei. Şi se trezì, în urma acestei analize, cu un fior dealungul şirii spinării. Firea aceasta lacom de optimistă îi displăcù ; luminozitatea judecăţii lui, sensibilitatea

www.dacoromanica.ro

lui ascuțită, talentul, originalitatea imaginilor vorbite sau scrise, opera și, pânăla urmă, însăși ființa lui fizică, o supărau. Un fel de încordare surdă și fără scop îi alergà prin vine. O clipă după aceea însă întâlnì un simțământ protivnic. Drăcea îi apărù ca un martir al propriilor lui atribute. Își închipuì goana omului acesta după o fericire reală, de sine stătătoare, în stare să dea trup în sufletul lui uneia măcar din clipele fugare ale închipuirii în care îngropà rând pe rând fiece prilej de înfăptuită bucurie, și îl găsì adânc nefericit. Însăși îndeletnicirea lui de scriitor o îndreptăți în felul acesta. Un simțământ de milă flutură atunci pe deasupra frunții acestui om care nu izbuteà să aibă, din viață, pentru el, ca bun adevărat, decât ceeace và fi ajuns să prindă pe hârtie, în scris. Un gândac în iarbă, sau o furnică ostenind să ducă un bob de grâu de trei ori mai mare decât ea, au cuvânt să se simtă nemăsurat mai bine decât el. Lipsa de cercetare mintală a actului însemnează putința de a se dà cu deplinătate și de a nu turburà o plăcere adevărată cu jocul himeric al prefacerii ei în imagină și în controversă. Dănăilă îi apărù, ca atare, simbolic și uriaș, iar încăpățânarea cu care urmà să cânte, ca și Flora, care nu contenise o clipă măcar de a jucà, s'au fost așezat în sufletul ei ca o covârșitoare și neprefăcută putere de a grăì a firii întregi.

Lyda simțeà carnea strivită pe ea. Orgoliul femenin sufereà ispașa propriei lui zădărnicii. Ar

www.dacoromanica.ro

fi fost fericită să nu fi avut nici un fel de ştiinţă despre strălucirea unui trup socotit acum de prisos sau să nu fi auzit nici într'un chip cântecul de aur al cărnii ei înfiorate. In minte îi scântee imaginea unui diamant. Piatra aceasta zadarnică, a căreia strălucire mincinoasă e sortită să nu dea nici lumină şi nici căldură, îi fulgeră o clipă pe dinaintea ochilor, se învârti în ea însăşi ca un glob uriaş de flacără îngheţată, schimbă într'o singură clipă toate feţele, toate luminile, toate mlădierile şi luă înfăţişerea lui Drăcea. Inchise ochii şi aşteptă. Simţeă, totuş, o stângăcie turburătoare în faţa strălucirii lui stăpânite.

— Poate, se gândi ea, nu este decât un fel aparte de a stăpâni lumea şi de a gustă viaţa. Nu este, totuş, asta! adăogă ea numai decât. Este vorba acum de cu totul altceva. Dănăilă şi cu Flora au dezlegat dintr'odată o problemă pe care alţii o caută fără rost, cu preţul unei întregi vieţi de dureroase sforţări mintale.

Şi rămase gânditoare. Drăcea urmăreà mereu, din fereastră, viziunea lui lăuntrică, şi jocul ritmic al lumii sufleteşti cu lumea din afară, şi urmà să pună aripi de fluturi mari cât noaptea imaginilor cu care îşi învesmântà simţămintele. Lucrurile goneau astfel înainte şi căpătau necontenite şi schimbătoare plenitudini. Tresări însă dintr'odată cu toţi nervii, căscă ochii mari şi rămase numai suferinţă şi numai dorinţă, tot.

Flora se oprise neaşteptat şi, rostogolind capul

www.dacoromanica.ro

pe genunchii lui Dánăilă, spuse râzând de oboseală şi de fericire :

— Nu mai pot !

Dănăilă o ridică atunci de umeri în sus şi o sărută lung pe gură. Faţa lui, neschimbată, urmă să râdă cu toată lumina lunii şi dinţii să strălucească în două şiruri de fildeş tânăr.

— E Pan şi nimfa Sirinx ! exclamă el trezindu-se deodată.

Un foşnet repede de rochi în spatele lui îl făcù să se întoarcă. Nu văzù însă nimic şi rămase, din pricina aceasta, uimit. Se trezì însă că răspunde inconştient unei întrebări pe care nu şi-o formulase încă niciodată, dar pe care o găsì In el ascunsă şi şoptì :

— Aşà este. Dumnezeu a dat odinioară pământul în judecată şi pământul a răspuns : dece te-ai supărat, Doamne ? Ce vine dela tine ese din mine. Şi s'a făcut atunci tăcere adâncă la judecata cea mare ! adăogă cu pietate Drăcea.

www.dacoromanica.ro

VII.

Lyda Şarpe se plimbase toată ziua, cu aparenţa unei minuţioase preocupări de deretecare, o indispoziţie ciudată şi nelămurită, delungul odăilor şi ieşise acum în ciardac cu gândul de a-şi odihni nu atât trupul cât mai ales mintea şi sufletul. Noaptea trecută turnase în toată fiinţa ei lăuntrică o turburare de care nu îşi dăduse seama de cât dimineaţa, la deşteptare. Se culcase de îndată ce fugise din odaia lui Drăcea, cu graba unui copil ce are de ascuns încălcarea unui consemn şi adormise greu şi numai decât. Nici un fel de idee sau de simţământ nu străbătuse văzduhul ei lăuntric în timpul scurt cât pusese ca să se desbrace, cu înfrigurare şi să se asvârle în aşternut. Simţeà însă acum că frământase un somn de om bolnav. Inainte de a deschide ochii avusese impresia unui vârtej care o luà cu el şi o răsuceà, ameţitor de repede, pe loc. Urmă după aceea o linişte de sfârşit de lume şi, în sfârşit, o fulgerătoare trezire în minte şi în inimă a tuturor împrejurărilor trăite în ajun ; gândul că ar fi asistat la un spectacol unde ar fi fost, în acelaş timp şi actor şi privitor, al

www.dacoromanica.ro

propriei sale ființe, nu o puteà părăsi de loc. Scoase atunci o mână afară din așternut și sună. Flora intră numai decât. Aveà o înfățișare pe care se oglindeà, rând pe rând, oboseala și bucuria de a trăi, o dorință nedeslușită de ceva îndepărtat și totuș, parecă, aproape și o teamă binefăcătoare și caldă. Făptura ei întreagă respirà, în ciuda răcoarii de dimineață, fierbințeală și, în ciuda unei nocturne frăgezimi, lumină. Lyda părù stânjenită de această înfățișare a fetii ei din casă și întrebă cu asprime :

— Dar ce a fost cu tine aseară ?

Flora lăsă ochii în jos și răspunse cu sfială :

— Nu mai știu nici eu cuconiță. Așà, parecă mă mușcase satul de călcâi. Se vede că unde nu mai jucasem de mult. Și domnișorul m'a întrebat de dimineață de tot. Socot că nici nu s'a culcat. O fi scris iar toată noaptea.

— Da ? întrebă Lyda. Foarte rău. Oamenii cum se cade dorm noaptea și ziua își văd de treabă.

Se oprì însă de a mai spune ceva. Văzuse, în fraza scăpată fără vrere, că păstrà un resentiment de al cărui rost nu se puteà lămuri față de Drăcea. Dete ordin să i se pregătească baia și, încet, gânditoare, se dete jos din pat. Puse îndoit mai multă vreme ca de obiceiu până intră în bae și tot așà și până ieși și se îmbrăcă. Își dete apoi toată ziua de lucru. Erà, în treaba aceasta, o voință aspră de a nu se gândì la nimic și de a se pierde, sufletește, într'o îndeletnicire grea și sdrobitoare.

www.dacoromanica.ro

Acum erà însă, trupeşte, obosită şi, poate din această pricină, un flux dacă nu de gânduri, cel puţin de simţăminte confuze, se ridică cu atât mai mult înăuntrul ei cu cât fuseseră până atunci mai cu osebire înăbuşite. Noaptea erà, acum, înoratà. Nu erà însă acoperită cu acea pătură groasă de nouri care învăluieşte cerul ca o pâslă cenuşie dela un orizont la altul şi care, de sus, apasă, înbuşitoare şi peste sufletul omenesc. Nourii aveau formele cele mai felurite şi răspândeau deopotrivă, în fâşii lungi şi somptuoase, sau în chip de lacuri, golfuri sau munţi fantastici, dupăcum treceau, în rostogolirea lor, prin faţa lunii, când lumină şi când umbră. Jocul acesta răsturnat dintre pământ şi dintre cer o făceà, într'un fel, să petreacă. Şi se pomenì, astfel, că urmăreşte una după alta formele surpate mereu şi mereu refăcute ale nourilor şi echilibrul lor atât de desăvârşit în înfăţişarea lui de aparenţă instabilitate. Gândul atunci i se duse la Drăcea şi se trezì înciudată de a fì fost plecat toată ziua de acasă; acum chiar îi lipseà.

— Unde và fì umblând oare şi ce và fì făcut toată noaptea? se întrebà ea.

Se ridică apoi depe scaunul pe care şedeà în ciardac şi se îndreptă spre birou. Voià să ştie ce anume lucrase. Văzù însă cu surprindere că nu găseşte nimic din manuscris şi lucrul acesta, după cât îşi puteà dà seama, se petreceà pentru întâia dată. Drăcea lăsase totdeauna foile, aşà cum fuseseră în timpul lucrului, pe masă.

www.dacoromanica.ro

— Dece şi-o fi strâns hârtiile ? se gândi ea.

Şi ciuda împotriva lui Drăcea se aşează din nou în simţămintele ei. Avea credinţa că erà un act de neîncredere care o priveà deadreptul. Intoarse cu oarecare greutate spatele spre birou şi se trecură agale spre ciardac. Ii lipseà ceva pe care nu şi-l puteà, nu atât lămurì, cât mai curând mărturisì. Se oprì în dreptul unei vitrine din sală cu aerul cercetător. Privirile îi rătăceau însă în depărtarea nedesluşită a unei stări sufleteşti deopotrivă cu o topire de sine. Erà ca şi cum ar fì ascultat o muzică nedesluşită sau absentă. O zână, în sborul ei repede printr'o atmosferă orbitor de luminoasă, adunà, cu firele de aur al armoniei, senzaţii a căror subţirime se îndărătniceà să nu primească nici un fel de încorporare. Lyda urmăreà în sine lucrul acesta de uimitoare şi zadarnică străduinţă. Din fundul prăpăstiilor minţii ieşiau, din căsuţele lor minunate, minuate sboruri de fluturi mici şi aurii şi, în aceeaş clipă, se şi stingeau într'un vârtej de neţărmurită mişcare. Se pomenì că mângâe cu mâinile sufletului cenuşiul de oţel al unor bucle închipuite ; inima supraîncărcată ca o zi a cărei seninătate e ameninţată de necontenite şi de abia văzute descărcări electrice la orizont, înfloreà cu covoare de flori roşii ţărmurile unor calde zăpoare mintale. Toate clăile de fân ale tinereţii ardeau şi îşi şopteau cuvinte dumnezeeşti în de ele, şi ceva ca o voce muzicală rostogoleà în rulade argintii orizonturi fugace pe care le asvârleà, apoi, ca pe

www.dacoromanica.ro

niște mingi închipuite în Lyda. Una din ele veneà ca un proectil. Lyda la început se temù că o loveşte. Intinse mâna cu gândul să se apere şi se trezì că întinde braţele spre ea ca să o primească la sân. Nu ştià de unde vine. Işi închipuià însă că în mijlocul ei trebue să fie neapărat cineva, aşezat ca un vrăjitor întors în sine însuşi şi că ţine în mână o lampă fermecată. Mingea însă, deşi veneà cu iuţeală ameţitoare şi deşi părea la doi paşi numai de ea, ceeace o făcù să închidă o clipă ochii, nu mai soseà. Cursa aveà ceva din goana nebună pe care o simţi în mijlocul unui coşmar, când eşti urmărit de o fiară şi vrei să fugi ; ai simţământul fugii, dar totdeodată şi pe acela al zădărniciei sforţărilor făcute. Picioarele sau macină pe loc, sau o mie şi una de piedici neaşteptate te prind de haină, te fac să cazi şi îţi istovesc bărbăţia. Te ridici, ieşi din groapa în care ai căzut, îţi smulgi vesmintele agăţate, ca să poţi fugì, dar tot degeaba. Fiara se apropie, se apropie mereu ; începi să simţi suflarea ei de foc în ceafă, pânăcând, în sfârşit, o clipă supremă de groază te deşteaptă. Lyda se trezì cu braţele întinse în aer şi cu sufletul pe buze de a fi aşteptat cu încordare mingea îndreptată spre ea cu iuţeala fulgerului şi împietrită, oarecum, din mersul ei în inima nedesluşită a văzduhului.

— Sunt o nebună ! exclamă ea tare.

Şi caută să râdă. Sunetul vocii i se părù însă străin, sau, oricum, crezù că îl aude trecut prin-

www.dacoromanica.ro

tr'o substanță care îi stinge timbrul obicinuit și îl preschimbă, așà cum corpurile pe care cade lumina soarelui, sau prin care pătrunde, dau, ele, bogăția de culori, de nuanțe, cu jocurile nesfârșite de umbră, de penumbră și de lumini, acestei esențe veșnice și preexistente.

— Nu, își spuse Lyda atunci, nu există nimic. Nu există nici sunete, nu există nici culori și, poate, nici chiar corpuri. Există doar degradații latente sau intensificări insezizabile ale materiei în deosebite puncte ale apațiului, deoparte, iar de altă parte, cine știe ce putere născută, iar nu făcută. Lumina, bunăoară, devine o culoare sau alta după corpul pe care cade. Poate că tot acelaș lucru întâlnește în noi cine știe ce substanțe analoage și, după mediul în care cade, dă naștere, rând pe rând, la fenomene luminoase, sau auditive, la fapte tactile sau olfactive, la simțăminte sau la idei. Adineauri aveam impresia că mângâi nu mai știu ce bucle închipuite și că țesutul delicat al acestui păr îmi imprimă nuferi de aur în carne.

Se opri însă surprinsă. Simțise că toate aceste idei erau străine cugetării ei și că le adoptase, parecă, împotriva sa, în chiar clipa de față. Mingea se depărtase acum la o distanță de nemăsurat și, printr'un fenomen paradoxal de optică, izvorât din faptul că depărtarea îi dà curajul să privească cu luare aminte ceeace, de aproape, nu cutezase, vedeà bine acum cine erà vrăjitorul din mijloc.

— Pan Ioniță Drăcea ! șoptì Lyda.

www.dacoromanica.ro

Apoi, ca şi cum ar fi răspuns nedumeririi ei de adineauri, adăogă cu cel mai firesc ton de gândire:

— Dela el, bineînţeles, am luat eu aceste gânduri nebuneşti.

Amănuntul părù că o necăjeşte ; o supărà însă fără să îşi dea seama mai mult starea de spirit în care se găseà. Faptul apoi de a se fi trezit ca o somnambulă în mijlocul sălii adăogă un început de enervare. Se înălţă în capul oaselor şi pornì din nou spre ciardac. Acolo însă care nu îi fù mirarea când dete cu ochii de Drăcea.

— Dumneata aici, domnule Drăcea ?

— Ce găseşti atât de uimitor în lucrul acesta ?

— Te ştiam în oraş.

— Am fost într'adevăr, dar, dupăcum vezi, m'am înapoiat. Am colindat, toată ziua, cafenelele, străzile, m'am întâlnit cu prieteni, am râs, am glumit şi asta tot. Mă simţeam foarte bine. Scrisesem câteva pagini de care eram deplin mulţumit.

— Păi când ai scris ? întrebă Lyda cu prefăcută şi iscoditoare neştiinţă, de vreme ce ai plecat încă de dimineaţă ?

— Noaptea, doamnă, noaptea ! exclamă cu exuberanţă Drăcea. Am petrecut una din cele mai frumoase cu putinţă nopţi. Am văzut mai întâiu deşteptarea şi învierea minunată a lui Pan şi a nimfelor lui. Dumneata ştii că acei marinari latini care spuneau că au auzit în cele depe urmă ceasuri ale lumii împeriale cuvintele sdruncinătoare : „divinul Pan e mort", sau au minţit sau a fost victimele unei

www.dacoromanica.ro

mistificări? Divinul Pan trăeşte. Şi trăesc şi nimfele pe care, în vechime, le îmblânzeà cu cântecul naiului. Hamadriadele, Hiadele, Heliadele, Erato, Talia, Melpomene şi Polimnia şi Urania şi Caliopeia şi Sirinx, toate, trăesc şi le-am văzut eu aseară. Ieşeau din scoarţa copacilor sau se ascundeau în frunzişul de lângă cişmea; sburau pe iarba umedă a grădinii sau cădeau în braţele îndrăgostit deschise ale faunilor. Noaptea le puneà pe frunte şi în păr pulbere strălucitoare de aur, iar zefirul pe umeri, aripi. Frunzele le dedicau libaţii de boabe de rouă. Mi s'a părut că trăesc cu două mii de ani înapoi într'unul din acele misterioase şi sacre luminişuri dela Delfi sau Dodona. Am văzut, astfel, că noi nu suntem decât stofa cu care se învesmântă visurile noastre; viaţa adevărată nu este la noi, ci în ele. Trebue să ştim să o vedem însă. E o chestie de educaţie. Cei moderni au pierdut îndeobşte putinţa de a mai creià dumnezeire; lucrul acesta cere un suflet ceva mai tânăr, mai sglobiu şi mai prielnic luminii şi cei vechi aşa îl aveau. Cine într'adevăr ar fi simţit, dintre ei, odinioară, vreo greutate să recunoască sub mantia de pene a unei lebede, ca şi sub forma unui nour auriu, sub vesmântul masiv al unui taur ca şi sub acela al unui vultur pe acelaş Zews îndrăgostit rând pe rând de femeea regelui Tyndar, în Sparta, de fiica regelui Agenor în Fenicia sau în Egeia, sau de fiica râului Asopos în Aegina?

Se oprì apoi şi, întorcându-se întreg, cu o miş-

www.dacoromanica.ro

care repede spre Lyda, pe care o privi drept în lumina ochilor şi, ca şi cum ar fi apucat-o cu o mişcare nevăzută de mâini, urmă :

— Ţi-am mai spus eu că nu cred nici în culoare, nici în formă, nici în sunete, nici în idei şi nici în simţăminte. Există doar densităţi felurite ale materiei care dau cine ştie cărei puteri primordiale una sau alta din aceste înfăţişări. Dragostea, de pildă, există necontenit şi pretutindeni în natură. Fiecare dintre noi o poartă în vârful unghiilor şi la rădăcina părului deopotrivă ; o cântă cu elasticitatea fiecărui muşchiu în parte al trupului şi o chiamă cu toate fibrele frumuseţii lui coapte pentru aceasta. Şi totuş, ea nu trăeşte decât în fundul inimii unde nu îşi face cuib decât dacă un complex intreg de împrejurări vor fi ştiut mai dinainte să îi prepare patul moale şi cald în care să îşi culce arabescul nevăzut al fiinţei ei în necontenită mişcare. In clipa când totul este gata să o primească, fără să ştim datorită căror elemente fizice sau chimice, de căldură, de densitate, de lumină sau de altceva, ne trezim că o găsim dintr'odată întreagă, ca esenţă şi ca realizare, cu prilejul unui cântec, în noapte, de greer, sau de bucium, al unei flori întâmplător ivită ochilor noştri, al unui surâs pe buzele unei femei până atunci indiferentă. Trăiască însă viaţa care ştie să se joace atât de bine cu întâmplările încât să ne facă să credem că totul se inlănţue cu o logică mai mult sau mai puţin omenească şi mai mult sau mai puţin strânsă ; că lumea

www.dacoromanica.ro

se învârteşte deopotrivă şi simultan împrejurul unei flori sau al unui fluture, împrejurul unei stele sau al unui om ; că natura a lăsat şirul nesfârşitei de vieţi paralele, cu evoluţiile lor tot paralele, pentru a nu se întâlni niciodată, când în realitate, poate, nici una din aceste înfăţişări deosebite pentru ochiul nostru, nu există dezlegat de toate celelalte.

Lyda care ascultase cu deosebită luare aminte se trase înapoi cu câţiva paşi pânăce se lipì de zid şi, amintindu-şi şi ea că gândise mai adineauri chiar în aproape acelaş sens, răspunse :

— Asta mi-am spus şi eu înainte de a ne fi văzut. Mi-am dat seama numaidecât apoi că erau lucruri aflate tot dela dumneata. Nu e mai puţin adevărat însă că această coincidenţă exclude ideia de hazard şi presupune o logică în care fapte mai dinainte aşezate tind la câte un sfârşit anume şi necesar.

— Ceeace spui este altceva. Mai întâiu fiinţează în legile firii un fel de domesticitate, sau de mimetism al locului. Materia este în deobşte bună conducătoare fie pentru un lucru, fie pentru altul, de la fenomenele fizice ale căldurii, luminii şi electricităţii şi până la acelea necunoscute ale sugestiei. Un copac singur trăeşte cum trăeşte. Doi trăesc mai bine şi mai mulţi la olaltă ajung copleşitori pânăla pădure. Fiecare trimite şi primeşte puteri similare dela toţi ceilalţi, le amplifică reciproc şi le sporesc unul pentru altul cu toate însuşirile a-

www.dacoromanica.ro

dunate ale atâtor semeni ai săi. Zi în loc de oameni densități la fel de materie și ai totul. Ai văzut, desigur, cum umbra se degradează prin tonuri imperceptibile în lumină și dimpotrivă. Așà și cu sufletul omenesc. Fiecare dintre noi tinde spre unitatea pluralității prin comunicarea reciprocă a gândurilor, a simțămintelor, a gesturilor din care suntem alcătuiți. Sufletul femeesc are mai ales minunate însușiri de armonizare cu simțămintele ; se colorează în culoarea și cântă cu fraza muzicală cu care se colorează sau cântă și bărbatul.

Lyda întâmpină fraza din urmă cu o tuse ușoară. Erà, în aparență, o chemare la ordine ; în fapt însă erà mai curând teama de a nu se vedeà învinsă de seva caldă a cuvintelor acestora până la a dovedì în proprie experiență adevărul lor. Drăcea căpătase, în timp ce vorbeà, o frumuseță nouă, necunoscută ei până acum și care făceà să îi bată inima cu o dureroasă neregularitate. Buzele lui aveau între ele sărutări în floare și pe obraji răsfrângeà strălucири asemănătoare zilelor aurite ale culesului de vii. Dacă în clipa aceea ar fi avut pe frunte o coroană de frunze verzi și în mână bastonul împletit cu coarde de viță, ar fi crezut că se află în fața unei neașteptate încarnări a cine știe cărei rustice divinități din vechime. Erà încă una din imaginile datorite lui Drăcea. Omul acesta izbutise în scurta vreme de când venise aici să populeze casa întreagà cu gandurile și cu simțămintele scumpe inimii lui. Lyda, cel puțin, le simțeà în fiece clipă și

www.dacoromanica.ro

pretutindeni, rând pe rând albe şi vaporoase, dar tiranice şi calde, îndepărtate uneori dar necontenit pline de vrăjitorească sevă. Până şi fata ei din casă fusese smintită din rosturile ei simple cu o serie de întrebări care au turburat-o şi i-au schimbat cursul firesc al preocupărilor de până atunci.

De data aceasta vraja erà mai vie ca de obiceiu, mai poruncitoare şi, oricum, mai aproape. I se părea că gânduri străvezii dar întrupate îi dădeau ocol, îi întindeau curse şi o ispiteau să cadă în ele, din tot locul. Unele erau repezi şi mici ca nişte bufoni regali din evul mediu şi tot atât de răutăcioase, de viclene, de glumeţe. Erau altele pale şi fluturătoare ca o despărţire desnădăjduită într'un amurg bogat de toamnă. Ingenuncheau unele înaintea ei ca pajii înamoraţi şi porunceau altele cu ţinuta marţială a unei intrări regale în mijlocul unei serbări de curte. Erau apoi gânduri care îi săreau pe umeri ca nişte flori într'o seară de bal, sau care i se înfigeau în carne ca acele unor albine furioase.

— Eu, urmă Drăcea, am trăit aseară toată antichitatea grecească. A fost o adevărată noapte de orgie antică. Nu însă orgia aceea grosolană a simţurilor, ci orgia spirituală a însăşi esenţei acestei lumi. Mi se părea că ascult înţelepciunea lui Socrate sau a lui Platon înfăptuită simbolic cu ajutorul miturilor jucăuşe ale geniului elin. A fost îndeajuns pentru aceasta suflul inspirat al fluerului unui oltean în grădină şi jocul împrejurul lui

www.dacoromanica.ro

al unei fete în casă. Imagina s'a aşezat cu atâta putere pe placa vizuală a minţii mele încât nu am avut, ca să o scriu, decât să fac un simplu act de copist. Acum încă mă urmăreşte. Am fost toată ziua ameţit de voluptatea ei. Dănăilă întrupase, desigur, cine ştie ce faun, iar Flora îşi adusese aminte, după douăzeci de veacuri, de realitatea numelui ei. A fost, fără îndoială, o glumă, sau o toană, schimbarea numelui ei; gluma însă şi-a răspuns sieşi cu o bogăţie de substanţă demnă de cea mai vie realitate. Erau toate ispitele pânditoare ale pământului. Dănăilă îşi dă seamă de lucrul acesta şi încremenise în mijlocul lor. Râdeà numai cu puterea aceea pe care nu o au decât elementele sigure de întreaga soartă a desfăşurării lor. Cred chiar că intuitiv nu erà departe de a se simţi sporit în copaci şi în iarbă, amplificat, în cântecul lui, de cântecul cişmelii, luminat de lumina lunii şi crescut în tot misterul nopţii. Eu simţeam, la capătul picioarelor dinadins parecă afundate în iarbă, copitele clasice de ţap, iar pe frunte înmugurirea coarnelor. Coarne mici şi ispititoare, de altfel, ţâşneau, deopotrivă, şi în fiecare mugur al copacilor, luau avânt şi graţii în crencile lor uşor legănate de vânt şi se urcau spre cer cu vârfurile întinse ale plopilor. Dănăilă nu mai erà acolo decât ca sufletul, ca locul de adunare al tuturor acestor fapte risipite în toată firea nopţii. Flora, la rândul ei, ascultà această chemare aşà cum totdeauna au ascultat-o nimfele. Nu îşi dà, de sigur, seama de ce se petrece cu ea. Ce însemnătate are însă pentru

www.dacoromanica.ro

şuvoiul pornit într'o zi de repede topire a gheţurilor, dela munte, că nu are cunoştinţa drumului de urmat ? Apa deslănţuită îşi caută, îşi sapă, rupe sau sare toate zăgazurile, pentru croirea albiei ei. Flora, tot aşà uitase de tot pentru a se dà dintr'odată sieşi. Dănăilă erà poate un simplu pretext, sau, poate, amândoi nu alcătuiau decât cele două feţe ale aceluiaş cuvânt care legà densitatea de potenţă egală a două puncte din natură care erau ei.

Drăcea, spunând aceste cuvinte, şi ascultându-se oarecum, se oprì. Avù impresia că începe să bată câmpii şi se urnì depe locul în care se aflà pentru a se aşezà pe pălimarul ciardacului. Nourii se împrăştiaseră cu desăvârşire şi lumina lunei căzându-i deodată în faţă şi acoperindu-l în întregime, îi dà înfăţişarea unui luptător în zale. Lyda băgă de seamă şi rămase uimită de această repede schimbare. Până acum îl ascultase ca pe un vrăjitor, cu capul în jos, fără să îndrăsnească să îl privească în faţă ; acum îl priveà fără nici o teamă, în ochi, ca pe un erou, fără să simtă nevoia de a-l mai asculta.

Trecerea aceasta a Lydei dela o ţinută la alta deadreptul protivnice izbì totdeodată şi pe Drăcea. Mintea lui căutà să afle unde mai văzuse întâia ei înfăţişare. Un simţământ de iscodire îi spuneà că o aveà, ca atare, undeva, în cutele tăinuite ale amintirii sau ale senzaţiei, ca pe un diamant îngropat şi erà înciudat de a nu găsì unde anume. Simţeà, firește, că este ţinuta ei de totdeauna, de semi-

www.dacoromanica.ro

întuneric, de tăinuită strecurare dealungul zidurilor. Aveà însă de data aceasta, ceva sintetic în ea, ceva care izbutise să se mai înfăţişeze ca atare cel puţin încă odată simţurilor lui. Erà o ţinută de reculegere, de sforţare dureroasă în încătuşată mişcare. Îi împărtăşi această impresie.

— Nu ştiu de unde va fi putând venì, răspunse gânditor. Este însă dreaptă. Mi se păreà, în tot timpul cât ai vorbit cu mine că cineva îmi ţine capul sub un duş nevăzut, ca o cascadă grea de lumină sau de căldură, şi că eu fac sforţări chinuitoare de a ieşì de sub înrâurirea ei. Păreà că mă găsesc sub puterea unei adevărate fermecătorii.

Tăcù însă dintr'odată şi, ca şi cum s'ar fi simţit stânjenită de a se fi rostit prea mult şi prea deschis, cu gândul de a schimbà vorba, desigur, adăogă încet :

— Trebue să fie târziu.

Apoi după o tăcere plină de înţelesuri îndepărtate şi nesigure, în care ar fì, la voia întâmplării, luată în braţe sau călcată în picioare, fără să priceapă ce se petrece, şoptì din nou :

— Sunt obosită.

Urmă acum o nouă, dar scurtă, tăcere curmată de cuvinte limpezi de reculegere :

— Mă duc să mă culc. Bună seara.

Şi dispărù pe uşă. Vraja fusese ruptă. Drăcea exclamă :

— Aşa este. Are dreptate. Erà într'un oraş din Orient... Capitolul al patrulea din roman.

Şi se oprì visător în faţa acestei întâlniri. Erà

www.dacoromanica.ro

pentru a nu mai ştià câta oară când i se întâmplà ca un gând răsărit cine ştie cum să capete confirmarea faptului identic lui cu mult mai târziu. Este drept că găseà sprijin pentru îndreptăţirea acestui lucru în legătura, ca dela cauză la efect, dintre idee ca mijloc de observaţie şi de previziune şi dintre faptul de obârşie, în sine. .Aveà în această privinţă şi un fel de superstiţie în bine care îl făceà să se bucure acum ca de o bună prevestire.

— Această femee e ciudată. Invelişul sub care se ascunde e cu totul străin şubstanţei ei adevărate şi trebue o voinţă de fier, o constrângere fără şovăire, ceva ca o vrajă în acelaş timp şi ca o nouă turnare a aurului ei lăuntric pentru a face să iasă, ca un bondar uriaş dintr'un clopoţel de digitală, cu totul încărcată de polen, adevărata ei fiinţă din ţinuta îndoelnică pe care o tărăşte cu sine.

Văzù apoi că găseà reală şi ispititoare frumuseţa ei şi, uitând că fugise, se întoarse să o privească. Privirile însă îi căzură pe partea de lângă uşă a peretelui şi simţì, în această lipsă, un început de durere.

— A plecat, sau mai curând, potrivit deprinderilor ei, a intrat în perete.

Surâse la formula aceasta şi adăogă :

— Trebue să fac şi eu ca vrăjitorul romanului meu. A cântat până când a învins.

Şi aprinse o ţigare pe care numai decât aproape o asvârlì în aer, departe, pentru a privì fără luare aminte cercul de lumină pe care, în căderea ei, îl făcù pe bucata de noapte din faţa ciardacului.

www.dacoromanica.ro

VIII

Flora se sculase cu noaptea în cap şi umpluse aerul răcoros al dimineţii cu izbucniri înflorite de rulade jucăuşe. Părea când că îşi potriveşte gâtlejul, când că îşi măsoară vocea cu cântecul ciocârliei. Inima ei era ca un urcior plin de băutură preţioasă; umblà de colo până colo cu ea fără să îi găsească locul potrivit pentru a o lăsà din mâini. Se urcă astfel în ciardac unde mai încercă odată un început de cântec şi din nou se oprì. Curăţenia propriei sale voci dădeà acestor încercări şovăitoare şi, totuş, semeţe ceva din strălucirea limpede a izvorului de munte şi simţământul acesta o sperià. Armoniile răzleţe cu care săgetà văzduhul nu erau departe de a înflorì dorinţa de a sfidà dimineaţa; i se părea apoi că prospeţimea ei se oglindeşte în frunzele verzi şi curate ale copacilor şi în strălucirea de smarald a ierbii. Felul cum începeà sau întrerupeà cântecul, cum se apucà sau se lăsà de un lucru, cum îşi opreà la jumătate o mişcare începută fulgerător de repede, aveà ceva din ascuţimea mişcărilor unei căprioare în pădure. Fiinţa ei se îmbătà de sine cu cântec şi cu viziunea zilei

www.dacoromanica.ro

abia ivite şi, în acelaş timp, fugeà cu teamă din faţa acestei privelişti sau încercà să nu se mai audă. Ziua trecută avusese o dureroasă deşteptare. Simţeà că ceva nou pătrunsese în inima ei odată cu noaptea pe care o ritmase întreagă într'o singură oră de nebunie, dar acest ceva erà prea nou, prea neaşteptat, prea puternic pentru a nu o turburà. Sufletul femeesc însă are o surprinzătoare putinţă de a-şi apropià toate simţămintele şi toate senzaţiile, şi de a se jucà cu ele, apoi, ca o pisică, pe covorul unui salon, cu un ghem de aţă roşie. I-a fost astfel îndeajuns o zi la mijloc pentru a se deprinde cu noua ei lume lăuntrică şi pentru a face din ea încă o încercare de cunoaştere instinctivă a vieţii. Dimineaţa păreà astfel că se ridică din ea. Se simţeà mai mare, oarecum şi prelungită în umbra tainică a crengilor, legănate alene de vântul uşor al răsăritului, şi salutată de întâele raze trimise pământului de soare ; în cântecul pasărilor ca şi în picuratul necontenit al cişmelii se auzeà tot pe sine. O viaţă caldă şi fecundă pluteà împrejurul ei, inconştientă, ca un mănunchiu de gânduri împrejurul frunţii unui om de geniu, şi îi dà un fel de aureolă care o ridicà mai presus de zilnicul mărunt al vieţii într'o spiritualitate arzătoare şi fecundă. Uitase astfel până şi dojana primită în ajun dela stăpâna sa, pentru isbucnirea ei coreografică, şi aveà aerul că habar nu are că în casă mai sunt şi alte fiinţe care, desigur, dorm încă. Ceeace o stăpâneà erà o sete caldă şi binefăcătoare de a

www.dacoromanica.ro

trăi pentru a trăi, aşà cum văzuse ea, în satul copilăriei, că fac viţeii şi mânjii, alergând pe pajişte, sau cum se joacă raza de soare, fără ţintă, în valurile repezi ale unui pârâu limpede de munte.

Drăcea se deşteptase în jocul crâmpeelor necontenite de cântec asvârlite în sus ca nişte mingi de tenis jucat cu zorii, în partidă, şi aruncându-şi pe trup o somptuoasă rochie de mătase cu flori mari, ieşi în ciardac. Voià să vadă cum şi de unde veneà cântecul. Urechia lui recunoscuse, drept este, timbrul Florii. Nu puteà însă recunoaşte şi plinătatea aceea cristalină, de diamant care concentrează în inima lui focul unui întreg soare, în fiinţa de până atunci a Florii.

— Se vede treaba că vraja reîncepe, sau că urmează, îşi spuse el cu plăcere. Ziua, oricum, se vesteşte bine.

In ciardac dete cu ochii de Flora şi rămase surprins de prospeţimea înfăţişerii ei.

— Ah ! exclamă el.

Flora văzând uimirea aceasta, începù să râdă. Şi a fost, de data aceasta, trilul râsului ei, ca un val proaspăt de rouă răsturnat în faţa lui Drăcea, care îl făcù să deschidă ochii mari. Se desmeteci însă repede şi spuse :

— Nu cumva vei fi găsit primăvara ?

— Primăvara ! coconaşule, exclamă Flora. Dar ce are ea nevoe să o găsesc eu ?

— Bravo Flora ! răspunse Drăcea. Asta înseamnează că ai găsit-o.

www.dacoromanica.ro

— Dumneata iar râzi de mine. M'ai mai smintit odată cu vorba asta.

— Da nu râd deloc, fetică. Ai găsit-o, de găsit, dar nu ştii tu. Este în tine şi cu tine.

— Este în flori domnişorule.

— Este şi în flori care, caşi tine, nu ştiu că o au în ele.

Argumentul o surprinse şi o făcù să rămână pe gânduri. O supără însă neputinţa ei de a-l înţelege mai cu adâncime şi, cu o mişcare de cochetărie femeiască, apucă o bucată de flanelă aşezată pe spatele unui scaun şi, cu aerul de a-şi întoarce spatele spre Drăcea, dar oprindu-se la jumătatea gestului, începù să şteargă geamul unei ferestre deschise. Erà un act de neatârnare mai mult decât de familiaritate, de siguranţă de sine mai mult decât de nepăsare, în sfârşit, erà oglindirea unuia din acele simţăminte adânci care dau sufletului omenesc de ştire că există stări lăuntrice în ins care nivelează dintr'odată toate deosebirile şi dau dreptul fiecăruia de a dispreţuì toate legăturile şi deprinderile noastre sociale. Flora se găseà, în felul ei, dacă nu şi deopotrivă cu Drăcea, cel puţin identică lui. Simţământul acesta este foarte obicinuit în faţa nenorocirii. Este mai rar atunci când purcede din prea multă fericire, dar tocmai această raritate îi dă o putere şi o strălucire fără seamăn. La Flora răsăreà din toată fiinţa ei, cu spontaneitatea mugurilor din coaja copacilor şi sburà, din fiecare mişcare a ei, cu sburdălnicia de săgeată a pasări-

www.dacoromanica.ro

lor din cuibul lor. Drăcea înţelegeà starea aceasta de suflet până la suferinţă şi făceà sforţări ca să îşi regăsească stăpânirea lui obicinuită de sine. Flora în acest timp, se întoarse repede spre el şi, caşi cum abia atunci l'ar fi văzut, surprinsă de strălucirea vesmântului lui de dimineaţă, trecù o clipă cu privirea peste el, în întregime şi spuse repede :

— Vai, ce haină frumoasă ai, cuconaşule ! Mi-ar place şi mie aşà ceva.

Drăcea încruntă mintal din sprâncene. Nu ştia dacă trebue acum să se supere de libertatea acestei fete în casă faţă de el, sau dacă are de urmărit o nouă experimentare sufletească ; se hotări însă dintr'odată pentru această a doua alternativă şi, pentru a-şi dà o contenenţă, fără să fi gândit la ce spune, adăogă :

— Am să ţi-o dau ţie dacă îţi place.

Flora prinse cuvântul instinctiv de repede şi, cu adresa sălbatecului sau a animalului, care ştie fără greş unde trebue să lovească, întrebă :

— Şi când asta ?

Drăcea rămase din nou încurcat. Gândul lui nu erà nici în glumă de a fi spus altceva decât un cuvânt aruncat în aer ca o pisică la care te uiţi pentru a vedeà cum ştie să cadă tot în picioare, aşà că, pentru a curmà o stare de lucruri falsă, adăogă:

— Când o fi să plec !

— Cum adică ? Plecaţi dela noi ? întrebă uimită Flora.

www.dacoromanica.ro

— Nici decum.

— Atunci tot „nici decum" nu o să îmi dai haina.

— Haide, se gândi, surâzând cu oarecare ironie, Drăcea, am prins-o eu pe ea acum. I-am aruncat un căpăstru de gât şi nu îmi rămâne, pentru a mă jucă cu toată fiinţa ei lăuntrică, decât să ştiu cum să trag hăţurile.

Flora, într'adevăr, rămase gânditoare şi ruşinată. Toată buna ei voe de până atunci se risipise dintr'odată şi fiinţa ei luminoasă căpătase ceva din prăfuirea înceată a lucrurilor părăsite. Drăcea avù un simţământ de milă căruia, în clipa aceea, poate i-ar fi cedat, dacă nu ar fi fost mai tare curiozitatea.

— Şi dece îţi place atât de mult halatul acesta?

— Eu ştiu? răspunse Flora. Poate pentrucă e numai flori. Nu ştiu cum se vă fi făcând acum, dar mi-aduc aminte că alaltăieri noapte, jucând, mi s'a părut că trupul meu aruncă flori vii în văzduh şi că de jur împrejur nu erau decât doar flori. Nu mai vedeam nici măcar pomii din grădină. Dănăilă stà şi el pe undeva, când mai departe, când mai aproape, când mai mare, când mai mic şi parecă vrăjeà. Cântecul lui veneà ca din alte tărâmuri, ca un şarpe cu capul de foc şi se întindeà mereu înainte, repede, tot mai repede, înghiţind tot ce întâlneà în cale, smulgând mereu lucruri, pomi din rădăcină, casele din temelii şi înşiruindu-le din fugă pe spinarea lui ca pe o aţă. Lucrul acesta făceà prin văzduh ca un fluerat fără început şi fără sfârşit al lu-

www.dacoromanica.ro

mii. Eu m'am pomenit că joc. Nu știu dacă jucam de bucurie sau de frică, dar nu mai puteam atunci să fac altfel. Imi veneà să cred că tot ce știam eu mai frumos răsăreà din mine și țâșneà în afară. Eram, astfel, și pasăre și căprioară și creangă mlădioasă de alun și floare ; și socoteam că trebue să miros a trandafiri, îmbătător și acru, totdeodată, ca fiara, să mă îndoi ca salcia și să fiu tare ca lemnul de corn. Și pe urmă iarăș, mă miram singură cum de îmi vin în minte gânduri frumoase, altele cât ale mele, cele de până atunci și cuvinte care aveau alt sunet și alt tâlc de cum le știam eu mai înainte. Odată mi s'a părut că văluri lungi de foc și de mătase, în toate culorile, sburau de jur împrejurul meu și că jucau și ele în felul și după asemănarea lor, acelaș joc caș1 mine.

Se oprì însă o clipă din spusele ei înșiruite cu o luciditate de somnambul al cărui cuvânt ar fi venit de dincolo de conștiință, ca un isvor încărcat cu tot soiul de corpuri minerale, cu aur, cu argint, cu ioduri tari, cu sulfuri smulse din adâncul pământului și aduse la suprafața lui prin cel mai firesc act de fizică, și rămase, astfel, o bucată de vreme gânditoare. Aveà aerul că se întoarce pe nesimțite la sine cea de toate zilele și că începe să piardă legătura cu șuvoiul acesta înviorător de viață. Deschise apoi repede ochii mari și adăogă :

— Unul din acele văluri aduceà de minune cu rochia aceasta a dumitale.

— Ah ! exclamă Drăcea, care pierduse cu totul

www.dacoromanica.ro

din vedere punctul de plecare al convorbirii de până atunci,

Flora începù să râdă tare de această exclamaţie care i s'a părut prostească.

— Fie, cuconaşule, că nu am mai văzut aşà om. Parecă te-a muşcat deodată o albină. Unde îţi erà gândul ?

Şi cu un gest de supărare firească, deopotrivă, tuturor femeilor când bagă de seamă că nu au fost cu luare aminte urmărite, fără deosebire de treapta socială sau de educaţie, schiţă o mutră necăjită şi adăogă :

— Va să zică eu vorbeam de foc şi dumneata cine ştie unde te gândeai !

Tăcù apoi ca şi cum ar fi fost singură surprinsă de toată această uşurinţă. Ridică însă numai decât din umeri în semn de nepăsare şi, punând din nou picior în scară, adăogă :

— Aşà să ştii, domnişorule !

Drăcea erà, în acelaş timp şi încântat şi uimit. O bucurie ciudată îl înfăşură cu toate razele ei înţepătoare, de soare mult prea aproape şi o nedumerire isvorîtă din impresia răsturnării tuturor realităţilor îl ţintuià locului. Simţământul lui erà, astfel, îndoit ; deoparte ar fi vrut să se găsească în vechea realitate care alcătuià un sprijin temeinic de înţelegere, iar de altă parte un îndemn de mişcare nouă îl făceà să se arunce tot mai departe, tot mai adânc, în prăpastia unei lumi noui întrevăzute, poate, într'o clipă de inspiraţie, sau într'o

www.dacoromanica.ro

incontrolabilă revelație de ceva de dincolo de noi. Flora risipì un nou mănunchiu înflorit de triluri în văzduh. Acordul desăvârșit al glasului ei cu lumina dimineții duceà mai departe, în mijlocul vieții, pe fluviul elementelor însufleţite de voluptăți întâlnite de om în centrul sferii luminoase din care insul înaripat poate chemà lumea întreagă. Erà apa limpede și liniștită a fundului unui bob de rouă și, totdeodată, focul schimbător și cald din orientul voluptuos al unei perle. Flora luase din nou proporțiile toate pe care i le puteà dà sufletul și mintea plină de toate sonoritățile verbale, de toate asociațiile de idei cu putință în mirajul armonios al lumii din toate timpurile și locurile demne de înscris în istoria omenirii, ale lui Drăcea. Mijlocul ei se mlădià într'altfel decât al unei femei, pentru a fì însăși mijlocul sculptat de inspirația lumii întregi al tuturor femeilor și tot așà, ochii ei, părul, buzele, gesturile, căpătau culori, mișcări, zâmbete sintetice, grele de proaspătă rostire. Nu erà, desigur, decât jocul minții lui înfierbântate de nevoia creației, deoparte și urmărite, de altă parte, de principiul unui simțământ de cât mai repede desrobire de sub tirania acestei preocupări. Înțelegeà acum că trebue cu orice preț să pună capăt odată romanului început și se minună, în hazardurile nesfârșite ale vieții, de jocul naturii care își ià, din când în când, singură, sarcina să ducă la bun sfârșit o lucrare în fața căreia spiritul omenesc ar puteà, poate, să șovăiască. Observația aceasta se în-

www.dacoromanica.ro

rudeà cu teoria faptelor părechie, a lui şi o întăreà odată mai mult. Intr'adevăr, dacă întâiul fapt al concepţiei mintale puteà fi privit drept unic în adâncul creerului şi al sufletului, apoi faptul că din afară erà ajutat de împrejurări care, rând pe rând, se adăogau concepţiei lui, disociate în toate părţile ei componente şi o lămureau, dându-i, astfel brânci înainte, spre realizare şi spre desăvârşire, însemnează că gândul acela îşi găseşte substanţa lui identică, necesară nutriţiei şi întreţinerii lui, cel puţin încăodată şi în afară de el.

— Atunci însă, se gândì el, care din două este imagina şi care este obiectul ?

Făcù un gest cu mâna de îndepărtare a acestei întrebări şi urmă în sine :

— Lucrul nu are nici o însemnătate. Destul că există acest dublu atât de folositor scrisului meu.

Şi afirmă gândul acesta cu atâta putere încât i se părù că totul capătă dintr'odată înfăţişare îndoită. O oglindă se aşezà în faţa fiecărui lucru şi lumea întreagă, cu fiecare părticică a ei, în parte, luà înfăţişare de geamăn al propriei sale imagini. Lumea treceà repede şi vijelios înainte. Nimic însă nu mai erà stingher. Casele se aliniau două câte două, la fel ; copacii treceau în părechii ale căror unităţi simple erau deopotrivă ; florile, fluturii din grădină, notele de aur ale cişmelei, încercau sboruri îndoite şi ele în albastrul cerului şi tot aşà mai departe uliţele se înşirau paralele sau se încrucişau în de ele tot câte două la fel. Erà un joc drăcesc

www.dacoromanica.ro

în care fiece lucru erà însoţit şi de imagina lui şi în care fiecare imagine întreţineà, ea şi însufleţeà obiectul respectiv. Care însă mai puteà fi, din cele două, obiectul şi care imagina, rămâneà deacum o taină pentru deapururi. Singure obiectele răpcigoase, planetele moarte, lucrurile în care se stinsese substanţa vieţii, mai treceau, foarte rare, stinghere ; nici aici însă nu puteà deosebì care anume, dintre obiect şi dintre imagine pierise şi îşi lăsase, astfel, dublul stingher.

Flora erà acum foarte departe, pe una din acele coline clasice, culcate deasupra pământului cu graţia unui şold de femee îndrăgostită ; una din acele coline, în sfârşit, pe care và fì răsărit odinioară cine ştie ce Athenă sau Siracuză. Aerul împrejur erà sticlos de limpede şi de răcoros. Soarele erà în apus şi luminile lui lungiau, la nesfârşit, umbrele culcate ale copacilor de chiparos şi de mirt. Sonoritatea serei rostogoleà din vale în vale cele mai uşoare sunete, şi fâşiitul aripelor unei pasări de noapte printre frunzele copacilor se însufleţeà şi căpătà viaţă de poveste. O piatră căzută întâmplător printre altele răsună ca o fugă de copite uşoare pe vale. Flora ciulì cu teamă urechile şi îşi şoptì cu sfiiciune :

— Ce và fi oare ?

Ştià că, două nopţi mai înainte, tot aici, poate, sau aiurea, întâlnise pe Pan care îşi păzeà liniştit căprițele şi cântà din nai. Nişte ciobani mai dedeparte îi bătuseră tocmai atunci, cu biciul, imagina

www.dacoromanica.ro

lui de lemn, din pricină că le fugiseră oile, înspăimântate de un vânt puternic ; el se răzbunase de lucrul acesta prinzând-o şi făcând-o să joace ca o nebună, toată noaptea. O luase, apoi, în braţe şi o sărutase lung pe gură. Voia să petreacă cu ea, şi aşà s'ar fi întâmplat dacă nu ar fi scăpat din mâinile lui şi nu ar fi fugit. El a urmărit-o fără preget şi colinele au răsunat îndelung şi sonor de ropotul picioarelor lui încălţate cu picioare de ţap şi de chiotele ei în care se amestecà, deopotrivă şi plăcerea şi teama. Acum se gândeà cu spaimă la centauri. Aflase că o herghelie întreagă pornise din munţii Traciei, pentru a coborî la vale, spre mare, sub îndrumarea viteazului dintre ei Kentauros. Ascultà, astfel, cu luare aminte şi i se părù că sgomotul se îndepărtează pe nesimţite. .

— Vor fi trecut fără să ştie că sunt aici !

Şi avù, în ciuda temii ei de mai adineauri, constatând îndepărtarea lor, un simţământ de părere de rău; ar fi ţinut să se trezească pe spinarea unuia dintre ei, cu braţele încolăcite împrejurul gâtului lui, ca să nu cadă şi galopând dealungul văilor pline de taină ale Traciei. Auzise că acolo este ţara vrăjilor şi se simţeà ispitită să vadă luna neagră a lor jucând cu picioare de fecioară prin iarbă, cazanele cu băuturi care preschimbă dintr'odată pe călătorii rătăciţi pe acolo în măgari de aur, în păsări, în peşti sau într'o mie şi una de alte ciudate întrupări. Se voià, deocamdată un porumbel de aur pe creştetul frumoasei Afrodita din Knida.

www.dacoromanica.ro

Privirile lui Drăcea rătăceau astfel împrejurul Florei ca niște raze jucăușe de soare, fără să se oprească pe nimic anume din mișcările sau din făptura ei și mângâiau, în fuga lor, toate imaginile bucuriei lui creatoare. Flora se găseà necăjită de această nepăsare, pe care o simțeà cu atât mai mult cu cât ieșeà dintr'o stare de plinătate sufletească gata să se măsoare cu orice opreliște și spuse :

— Iar te gândești, pe semne, la comediile acelea ale dumitale, cuconașule ?

Drăcea râse, la început. Se oprì însă ca să privească la Flora, care schimbase întreaga ei înfățișare și luase pielea eì adevărată. Erà o biată fată în casă care se necăjeà cu lucrul ei de toate zilele ; erà desigur, mai curată cu mult, prin frăgezimea ei rustică și prin frumusețea ei înăscută, prin sveltețea de plantă și printr'o grație de felină, decât toate semenele ei, ca și prin naivitatea ei ciripitoare, dar atâta tot.

— Ce nebun mai sunt! exclamă atunci, tare, Drăcea.

De data aceasta râse Flora. Și râsul se risipì ca o ploae de argint pe o masă subțire de marmoră. Drăcea se simțì stânjenit, nu atât de râsul, cât de însăși ființa ei. Pricepeà, cel puțin acum, superioritatea ei firească, organică, asupra lui și nu se puteà împăcà cu puterea acestei vrăji isvorîtă până și din cel mai neînsemnat gest. Erà întâietatea vieții, ca substanță, față de reflexul ei. Flora, așà cum erà, nu făceà decât să trăiască. Erà simplă prin

www.dacoromanica.ro

fire şi, prin geniul ei de armonie paşnică şi de devotament, erà o adevărată vrăjitoare. Cu un cuvânt puteà să liniştească supărarea şi cu un gest să adoarmă o isbucnire sgomotoasă. Un surâs al ei ar fi schimbat în mângăere strigătele şi ridicările de lăncii ale supărării. Un cuvânt erà pentru ea un cuvânt şi o îmbrăţişare erà o îmbrăţişare ; nu aveà nevoe de niciuna din acele oprelişti sufleteşti care otrăvesc, la femeile iscoditoare, frământate, prefăcute, scenice, până şi cele mai limpezi ceasuri ale iubirii.

— Seamănă, în această privinţă, ca două picături de rouă cu Lyda, gândì Drăcea. Incă un dublu prin urmare.

Simţì însă, din observaţia lui, că, de fapt, în tot acest timp, nu se gândise decât la Lyda şi că pe ea o urmărise, ca pretext, în Flora. Amănuntul acesta însă trecù uşor şi nu îl împăcă prea mult ; avusese în treacăt doar o clipă de duioşie care, însă, se topì ca o zăpadă mult prea timpurie sau mult prea târzie pentru a mai puteà prinde, înainte de a cădeà măcar, în simţământul lui de constrângere, dela început. Flora trăià cu atâta putere necontenit fragedă şi proaspătă încât nu se puteà să nu strice, din când în când măcar, deprinderile lui de a stà deoparte, ca să privească, de a analizà, de a clasà şi de a preface în imagini toate impresiile şi toate gândurile întâlnite în grădina complexă a alcătuirii lui lăuntrice. Este drept că, la rândul lui, prin acţiunea aceasta, nu făceà decât tot să

www.dacoromanica.ro

trăiască ; deosebirea erà în însuşirile fiziologice ale acestor două organisme. Flora trăià cu trupul, iar el cu creerul. Şi se întrebă atunci dacă nu cumva însă el este cel păcălit şi, firește, nu putù, dar nici nu găsì îndeajuns curaj pentru a-şi dà răspunsul pe care, în această clipă, îl simţeà pe buzele minţii sale. Şi se oprì dintr'odată faţă în faţă cu sine ca un câine de vânătoare în faţa unui cuib de prepeliţe. Simţământul iscat în plinul acestei reflexe mişcări sufleteşti erà acela al unei neaşteptate paralizii, sau al unui acces de abulie. Prezenţa cuceritoare a Florii năvăleà din nou şi ca o stare de fapt, în toată fiinţa lui spirituală. Nu erà, bineînţeles, nici un fel de senzulaism în situaţiunea aceasta şi, poate, tocmai din această pricină erà mai contrariat. Dacă ar fì vorbit, în el, femeea, lucrul nu ar mai fì avut decât însemnătatea mai mult decât trecătoare a nevoii de satisfacere a unui îmbold firesc. Se simţeà însă umilit din pricină că băgà de seamă o stăpânire deadreptul îndreptată împotriva libertăţii lui spirituale. Flora ajunsese pentru el un adevărat isvor de imagini şi de gânduri, de care simţeà o tot mai adâncă şi mai sâcâitoare nevoe şi spre care îşi duceà necontenit setea lui de limpede apă mintală.

— Este, desigur, o simplă întâmplare. Gândul polarizează cu întreaga lui capacitate de înţelegere şi de redare împrejurul oricărui lucru, fără alegere, întâlnit în cale, desigur. Acum este Flora. Ar fì putut să fie însă şi o pisică, tot atât de bine şi jo-

www.dacoromanica.ro

curile ei cu ciucurii unei perdele, sau un cănăruț într'o colivie. Se pare că lucrul acesta nu are decât însemnătatea de a doua mână a oricărei întâmplări. Faptul de căpetenie nu stă în obiectul în sine, ca punct de plecare, ci, desigur, în puterea cu care este mișcată din afară păpușa, este îmbrăcată și pusă să joace pe sărma propriilor ei făpturi. Flora, după câte se pare, a avut, în această privință, o zi bună. S'a încrucișat la vreme cu una din acele stări sufletești prielnice și a îmbrăcat, astfel, tot aurul cu care o văd de vre-o două zile încoace. Primele pagini scrise, în legătură cu ea, o vor desbrăcă numai decât de atributele acestea, pentru a o redà, iarăș sieși. Până una alta însă, cu instinctul ei de femee, se simte fără greș centrul unor grele preocupări și, dacă nu le poate ghicì anume, nu este mai puțin adevărat că măgulirea legată de lucrul acesta, năzuința ei lăuntrică de a cunoaște și de a se orientă și pornirea prădalnică a femeii din ea, îi sporesc făptura și îi dau, ca o lampă aprinsă pe dinăuntru, lumini neașteptate. Privirile din această pricină îi sunt mai vii și tot de aci vine, desigur și grația de agățătoare a trupului și a brațelor ei. Femeile sunt, toate, de sus până jos, agățătoare. Viața lor nu începe decât în clipa când găsesc copacul de al cărui trunchiu, de ale cărui ramuri și în al cărui frunziș, să înfășoare corzi tentaculare și mlădioase de verdeață parazitară lui.

Drăcea oprì aci gândul cu luare aminte. Un salt

www.dacoromanica.ro

alături însă al minții îl duse spre eroina romanului său și începù să râdă.

— Dacă ar ştî Una Laris de unde își trage ea acum viața ei viitoare, poate că nu ar fi deloc măgulită. Flora însă, se întrebă el, ar fi oare mai măgulită dacă ar ştî că tot ce a putut ea să dea mai frumos se datorește preocupării mele de a îmbrăcà pe o alta ? Și ápoi ar fî în stare vre-o femee să se mulțumească cu o atare, din una sau din alta, situație ? Desigur că nu !

Erà o concluzie care luă înfățișeri de răzbunare și care îi pricinuì, ca atare, un temeinic început de mulțumire.

— Ei aș ! exclamă Drăcea cu un ton care făcù pe Flora să întoarcă spre el capul și să îi scape din mână flanela de șters praful.

Exclamația avusese o adâncime, un timbru, care, deşì al lui, aveà aerul că îl depășesc și din adâncul cărora, transfigurat ca un Satan care ese din cercurile de foc ale împărăției lui, pentru a încercà o ieșire spre cer, în lumină, cu fruntea înrourată, se ridicase dintr'odată și el. Erà un fenomen obicinuit ființei sale. Drăcea purtà aproape necontenit cu sine ca un vârtej de gânduri încinse; imaterialitatea lor nu erà, totuș, mai puțin vizibilă în fiecare amănunt al vieții lui. Erà ca un nour foarte subțire din dosul căruia apăreà sporit și împurpurat cu o hotărîtoare prelungire de sine asupra unei întregi lumi nevăzute dimprejur. Cugetarea lui aveà atunci ceva dintr'o mistică pândă vânăto-

www.dacoromanica.ro

rească în noapte. Nu puteà zări nici măcar unde se găseşte. Urechia însă urmăreà necunoscutul, după freamătul vântului, după murmurul apei, după foşnetul trestiei. Ţineà arcul în mână şi săgeata gata. La cea dintâiu ştire venită prin întuneric încordà arcul şi ascultà, apoi, cum săgeata pătrunde, şuerând, în noapte. El nu vedeà nimic, dar soarta fiecărui lucru stă scrisă pe el şi destinul îi îndrumà singur lovitura. Deschidea atunci ochii şi băgà de seamă că o întreagă alcătuire spirituală se ridicase, în el, fără el. Bineînţeles că oricât îi erà de obicinuită această însuşire, rămâneà totuş ca o a doua fiinţă, ca un vesmânt de lux al orelor lui bune. Atunci însă aveà aerul că se proectează vizibil peste tot, că revarsă, împrejur, după starea lui sufletească, fie flori. fie mărăcini de foc, trandafiri albi sau otravă. Lucrurile ca şi fiinţele se îmbibau astfel cu fiinţa lui fluidică. Experimentase darul acesta în formă de cercetări făcute asupra lumii înconjurătoare. Aproape niciodată nu fusese într'una din aceste stări iradiante de suflet, fără ca ea să se fi luat, deplin aceeaş şi la cei cu care venise în atingere. Florile minţii sale, aruncate întâmplător celui dintâiu venit, imaginile cu care se jucà, sau tonurile cu care îşi învăluià, rând pe rând, sufletul, ca cu nişte mantale de ploae, sau ca cu nişte văluri de dansatoare, le întâlneà, pe cât cu putinţă deosebirilor de minte, de cultură, sau de simţire, neschimbate, în sufletul. în cugetarea, în preocupările acelora care, într'un fel sau într'altul vor fi

www.dacoromanica.ro

avut atunci prilejul să se apropie de el. Amintirea limpede a lucrului acesta îi explică dintr'odată și hotărîtor pe Flora, din dimineața aceasta și pe aceea de mai acum vre-o două seri și de mai înainte. Înțelegeà acum ceeace se petreceà, dela venirea lui aici, în toată casa. Un cuvânt aruncat în vânt rătăceà zile întregi prin toată clădirea, din colț în colț, din odae în odae, ieșeà prin ciardac, umpleà curtea cu cuprinsul lui sporit de așteptare, de colindă, de nerăbdarea de a se întrupà și de a-și găsì clipa lui unică de înfăptuire. Flora îl prindeà, poate, cine știe unde, ca pe o pasăre rătăcită, îl ascultà în sine îndelung, îl treceà lui Dănăilă, se întorceà după aceea cu el înapoi, la sine, îl mângăià, căutà să îi dea înțelesul lui cel mai adevărat, tâlcul lui unic și tot așà, din treaptă în treaptă, din oglindire în oglindire, în singurătatea ei, sfârșeà prin a și-l apropià cu desăvârșire și a și-l însușì.

— Știi ceva ? întrebă deodată, cu vădită și energică mulțumire, Drăcea.

— Ce anume ?

— De două zile încoace tu ești tot ce sunt și eu !

Așteptă apoi să vadă cum se oglindește această sumară expresie a unei metafizici sufletești personale, în mintea Florii și zâmbì când o văzù că rămâne cu gura căscată și că, cu gestul de a șterge geamurile, oprit în vânt, la jumătatea lui, se trase înapoi. De data aceasta erà însăși felul de a se strecorà pe lângă el, al Lydei. Amănuntul erà re-

www.dacoromanica.ro

velator. Flora erà, poate, pentru el, cel puțin, și acum numai o altă imagină a stăpânii ei; lucrul s'ar puteà îndreptăți prin spiritul de imitație, prin mimetismul materiei, prin convieţuirea lor singure și îndelung laolaltă. Și, desigur, că amândouă se purtau față de el la fel. El este între ele necunoscutul care trebue cercetat amănunțit înainte de a fi primit cu adevărat în casă; lucrul acesta este un fapt elementar de pudoare femenină și echivalează cu foaia clasică de viță și cu gestul de totdeauna al Afroditei goale. Flora e mai puțin pricepută și s'a împăcat mai ușor cu prezența lui; Lydia urmează însă să îl cerceteze. Cea dintâiu se arată, ca atare, din când în când așà cum este, în toată strălucirea ei de femee, pe când cea de a doua caută să se ascundă încă. Nu găseà nimic surprinzător în aceasta. Și una și alta sunt femei și au, în această privință, o aceeaș psichologie. Analogia e mai mult decât cu putință. Nu confundase el oare pe una cu alta, din pricina frumuseții fiecăreia din ele, până la a trece, adineauri chiar și a grupà imaginile legate de Lydia înprejurul Florii?

— Ei, ce este? întrebă văzând că Flora urmà să îl privească nedumerită.

— Ce să fie cuconașule? Ia, îți baţi iar joc de mine, acum, ca și cu afurisita aceea de primăvară.

— Ba de loc, răspunse Drăcea, Asta este tot atât de adevărat pe cât erà și atunci de adevărat că tu erai primăvara.

Și cu un gest avântat de bucurie se învârtì pe

www.dacoromanica.ro

călcâi şi intră în casă. Simţeà că are de lucru.

— Am încă un capitol bun ! se gândì el.

Apoi, aşezându-se la birou, zărì un gând nou cum îi brăzdează mintea ca un sbor de rândunică. Erà imagina Lydei care nu se desluşeà încă şi care, curioasă şi iscoditoare, când pasăre care cochetează cu cuibul înainte de a intrà în el, când căprioară înfiorată de teamă la marginea izvorului, îi dà ocol.

—Iată cineva cu care nu ştiu încă ce este ! se gândì ei.

Şi începù să scrie.

www.dacoromanica.ro

IX.

Titus Bogdan ascultase parte cu plăcere şi parte cu nedumerire părţile din roman pe care le cetise Drăcea. Figura lui oglindise astfel rând pe rând când bucuria prietenului bun în faţa izbânzii unui prieten, când nedumerirea, pe alocuri, în faţa unor pagini care depăşeau puterea lui de înţelegere şi bunul său simţ de om de lume ; îl uimise însă, în deobşte, până la nelinişte mândria sigură de femee în clipa când îşi poate dovedi sieşi şi tuturor un imperiu sufletesc asupra cuiva, care se desprindeà din ţinuta cu care ascultase Lyda. Aveà aerul necontenit că ià asuprăşi întregul roman, cu intriga, cu desfăşurarea, cu litaniile paginilor pline de poezie şi cu amănunţita lui disociere a insului în toate simţămintele, gândurile, gesturile reflexe sau conştiente care îi însufleţesc fiinţa. Vedeà, este drept, că sclipiri din Lyda isbucnesc destul de des în Una Laris ; că Flora erà, poate, prelungirea şi ea, a tot aceleiaşi femei în viziunea unei vieţi desfăşurate în planuri, nici întretăiate şi nici paralele, ci concentrice ; că mai cu osebire Dănăilă înfăţişà un principiu generator care puteà foarte bine fi al auto-

www.dacoromanica.ro

rului ca şi al personagiilor lui, şi că o dinamică sporită prin punerea faţă în faţă, necontenit, a tuturor, ca nişte oglinzi paralele, răsfrângând aceeaş icoană la nesfârşit, străbate fiecare din rândurile lui Drăcea. Observaţia aceasta ştirbeà într'un fel, cu un soiu de gelozie bărbătească, simţămintele lui de prietenie şi puneà, în locul lor, întrebări îndoelnice. Căutà, de pildă să ştie dacă anume Una Laris erà imagina Lydei aşà cum mintea şi ochiul lui Drăcea o và fi văzut şi înţeles, pentru a o fi urmărit în paginile unui roman întreg, sau dacă, pornind dela unele trăsături mai mult sau mai puţin isbitoare ale acestei femei, Drăcea nu và fi alergat după eternul femenin din năzuinţele necontenit proaspete ale fiecărui bărbat. Alternativa din urmă nemulţumeà cu mult înclinarea lui de a legà o idilă măcar cu gazda prietenului său. Nu îndrăzneà însă să deà un răspuns întrebărilor lui în această privinţă.

Drăcea isprăvise astfel de cetit de o bună bucată de vreme şi se credeà dator să aştepte un cuvânt care întârzià cu atât mai mult cu cât nu tindeà să îl aibă nici admirativ şi nici politicos. Cetise câteva capitole din roman cu simplul titlu de curiozitate şi atâta tot. Firea lui neatârnată erà în afară şi de lauda literară şi de neînţelegere. Simţeà în sine destulă putere pentruca, în această privinţă, să rămână pe linia unei plăceri personale, aşà cum ar fi, de pildă fumatul, exercitarea muşchilor, dragostea sau cântecul şi, tot aşà precum erà nepăsător de a primì laude pentrucă fumează

www.dacoromanica.ro

cu poftă, cântă cu pasiune, sau că mușchii săi, în nevoia lor de destindere, găsesc mișcări mlădioase de val în desfășurare, se găseà și față de ideia de a fi înțeles sau nu, admirat sau hulit, în ceeace scrie. Găseà că scrisul este o bucurie individuală, care își ajunge sieși și dacă, din întâmplare mai face și altora plăcere, apoi este treaba lor și nu a lui. Credeà însă că, de vreme ce pornise exhibiția unei cetiri, erà dator și cu politeța de a aștepta părerea ascultătorilor săi și aruncă o privire întrebătoare asupra lor. Ochii lui întâlniră atunci pe ai Lydei și tresări. Aveà impresia că în amândoi se ridicau, deopotrivă și cu aceeaș putere, idei și senzații noui și că le deschideau sufletul. Rămăseseră astfel și unul și altul cu atât mai uimiți cu cât expresia simțămintelor lor fiind mai adâncă erà și mai puțin demonstrativă. Găseà chiar că ar fi trebuit să se găsească în lumina de opal a lunii pentru a spiritualizà icoana acestei întâlniri și că pe malul unei mări ușor rostogolite de vânt ar fi putut aveà simbolul complexității gândurilor lor. Drăcea adulmecà acum în el un fel de putere fără întrebuințare și i se păreà că luptă în gol cu nevăzutul. Ii veneau în minte idei care fugeau ca rândunelele de sub strașina casei de câte ori încercà să se apropie de ele și pe care căutà să le prindă zadarnic. Strânse cu mintea și cu sufletul un buchet de flori în care culorile se nuanțau ca un covor, în care roșul mușcà din alb, în care verdele și albastrul se încrucișau în linii de arabescuri, în

www.dacoromanica.ro

care totul țâșneà din plin, aerul se jucà, florile se ciocneau în figuri de menuet, caliciile își întindeau cupe cu miresme rare și, așezându-l mintal în poala Lydei, se trezì dintr'odată fericit și plin de recunoștință față de sine, A fost un joc de o clipă dar, totuș, destul de puternic și de citeț oglindit în figura lui pentru a nu scăpà Lydei, care îi mulțumì tot cu aceeaș privire cu care îi mulțumise și în timpul cetitului pentru unele pagini a căror însemnătate o surprindeà deopotrivă în propria ei emoție ca și în aceea isvorîtă din glasul lui.

Titu simțeà situația lui falsă și aveà impresia că erà tâmpit ; își dădeà seama însă că, așà cum apa unei cascade pare nemișcată, privirile lui puteau să parà prostite tocmai din pricina puterii gândurilor lui, adunate în ele. Oricum însă, acest neant aparent ajungeà supărător. Simțământul acesta a fost pentru el punctul de sprijin în spațiu și pârghia respectivă cu care ar fì putut răsturnà pământul bătrânul Arhimede. Incepeà să se regăsească. Noțiunile îi veneau una câte una, feciorelnice ca jocurile unor tinere animale care încearcă cu ele viața și limpezi, pentru a se făurì cu ele din nou și a se ridicà, astfel, deasupra împrejurărilor circumstanțiale.

— Dragul meu, începù el, nu este vorba aici de o părere critică, de care nu pot fì decât străin, dar nici de o trecătoare și întâmplătoare părere nu poate fì vorba. Mărturisesc că nu văd deloc unde ar puteà duce romanul tău. Așà cum se desprinde

www.dacoromanica.ro

din cele câteva părți cetite nu are nici un sfârșit. Una Laris intră în rândul zânelor care schimbă, după împrejurări, înfățișarea locului, timpul și tot, pentru a scăpà necontenit încercărilor firești de a o surprinde sub o înfățișare mai hotărîtă. Trăește și nu trăește. Existențele ei una după alta îi sfarmă putința de a avea durată și viața ei este alcătuită dintr'o mie și una de felurite vieți subsecvente.

— Ai spus, întrerupse Drăcea, două lucruri deosebite. Intâiul este acela de a nu vedeà un sfârșit logic romanului. In privința aceasta ai dreptate. Nici eu nu văd bine unde se và sfârși. Nădăjduesc însă că își và găsì singur deslegarea. Deocamdată nu mă preocupă lucrul acesta. Simt încă putința de a duce înainte, ritmic, bagă bine de seamă, firul de sensibilitate pe care am pornit și am convingerea că e singurul lucru de care trebue să se preocupe un autor. Ritmul sufletesc al scrisului este pâinea cea de toate zilele și supremul lui adevăr. Restul vine dela sine. Inceputul, întâmplările lăuntrice, sfârșitul, sunt simple catastrofe care vin și se înșiruesc în scris ca și în viață. Un ins poate să își sfârșească zilele acum sau mai târziu ; e un amănunt fără însemnătate. Rămâne de văzut însă dacă a isbutit să trăiască, atât cât a trăit, în chip ritmic, adică unitar, după o lege de viață care să îi fie proprie și să îl caracterizeze dela început și până la sfârșit. Imaginile își au și ele o normă a lor de viață, care poate fi mai lungă sau mai scurtă,

www.dacoromanica.ro

mai bătută sau mai rară ; faptul de căpetenie este să ştii, sau să poţi, să le duci până la capătul lor, să tragi din fiecare şi cea mai depe urmă şi cea mai neînsemnată consecinţă şi, apoi, să le dai pace. Au ele grijă să îşi sfărâme şi singure sborul de cel dintâiu zid întâlnit în drum şi să îşi deà sufletul la vreme pe vârfui cine ştie cărui plop aurit, ca nişte pasări îmbătrânite, de îndată ce ritmul scrisului cere lucrul acesta. Vezi, dar, că dacă nici eu nu văd un sfârşit romanului, este pentrucă, desigur, imaginile cu care cânt nu şi-au istovit încă puterea lor de a trăi. Atâta însă ajunge. Problema vieţii eroinei însă este altceva. Una Lariš este şi nu este Una Laris. Ea s'a trezit a fi un cântec. Intâile ei note nu mai sunt, firește, aceleaşi din portativul următor ; dacă însă toate laolaltă, desfăşurându-se succesiv şi notă cu notă, în parte, fac, după aceia, o melodie, apoi ajunge cu prisosinţă. Eu am găsit-o ca pe o icoană a unor stări sufleteşti schimbătoare, sau ca pe o frescă în care fiecare amănunt sboară, joacă, îşi epuizează destinul lui tot în afară şi mai presul de întregul din care face parte, pentruca abia în urmă, pe calea unei armonizări şi orhestraţii superioare, fresca să poată fi alcătuită, de fiecare dintre noi, în ansamblul ei. Am analizat astfel un simţământ unic în toate simţămintele lui componente şi neatârnate în de ele. Pământul este o noţiune deplină, de pildă ; nimic nu opreşte însă de a fi şi una multiplă în acelaş timp. Fluviile, pădurile, oceanele, munţii, animalele, oamenii de pe el, alcătuesc tot atâtea

www.dacoromanica.ro

vieți deosebite ; toate la olaltă însă, însumate, pot dà noțiunea de pământ. Poate că obârșia lui să fi fost aceea a unui cântec de greer noaptea, la marginea unei păduri. Melodia lui țintește simplu de tot să deștepte undeva, departe sau aproape, un simțământ la fel într'un semen oarecare. Inaripează însă o pădure întreagă și dă glas clarului de lună prelins pe frunzele aținite ale copacilor ; adâncește văzduhul și capătă, în fiecare din lucrurile de care se izbește, o de sine stătătoare ființă. Am auzit odată un atare cântec întârziat pe o vreme de toamnă. Erà atâta disperare în el și atâta chemare înflăcărată încât mi s'a părut că odată cu el trebue să moară însăși viața. Alergà din loc în loc, iscodeà, întrun fel, fiecare frunză, pândeà cea mai ușoară mișcare și întrebà pretutindeni cu lăcomie; am avut atunci impresia că văd un ochi înspăimântător de luminos în orbita unui cap de mort și că, în ciuda unor gene negre care îl acopereau, străluceà ca o lumină aprinsă în depărtarea unei nopți înghețate de iarnă. Cântecul acesta păreà că vrea să se arunce împotriva naturii întregi și că gândeà, învinuià, condamna, amenințà, judecà, vorbeà, strigà, mișcà; toate patimile treceau prin el. Erau rugăciunile cele mai calde ; o supărare împărătească ; dragostea unei fecioare ; privirea adâncă a unui om aruncată semenilor săi depe treptele eșafodului. Crâmpeiul acesta de viață răspândeà atâta viață, încât am închis ochii, mi-am astupat urechile și am fugit. Iată ce am voit eu.

www.dacoromanica.ro

Am încercat să cercetez toate aceste simţăminte disociate ale unui simţământ general. Una Laris este cântecul greerului ;. succesivitatea ei înjghebează, neatârnat de numele clipei prin care trece, părţile alcătuitoare ale întregului, fie ele de obârşie cerebrală, fie de obârşie sentimentală.

— Bine, răspunse Titu, dar pe calea aceasta se poate merge la infinit.

— Principial orice roman poate merge la nesfârşit ; în fapt însă se termină odată cu suflul ritmic al autorului, cu avântul lui pentru personagii şi activitatea lor. Al meu nu s'a terminat încă. Imagina Unei Laris răscoleşte încă, în mine, alte proaspete imagini, cântă melodii necunoscute urechilor mele şi desfăşoară pe ecranul sufletului meu asociaţii şi disociaţii noui de idei, de simţăminte, de gânduri. In clipa când vă contenì de a mai aveà această rodnicie şi când interesul meu vă cădeà alături de ea, printr'un fapt literar sau material, am încheiat şi eu romanul.

Lyda sublinie cuvintele din urmă ale lui Drăcea cu un zâmbet reţinut de izbândă lăuntrică şi, deci, cu atât mai caldă, care nu scăpă lui Bogdan.

— Sunt un prost ! îşi spuse el. Drăcea şi cu Lyda s'a înţeles fără ştirea lor, deocamdată, ca albina cu floarea. Romanul nu este decât firele de păianjen ale unei înfrigurate aşteptări. Este, desigur, un fapt literar ; a rămas însă încadrat riguros în frământările sufleteşti ale autorului pentru o femee a cărei fiinţă în carne şi oase a fost măsluită

www.dacoromanica.ro

cu toată închipuirea înfierbântată a unui temperament arzător. La început, desigur, a existat Una Laris. Pe urmă, încetul cu încetul, aria s'a schimbat pentru a face loc unui triumfător marş nupţial al Lydei,

Şi surâse cu oarecare amărăciune. Se vedeà, în clipa aceea, de prisos. Lyda, care nu scosese până atunci nici un cuvânt, dar care urmărise cu drăcească luare aminte când pe unul când pe celălalt, prinse în cutia ei cu relicve sufleteşti acest surâs şi avù un simţământ de milă pentru menlacolia lui Bogdan. Ar fi voit, acum, să îi întindă o mână de prietenoasă încurajare şi se uită drept în ochii lui. Privirile ei aşteptau un cuvânt, sau un gest, în stare de a fi punte întinsă între buna ei dispoziţie de o clipă şi tristeţa lui Bogdan ; acesta însă, fără să priceapă pricina adâncă a acestor priviri, avù impresia unei batjocoritoare scrutări, căreia se supuse lăsându-şi ochii în jos.

— Prea e stupid ! îşi spuse Lyda, care nu puteà iertà această neînţelegere.

Şi sfârşì, într'o clipă, prin a-l găsì de prisos. O înfrigurare cerebrală străbătù dintr'odată fiinţa ei întreagă şi, cu salturi aproape mortale, dela clipa chiar când îl văzuse întâia oară intrând cu Drăcea, în casă şi până acum, amintindu-şi toate amănuntele de existenţă legate de el, atât cele reale cât şi cele din roman, acum, găsì întru totul că fusese de prisos. Şi simţì nevoia să strige tare lucrul acesta. Cuvântul clocoteà în sufletul ei şi parecă îi ardeà

www.dacoromanica.ro

buzele. Se întoarse ca o ţâşnitură spre Drăcea şi spuse :

— Cred însă că prezenţa lui Titus Bogdan în roman e cu desăvârşire de prisos.

Drăcea se uită la Bogdan care făcù în clipa aceea la fel. Privirile lor se încrucişară cercetător. Lyda surprinse mişcarea şi rămase cumpănitoare asupra ei însăşi, ca un minunat câine de vânătoare, în faţa vânatului, cu laba în aer, împietrit, în aşteptarea deslegării de a sări. Apucase să îşi descarce sufletul şi acum, fericită, erà nepăsătoare pentru rest. Bogdan însă, care simţise şi el acest cusur al romanului, dar de care se temuse să vorbească pentru a nu părea interesat, mulţumindu-se doar să ceară înlocuirea numelui său cu un altul, aprobă cu un fel de automatism somnambulicesc cuvintele Lydei.

— Ei nu, că e prea stupid ! îşi spuse din nou Lyda.

Revenì însă asupra acestui gând printr'o sbuciumată mişcare de stăpânire şi adăogă :

— Imi pare bine că şi prietenul dumitale e de părerea mea. Găsesc că nu are nicăeri o aderenţă, mai temeinică cu personagiile, cu acţiunea, cu atmosfera romanului şi că o soartă lăuntrică, necruţătoare, l'a aşezat necontenit printre ceilalţi ca pe un pom cu rădăcinile în vânt ; nu a putut astfel nici să se prindă de viaţa dimprejur, nici să crească şi nici să înflorească şi s'a uscat. Acum e poate simplu baston în cuer. Am impresia că nu s'a putut,

www.dacoromanica.ro

cu ritmul lui de viaţă, adaptă ritmului de viaţă al celorlalte personagii. Or, cred eu ,ar puteà fi scos, ca atare, fără pagubă pentru economia romanului, cu un *simplu creion roşu* care să treacă peste pasagiile unde apare.

Bărbăţia cu care vorbise erà neobicinuită firii ei ; simţise lucrul acesta, dar un spirit de perversitate, o dorinţă lăuntrică de a înfruntà realitatea cu împrejurările ei toate o îndemnase să rămână în tonul acesta cu o octavă mai sus decât cel obicinuit ei. Găseà că are deplină dreptate şi că pusese degetul pe un punct cu adevărat slab al romanului. Ţineà, apoi să poată, cu îndoită mândrie de femee care ştie să tae dintr'odată nodul gordian al unui echivoc şi care se poate ridicà prin intuiţie pânăla o părere critică, să se arate sporită în ochii lui Drăcea. Acum erà rândul ei să aştepte, printr'o tăcere întrebătoare ,o judecată. Pieptul i se umflă o clipă de mândria femeiască a unei izbânzi sufleteşti pe care o ceteà în privirile lui Drăcea ; văzând însă şovăiala lui, mai mult decât cuvântătoare pentru ea, reluă firul ideii întrerupte şi adăogă :

— Şi Una Laris şi Heliade Roşiu îl târăsc după ei ca pe un bagaj în afară de nevoia lor de a se căutà şi de a se găsî dealungul cutelor unei închipuiri încinse pânăla alb. In tot acest timp, ce face el oare ? Nimic ! Stă pe lângă ei ca o pată de umbră umedă în mijlocul unui torent de soare. Şi apoi ce ar fi putut să facă ? Tot nimic ! Personagiile au fost croite să se întâlnească şi să se desprindă

www.dacoromanica.ro

unul pe altul din învelişul lor fizic şi al împrejurărilor, pentru a se contopì, la urmă, în chip de substanţă curată, ca două legi ale firii.

Lyda, în această a doua ieşire, găsise liniştea ei de totdeauna. Tonul păstrase măsura rece a unei judecăţi obiective, care puneà pe Drăcea la adăpostul oricărei încurcături şi care dete un pic de viaţă perplexităţii mute dela început, a lui Bogdan. Nici unul nici altul însă nu îşi veneau deplin în fire; străduinţa lor de a ieşì, ca nişte larve din teacă pentru a devenì fluturi, din turburarea aceasta găseà în schimbarea neaşteptată de ton a Lydei o intenţie care depăşeà conţinutul cuvintelor rostite. Şi se priviră din nou o clipă. Lyda, intrată în aparenţele tainice ale fiinţei ei trupeşti, se întoarse cu moliciune şi, sunând, spuse :

— Cred că ar fì vremea să luăm câte un ciai.

Flora intră.

— Iată pe cineva, spuse ea glumind, care nu se poate plânge de locul pe care i l'ai dat în roman.

Se oprì însă şi îşi muşcă buzele. Simţeà că spusese prea mult. Drăcea o privì surprins de această încercare de a localizà romanul în împrejurările lăuntrice ale casii şi, simţind atunci, cu o ascuţime revelatorie adevărul cuvintelor cu care fusese interpelat crezù că roşeşte. O nemulţumire de autor, de om şi de prieten, i se urcă trandafirie şi caldă, în obraz. Găsì însă, în adâncul acestui simţământ, puterea de a reacţionà şi de a se ascunde şi, cu aerul de glumă, răspunse :

www.dacoromanica.ro

— Adevărat. Rămâne de văzut însă dacă şi ea s'ar recunoaşte în paginile mele. Eu am făcut din ea o minge de asvârlit pentru fantezia mea şi socotesc că nu s'ar simţi tocmai uşor dacă s'ar trezi pe nepusă masă asvârlită când în vârful unui copac de munte, când în fundul unui lac. Aşà este oare, Floara ?

Flora râdeà. Ii erà tot una măsura în care pricepeà tâlcul cuvintelor lui Drăcea. Găseà însă în a fi fost obiectul preocupărilor lui literare, de care aveà un respect aproape mistic, o bucurie care îşi ajungeà, prin chiar aceasta, sieşi şi care trăià cu sănătatea sglobie a unui pescăruş pe creştetul unui val ; plăcerea aceasta a ei însemnà însăşi principiul de totdeauna al feminităţii. Drăcea simţeà lucrul acesta şi se bucurà ca de orice experienţă mai mult ; voià să o aţâţe şi, amintindu-şi de butada lui dela venirea aici, adăogă :

— De altfel e ocupată să găsească primăvara.

Flora răspunse cu o surprinzătoare promptitudine :

— Să ştii, cuconaşule, că am găsit-o.

Toţi trei se uitară miraţi la ea. Flora se intimidă. Drăcea întrebă repede :

— Şi unde este ?

— Adu ciaiul ! poruncì cu asprime rău ascunsă. Lyda.

Flora ieşì şovăitoare. Soarele se coborîse pe orizont şi umbra unui stejar singuratec din faţa casei intră binişor pe fereastră şi se culcă pe covor. Frun-

www.dacoromanica.ro

zişul lui păduros se jucà într'o tăcere de eternitate prin odae. Inundase masa, acoperise canapelele, umpluse cu ramuri grele scaunele ; vârful se culcase în poala Lydei, care se jucà, fără să îşi dea seama, cu el. Drăcea urmărea cu voluptate năvala acestei păduri liniştite în salon. Dela un timp se strecură înăuntru şi silueta stingherà aproape a unui plop mai îndepărtat. Părea că îşi caută un loc printre ramificaţiile întinse pretutindeni ale stejarului şi îl găsì, în sfârşit, într'un colţ. Svelteţa lui vorbeà cu graţia proprie lucrurilor stinghere, unice. Drăcea se trezì astfel cu silueta prietenoasă a copacului lângă el şi simţì un moment, un imbold nelămurit de a-i vorbì. Işi aruncă atunci ochii pe fereastră şi rămase uimit. I se păreà că vede, afară, umbrele drepte ca nişte lumânărí uriaşe, înfipte în pământ, ale copacilor din cameră şi tresărì. Erà o viziune răsturnată a lucrurilor, a căreia pregnanţă îl surprindeà. In clipa aceea soarele coborîse şi mai mult încă şi umbrele acestor arbori înaintară deopotrivă. Coama stejarului se desfăcuse toată pe peretele lângă care Lyda îşi aşezase scaunul şi alcătuise împrejurul capului ei un uriaş baldachin păduros de ramuri, de frunze şi de lumini aurii strecurate printre ele. Frunze verzi sau ruginite, de culoarea amurgului, altele bronzate, i se jucau în poală, ca nişte valuri uriaşe de plante şi o legănau din toate părţile. Lyda simţeà, fără să şi-l formuleze, spectacolul. Un instinct de cochetărie îi spuneà că se găseşte într'o lume plină de strălucire şi

www.dacoromanica.ro

de bogăție și era tot ce îi trebue ca să se simtă fericită. Privirile îi râdeau cu bucuria neprecupețită a șopârlei la soare. Drăcea aveà impresia unei naiade care, dupăce ieșise din apa limpede a unui isvor, se tăvălește în iarba fragedă din preajmă. Inchipuirea lui se simțeà, în noianul acesta de frunzătură, când ca o pasăre săltăreață depe o creangă pe alta, când ca o căprioară voluptuos tolănită în mușchiul verde dela rădăcina copacilor. Aici se așezà binișor pe umerii de statuă ai Lydei, dincolo îi culcà pe genunchi capul fericit de lipsa oricărei alte preocupări, pentru a o privì mai pătrunzător în ochi, sau, în sfârșit, ca un vrăjitor al luminii și al căldurii, îi asvârleà în păr pete mari de aur fluid și îi trimeteà în figură valuri calde de aer marin. Totul se petreceà cu o liniște de reflux în apa unei oglinzi sau în fundul unui lac de cristal înghețat. Gândirea lui treceà pretutindeni nevăzută și simbolică și impuneà realitatea ei realităților dinprejur. Pe dinaintea ochilor îi sburà atunci un gând. La început i se părù nelămurit. Numai decât însă începù să capete formă, să se desfășoare, să devină fecund, să crească și să lumineze cu toate însușirile și cu toată grația tinereții și a unei vădite făgăduieli de viață îndelungată.

— Nu e nimic mai surprinzător, spuse el, decât similitudinea neobservată încă, dintre parfumuri și culoare, la plantă și dintre idei la om. Am crezut adeseori că parfumurile nu sunt decât ideile plantelor și că ideile nu sunt decât miresmele creerului

www.dacoromanica.ro

omenesc. Faptele nu însemnează nimic şi poate că nici nu fiinţează. Ceeace există cu adevărat din noi este ideia. Tactul ca şi gustul, auzul ca şi mirosul, nu sunt decât un acelaş, în esenţa lui, văz adaptat la deosebitele transformări ale substanţei, pe care omul o poate prinde şi la feluritele ei chipuri de a se exprimà.

Lyda făcuse, pentru a ascultà, o mişcare, parecă, de smulgere din reţeaua de ramuri care o acopereà şi, cu privirile umede de o inexplicabilă bucurie, urmăreà cuvintele, al căror conţinut găseà un imediat ecou în ea, ale lui Drăcea : Bogdan însă avù un fior rece prin tot lungul trupului. Inţelegeà asemenea idei în legătură cu arta, dar nu le puteà primì şi în percepţia practică a vieţii. Drăcea erà, astfel în ochii lui, un ins care încurcase mult prea mult, cu preocupările lui literare, graniţele dintre realitate şi jocul luminos al gândului şi lucrul acesta erà prileį de îngrijorare. Intoarse capul întrebător ; simţì însă atâta convingere în glas, în trăsăturile feţii şi în fiecare cută tăinuită a ţinutei încât găsì puterea de a se constrânge şi de a-şi stăpânì răspunsul înflorit o clipă pe buzele sufletului său.

— La urma urmei fiecare ins trebue să se piardă într'un fel. Acesta se pierde prin idei.

Şi cu un simţământ de milă, socotind să întâlnească o stare analoagă de suflet, se întoarse spre Lyda. Privirile ei însă străluceau cu atâta vioiciune şi erà atât de multă bucurie în toată fiinţa ei, încât îşi plecă fără vrere ochii spre covor.

www.dacoromanica.ro

— Se pare că în casa aceasta a înebunit toată lumea! conchise el mintal.

Şi avù, de data aceasta, el ,simţământul că e de prisos între Lyda şi între Drăcea. Nu mai erà însă o judecată literară, cì una deadreptul fizică şi de circumstanţă.

— Ce pot căutà eu între aceşti doi inşi care se înţeleg, dincolo de normele mele de existenţă, printr'un limbaj faţă de care eu rămân necontenit atât de străin?

In acest timp Flora intră cu o tavă uriaşe, încărcată cu o mie şi una de nimicuri trebuitoare unui ceai prietenos. Lyda, firește, făceà onorurile de gazdă. Semiobscuritatea odăii în care evoluà cu graţii de umbră umpleà odaia cu poezia dulce a unei mărturisiri dela inimă la inimă. Bogdan începeà să uite starea sufletească de mai adineauri, pentru a se adaptà acesteia din urmă, isvorîte din aburul ceaiului luat împrejurul unei mese, lângă un prieten şi o femee frumoasă. Sufletul lui erà împărţit între un simţământ de moleşală şi unul de încordare; moleşala veneà din buna dispoziţie legată de prietenie, iar încordarea din dorinţa înăscută de a plăceà femeii. Nu găseà însă cum să intre în atmosferă şi căutarea aceasta puneà o umbră de suferinţă pe fruntea lui încă nedescreţită bine. Ar fì vrut să găsească, de pildă, un cuvânt de spirit, cu care să polarizeze împrejurul său luarea aminte prietenoasă a celor doi parteneri atât de înţeleşi între ei şi nu găseà nimic. Se refugie

www.dacoromanica.ro

atunci în căldura cutropitoare a prieteniei lui Drăcea ; aveà destulă încredere în el pentru a ştì mai dinainte că şi într'un fel şi într'altul vì fi tot bine primit. Privirile lui s'au adâncit atunci în fundul paharului cu ceai, unde imaginea mică cât un bob de cafea, a Lydei, se legănà la fiecare mişcare a paharului şi de unde porneau spre el surâsuri mici şi repezi ca nişte fluturi de rubin.

— Ştii că, totuş, nu este atât de absurd cât mi s'a părut la început, Drăcea ! se gândì el.

— Ţi se răceşte ceaiul, Domnule Bogdan, spuse Lyda. Bea-l, ca să-ţi mai pun un pahar.

Bogdan zâmbì ca un copil prins într'un nevinovat delict şi întinse, fără să spună nimic, paharul. Lyda luă gestul acesta drept o distracţie, dacă nu şi jicnitoare, dar cel puţin ne la locul ei şi turnându-i ceai, întrebă cu ascuţimea mieroasă a unei limbi de viperă la ce se gândeşte. Erà în tonul ei atâta ironie încât Bogdan se trezì asvârlit la o distanţă astronomică de ea şi de Drăcea.

— La nimic ! bâlbâì el ; adecă nu ! Mă gândeam la teoriile de mai adineauri, în legătură cu romanul, ale lui Drăcea.

Aşà ? întrebă repede şi pe un ton de judecător, Lyda. Şi ce anume gândeai ?

Bogdan, care numai la aceasta nu se mai gândise, pentru a nu rămâne în vânt cu răspunsul, îşi amintì repede reflexiile lui dela început şi spuse :

— Cred că amicul meu exagerează cu teoriile lui.

www.dacoromanica.ro

Cuvântul însă nu avusese destulă putere şi se oprì, deodată, în vânt. Un simţământ de dreptate îl făceà să îşi spună că el însuşi sfârşise prin a convenì, în parte cel puţin, la spusele lui Drăcea. Ideea se născuse însă mult prea slabă pentru a nu ii expirà pe buze. Lyda nu îl cruţă în şovăirea lui şi urmă să îl întrebe :

— Cum şi în ce fel exagerează ?

Bogdan avù un moment de întunecare în care părù că cere sprijin lui Drăcea. Acesta surprinse mişcarea prietenului său şi cu o pornire spontană de generozitate spuse :

— Se întâmplă adeseori ca, în mijlocul liniştii şi al tăcerii, în timp ce facultăţile noastre sunt aţipite şi trupul moleşit îşi pierde, oarecum, conturele lui precise, să ne lăsăm furaţi de un fel de întuneric sufletesc. Cădem atunci în contemplarea îndoelnică a obiectelor din afară şi, dintr'odată, o idee se asvârle înaintea noastră. Ni se pare, în ţâşnirea ei de fulger, plină de viaţă şi o prindem într'un început de formulă verbală. Existenţa ei însă a fost să fie trecătoare şi să se stingă cu aceeaşi grabă cu care a şi luat naştere. Noi rămânem atunci la jumătatea ei, în neputinţă de a o mai exprimà ca lumea, înainte, ca un călător oprit de noapte la o răscruce de unde nu mai ştie încotro să apuce.

Apoi, pe un ton de glumă adăogă :

— Vezi, dragul meu, aceasta e dovada deplină a dreptăţii mele. Toată dorinţa ta de a nu îmi dà dreptate a sfârşit într'o idee al cărei caracter fu-

www.dacoromanica.ro

gitiv conţineà, din clipa chiar când s'a născut şi germenul imediatei ei pieiri.

— Bravo! exclamă cu accent de exaltare, Lyda.

Se oprì însă într'o cascadă argintie de râs. Drăcea făcù la fel. Exaltarea aceasta aveà ceva copilăresc şi, în acelaş timp, tocmai din această pricină, în proptă cu caracterul liniştit al preocupărilor de care se legà, sublim. Drăcea o primì drept în faţă, ca pe o apă răcoritoare, dimineaţa şi în suflet ca pe un principiu suprem de înţelegere. Bogdan însă rămase cu un fel de amărăciune pe limbă. Işi amintì de întâia lui vizită aici, primit tot în acest salon şi de istovitoarele lui sforţări de atunci de a puteà găsì o mişcare sufletească potrivită cu împrejurările şi gândul i se oprì îndurerat la înţelegerea de fiecare clipă a lui Drăcea cu Lyda.

— Sunt firi născute să sară dintr'odată toate piedicile şi să se găsească totdeauna cu ele ca şi cu toţi şi cu toate întâmplările fie oricât de protivnice! se gândì el. Eu sunt, desigur, la antipodul lor.

Drăcea ii apărù astfel ca un simbol al soartei de a fì fericit. Imprejurul lui cântà totul şi sburdà ca o întreagă herghelie de mânji într'o pajişte. Lumina căpătà în el viaţă, se diversificà într'o feerie de culori, încordà arcuri de curcubee, sau cădeà în jerbele strălucitoare ale unui minunat joc de apă. Intunericul însuşi nu mai erà, în felul acesta, decât doar tot un fel de a dà preţ culorii, ca un fond întunecat pentru un tablou luminos. In schimb, i se păreà că vede împrejurul său numai ruină, lepra

www.dacoromanica.ro

verde a zidurilor mucegăite, sau coclauri sterpe de bazalt a căror sonoritate turburà cu ecouri mortuare liniştea. Nu erà vorba, firește, de desnădejdea frământată a unei iubiri zadarnice, cì de răscularea unui amor propriu jicnit în ceace poate aveà el mai esențial. Firea omenească este așà făcută încât uità mai curând şi iartă cu mai multă uşurință o crimă decât o înfrângere sentimentală. La el durerea isvorà din simplul fapt că apucase să arunce zarurile asupra Lydei. Recunoşteà, este drept, că nu făcuse nimic pentru a-şi atinge ținta, dar nu este mai puțin adevărat că, tocmai din această pricină şi din pricină că nu aveà nici cui şi nici de ce să se plângă, se simțeà mai abătut şi mai amărît. Dacă în clipa aceea ar fi găsit în el şi cea mai slabă scântee de dragoste, ar fi găsit, în acelaş timp şi puterea unei nobile şi tăcute resemnări. Bucuria Lydei ar fì fost îndeajuns ca să îl mângăe, măcar pentru cât timp se află în fața ei, de o durere adevărată. O simplă înăcreală însă este mai hărțuitoare decât un simțământ. Cea dintâiu are în ea adâncul liniştit al cerului răsturnat în fundul unei ape adânci şi liniştite, iar cea din urmă e arzătoare ca, cel mult, o durere de dinți. Bogdan se retrăsese astfel în sine, cu desăvârşire, în fața răsului rostogolit ca un tril muzical într'un duet armonios, al celor doi tovarăşi ai lui şi, din dosul acestui gard de nepăsare aparentă, se mulțumeà să se învinuiască singur de situația în care se află.

— Intr'adevăr, se gândì el, ce drept am eu oare

www.dacoromanica.ro

de a aspirà la dragostea acestei femei? Un capriciu de o clipă, isvorât, poate şi acela din simpla dorinţă de a-mi fi concurat cu succes prietenul, înseamnă prea puţin pentru a câştigà sufletul unei femei. Şi pe urmă, se pare, că nimic nu se simte mai lesne şi nu se descurcă mai repede decât galanteria stearpă care aleargă, aceeaş, deopotrivă şi în acelaş timp, după toate femeile. Aici este, poate şi taina veşnicei mele nefericiri în dragoste. Am alergat mereu după toate femeile şi nu am putut, din această pricină, prinde nici una. Am avut doar din când în când succesul trecător al unei întâmplări fericite. In clipa însă când dragostea ar fi putut să desfacă aripi de aur şi în sufletul meu, prindeà de veste că rămâneam mai prejos, necontenit, de ea şi îşi luà sborul, pentruca totul să se fi redus, astfel, la un biet accident de o noapte, sau de mai multe.

Gândurile acestea se desfăşurară în mintea lui neformulate, poate, dar cu toată greutatea sensului lor păstrat mai presus de cuvânt şi de analiză, în nervi şi în carne şi îl copleşiră dintr'odată, ca o sentinţă. Avù atunci din nou convingerea că e de prisos între Lyda şi drăcea şi, cu un gest de oboseală, după̆ce, uitându-se la ceas, pentru a puteà spune că e târziu, se ridică să plece. Ii se păreà că vizita lui sfârşeà şi de data aceasta, ca şi rândul trecut, cu acelaş gest de despărţire forţată cu ceasul, dar nu îşi mai aminteà bine; se întunecă însă la această adevărată sau nu coincidenţă şi, apucând

www.dacoromanica.ro

cu o mână stângace mâna Lydei, pe care o întâlni întinsă, o sărută uşor. Erà, în mintea lui, un fel de rămas bun pentru o despărţire definitivă. Strânse apoi mâna lui Drăcea şi dădù să iasă. Drăcea îl luă de braţ şi pornì cu el pânăla poartă. Acolo îşi mai strânseră odată mâinile cu o căldură pe care Drăcea o voià, în inima lui, ispăşitoare. Simţise şi el că Bogdan erà de prisos în toată această desfăşurare de sufletească viaţă şi căutà, oarecum cu o strângere de mână mai pritenoasă ca de obiceiu, cu o privire mai mângăetoare, învinuindu-se pentru fiece tresărire a acestui simţământ în el, să dreagă, faţă de propria lui conştiinţă, o stare de fapt pe care o socoteà ucigătoare prieteniei.

www.dacoromanica.ro

X.

Drăcea simţeà că se apropie sfârşitul romanului şi paginile scrise palpitau încă de viaţă proaspătă înaintea ochilor săi, risipite pe birou într'o fantastică lipsă de orânduială. Privirile lui se plimbau dela un capitol la altul, se opreau asupra câte unei părţi pe care o găseà, sau mai izbutită sau mai aproape de el, luà gânditor pagină cu pagină şi o aducea pe fiecare sub priviri şi, fără să o cetească, îi surâdeà. Gestul lui însă, departe de a însemnà orgoliu de autor, erà doar bucuria înaltă de a trăì odată mai mult o clipă în tovărăşia căreia se simţise odată bine şi lângă care ar fì vrut, împăcat să îşi odihnească din nou fruntea. Erà ca un ins care îşi aminteşte, la bătrâneţe, într'un ceas de luminoasă linişte sufletească, bucuriile unei întregi tinereţi de iubire, de nebunie, de lipsă de grijă şi care mângâe îndelung, cu degete îngăduitoare, părul, ochii, faţa, cine ştie cărei scumpe fantome şi îi surâde cu înţelepciune şi cu dragoste. O melancolie caldă se lăsà, astfel, împrejurul lui şi înbălsămà biroul cu prezenţa ei fluidă. Starea aceasta de spirit nu mai erà prielnică lucrului. Nu se puteà oprì însă de a

www.dacoromanica.ro

o gustà cu o nemărturisită plăcere şi de a rămâne în cadrul ei o bună bucată de vreme. Incet, încet însă, îşi făcù loc o altă idee. Simţeà că peste câteva pagini numai và izbuti, poate, să pună capăt muncii lui infernale de până atunci şi abia se putù stăpâni de a nu strigà de bucurie. Gândul că dintr'o clipă într'alta se và trezì descătuşat de o preocupare a căreia singură bucurie stà numai în durerea de a o aveà, pentru a se regăsì iarăş om, faţă în faţă cu sine, gata să râdă pentru a râde, să alerge pentru a se jucà, să umble fără a căutà cu fiece pas un nou mijloc de a răsturnà valul sensibilităţii lui în tiparele de aur sau de foc ale cuvântului, fiind tot atâtea pricini de risipire a puterii de concentrare, aveà ceva dn bucuria pasărilor tinere la întâelelor încercări de a sburà din cuib.

Una Laris, urmărită până atunci cu minuţiozitate de arabesc, spirituală, în toate mişcările ei, în toate apariţiile şi în toate capriciile, aveà aerul că îşi face o plăcere din a i se ascunde. I se părea, astfel, că o simte câteodată foarte aproape de el, pe unde va pe alături şi că, totdeodată, se află şi foarte departe. La un moment dat chiar întoarse repede capul spre uşă ; crezuse că aude într'acolo respiraţia ei de copil care se jucà de-a v'aţi ascunsele. Nu văzù însă nimic şi avù un fior scurt de desamăgire.

— Ce ar fi, se gândì el, să nu mai pot găsì sfârşitul firesc al acestei cascade de simţăminte trans-

www.dacoromanica.ro

portate în imagini şi să fiu silit, ca atare, să folosesc cine ştie ce jalnic procedeu literar?

Gândul acesta îl înspăimântă o clipă; îl găsi însă, printr'o firească reacţiune sufletească, cu neputinţă şi îl respinse de lângă sine, cu mâna, împingându-l mai departe, ca pe ceva material. Intuiţia îi spuneà că eroina încă urmează să fie plină de viaţă şi de strălucirea bobului de rouă, în sufletul său şi ca atare và fi cu neputinţă să nu mai dea de ea, de îndată ce îi và fi trebuit pe linia spirituală a existenţei lui lăuntrice.

Heliade Roşiu, la rândul lui, nu erà, în sufletul lui Drăcea, mai puţin nerăbdător. Fusese aşternut pe o pagină de aşteptare în care îşi pusese, deopotrivă, întâile şi cele depe urmă ale lui speranţe; din noianul lor vedeà bucăţi mai mari sau mai mici de cer, ca printre spărturile de nouri ale unui răsărit îndoelnic, iar dragostea îi ridică o perdea brodată cu icoane misterioase. Sunetele înfiorătoare care îi ajungeau pânăla urechi, ca dintr'o depărtare jucăuşe ca un foc tainic, noaptea, îi aţâţà şi îi răscoleà curiozitatea. Aşteptarea lui erà, astfel, un chin. Una Laris trebuià să sosească neapărat, dar nu îşi dà seama de unde şi cum. Il bătеà însă şi pe el gândul că e pe aproape şi o căutà cu înfrigurare, când cu privirile de jur împrejur, când cu inima înăuntrul propriei lui fiinţe. Frământarea aceasta erà cu atât mai activă cu cât purcedeà şi din simţământul zădărniciei lui din clipa când, printr'un capriciu al împrejurărilor, fiinţa lui de până

www.dacoromanica.ro

acum nu ar izbuti să își găsească o soluție ritmică și armonioasă.

— Iată cineva, se gândi Drăcea, care are toate cuvintele de a fi nerăbdător. Peste câteva pagini, poate, sau numai peste câteva linii, urmează să ia cunoștință de sentința veșniciei lui.

Ideea aceasta îl făcù să se oprească gânditor din scris. O găseà într'adevăr excesivă. Scrisul își are, însă, logica lui, căreia nici o operă viabilă nu îl poate scăpà.

— Cine, la drept vorbind, duce pe Odysseus, se întrebă Drăcea, dealungul atâtor peripeții, cu adevărul cu care călătorește de cinci mii de ani în sufletul unei întregi omeniri? Fantezia autorului se và spune! De loc! Există în alcătuirea lui lăuntrică o fatalitate care îl împinge necontenit înainte și dela care nu poate dà înapoi înainte de a o fi băut până la fund decât sub pedeapsa de a introduce în orhestra ei multiplă disonanța unui miorlăit de pisică într'un cor de îngeri. Autorul și fantezia lui nu joacă decât rolul unui traducător mai bun sau mai rău al unui text sacru, pe care degetul lui Dumnezeu l'a scris, poate, în întreaga fire. De unde, astfel, ar puteà un biet autor, preocupat să urmărească ritmul lăuntric al personagiilor lui, clipă cu clipă, să aibă mai dinainte viziunea tuturor actelor și gesturilor întregitoare ale creațiilor lui? Sau dacă ar puteà, apoi autorul trebue să fie dublat în raport cu acțiunea lumii lui lăuntrice, cu un

www.dacoromanica.ro

dar similar aceluia al profeților față de acțiunea lumii din afară.

Și rămase iar câteva clipe pe gânduri ; adăogă însă mintal, ca și cum ar fi glumit cu sine :

— Și nu este deloc cazul. Prietene Drăcea, nu trebue să te crezi profet.

Se încruntă însă din pricina acestei glume cu turburarea insului care își surprinde un gând nedemn.

— Oare, într'adevăr, își spuse el cu dojană, poetul nu este decât acest copist al unei divinități care îl consideră mai prejos de ea, pentru a i se revelà. cel puțin în parte și a-l face, ca atare, părtașul desfășurării ei din propria lui persoană ? Nu, desigur ! Căci unde ar mai fi opera de creație atunci ? Un artist demn de numele lui preface și fecundează cu proprie substanță sufletească și mintală partea de materie eternă care i se dstăinuește din Dumnezeire.

Gândul acesta îl mulțumi până la tresărire, căci avù impresia că aproape nu îl formulase el, dar că, asvârlit din afară cu luciditate în cele mai tăinuite ascunzișuri ale minții lui, nu făcuse decât să îl aducă, din el, ca pe o pradă prețioasă, afară.

— Am primit pedeapsa blasfematorului. Cineva, o putere din afară, mi-a dovedit cu propria mea conștiință adormită că mințisem.

Și se stăpâni de a mai formulà vre-o idee. Mintea începù, după aceea, să îi alunece, cu o caldă voluptate deasupra prăpăstiilor cunoașterii. Frun-

www.dacoromanica.ro

tea îi pluteà, în clipa aceea, cu nepăsarea sublimă a pasării de pradă, ale cărei strigăte turbură văzduhul, şi în acelaş timp se resemnà ca o turturea al cărei viers presară tandreţa în fundul crângurilor liniştite ; fineţa trăsăturilor lui subţiratice căpătase ceva din tenacitatea discretă pe care zidi-torul lumii a pus-o în ligamentele diafane ale crabilor.

— Şi imaginile ? întrebă cu o ţiuială de urechi o voce din afară.

— Sunt vestmintele succesive pe care le ià eternitatea pentru a se desvăluì ochilor noştri. Isaiia a spus că pământul e un vesmânt.

Atunci ceva uriaş ca marea, ţâşnì înaintea lui. Işi desfăcù sânii şi, deschizându-şi tezaurele de pietre preţioase, le întinse lui Drăcea. Adusese valuri întregi de smaralde şi de topaze, care se mişcară, ieşiră din tainiţelé lor, vorbiră. Cele mai strălucitoare desfăceau aripi de fluturi, luminau şi fredonau cântece marine.

— Suntem împreună còpiii aceleiaşi suferinţi. Aşteaptă-ne, ca să pornim împreună, să devenim femee ! spuneà fiecare din ele.

Şi viaţa ţâşnì din apele ei roşii şi strigă :

— Nu te voi mai părăsì !

— E ceasul de ispită al lui Heliade Roşiu ! se gândì Drăcea. O frumoasă pagină de scris.

Şi începù să privească cu seninătate scena aceasta de nou apocalips. Privirile lui deveniseră la fel de limpezi ca acelea ale unui copil în faşă, în faţa

www.dacoromanica.ro

acestei privelişti care se desfăşură cu hotărîrea crudă a unui act de justiţie omenească. O privire căzută, apoi, nu ştie de unde, îl izbì ca un vultur care, după ce a tăiat pe cer buimăcitoare spirale împrejurul prăzii sale, o prinde, îi dă apoi drumul să se rostogolească o clipă în văzduh, o apucă din nou şi, în sfârşit, după un îndelung şi nemilos joc, o duce pe vârful de stâncă al cuibului său, ca să o sfâşie.

E Una Laris! îşi spuse cu teamă Drăcea.

Simţământul acesta erà atât de străin în raporturile lui cu Una Laris încât simţì neaşteptate bătăi de inimă în piept. Spiritul însă poate strânge împrejurul unui om şi înăuntrul lui, lumini atât de neaşteptate, are puterea să îi toarne în urechi melodii atât de fermecătoare, să monteze în nourii care îi trec pe dinaintea ochilor constelaţii atât de strălucitoare în limbagiul lor turburător şi plin de întrebări mute şi cu atât mai mult inima care poate găsì într'un singur cuvânt, într'o singură privire, un fapt atât de greu de purtat, atât de pătrunzător, încât şi cel mai puternic dintre oameni sucombă sub toată această sarcină, sau îngenunchie. Cele mai preţioase străluciri nu sunt în lucruri, ci în noi. Toate ideile omeneşti, învăluite cu cele mai vrăjite forme ale misterului, înconjurau pe un biet orb aşezat în noroiul unei margini de drum, în Kymeia şi tot aşà, cele trei lumi, naturalul, spiritualul şi divinul, cu toate sferele lor, se desvăluiau geniului unui proscris florentin care umblà întovărăşit de

www.dacoromanica.ro

fericiții lumii ca și de nefericiții ei, de cei ce se rugau ca și de cei ce gemeau, de îngeri ca și de diavoli. .Când trimisul Domnului apărù în fața a trei dintre discipolii săi, a fost într'o seară, în cel mai sărăcăcios han ; atunci însă lumina țâșnì orbitoare din toate părțile, sfărîmă toate formele materiale ale cunoașterii lor de până atunci și le lumină facultățile spirituale. Ei văzură, în flacăra lui, pe mântuitor și pământul nu mai ținù de picioarele lor mai mult ca o sandală care se desface.

— S'a schimbat iarăș ceva în ea ! se gândì Drăcea. Ființa ei a căpătat o putere nouă, cu care, parecă, ghicește unde crește floarea care cântă, unde strălucește lumina care vorbește, unde ard culorile care îmbălsămează. S'a schimbat într'o zână care își trimite vântului poruncile și vântul le împlinește ca un rob prea plecat. Inaintea ei sboară diamantele pământului și perlele mării. Heliade Roșie e nebun de fericire. Schimbarea aceasta înfăptuește pentru el toate bucuriile celor o mie de nopți și una. ale sultanului Șahriar.

Și întoarse cu cel mai firesc gest din lume, ca să o vadă, capul spre locul unde simțeà pe Una Laris.

— Dar dece nu o văd oare la locul ei ? Nici pe Heliade Roșiu nu îl mai văd.

In fraza lui mintală erà siguranța celei mai apropiate realități. Imaginația se deprinsese atât de mult cu jocul acesta încât simțì o dezamăgire în a băgà de seamă că nu dăduse cu ochii de prezența

www.dacoromanica.ro

materială a ficțiunilor lui cerebrale. Faptul i s'a părut, oricum, nou și i-a trebuit o adevărată sforțare ca să vadă și să se deprindă cu realitatea. Atunci însă privirile începură să îi alunece dealungul zidurilor, ca în căutarea unei fantome, să se oprească crecetător prin ungherele umbrite ale odăii, să scruteze pervazul ușii și să caute să pătrundă prin perete în coridorul casei ; ajunse acolo, avură viziunea vasului spart mai zilele trecute și cioburile lui împrăștiate pretutindeni pe parchet, se mișcară și se căutară o clipă. Un simțământ de simbolică durere îi trecù prin creer și îl făcù să caute mintal să strângă la olaltă toate țândările risipite și să încerce o nouă zămislire a vasului. Erà o lucrare a cărei greutate îl ispiteà cu atât mai mult cu cât o găseà peste puterile lui. Nu întâlneà însă în sine cuvânt de desnădejde, cì dimpotrivă, imbold înfrigurat de acțiune. Aveà impresia că cineva scump îi poruncise lucrul acesta și se simțeà cu atât mai fericit să îl îndeplinească cu cât erà mai curios să afle răsplata misterioasă pe care o và găsì la urmă ; ar fì putut să fie, deopotrivă, o caldă strângere de mână, prietenească, sau o nebunească risipire în cerul celor mai aprinse iluzii. Și se trezì pradă unei teribile activități cerebrale de strângere într'un tot nou a vasului spart. Mâinile însăși desfășurau, în această privință, o înfrigurată acțiune principială. Drăcea se simțeà în pielea unui vrăjitor medieval care caută în sine ca și, tot deodată, în retortele sale cine știe ce secret de trans-

www.dacoromanica.ro

mutare a metalelor şi care, în toiul experienţelr îndrăsneţe şi primejdioase, izbuteşte să uite imperativul categoric al spaţiului şi al timpului. O mare năvalnică de spiritualitate îl cuprinsese din toate părţile, ca pe o insulă de mărgean şi îl asaltă cu valurile ei uriaşe. Nu erà însă apa unei mări cu hotare mai mult sau mai puţin neclintite, din rândul cunoştinţelor noastre, ci erà o mare care ţineà de pământ numai prin înfăţişarea ei tropicală; esenţa ei însă se pierdeà în nesfârşitul tuturor lumilor laolaltă. Drăcea se complăceà în mijlocul apei ei calde, în care trupul se risipeà la nesfârşit şi veneà în atingere cu un necunoscut a cărui apro piere îl înfiorà şi îl vrăjeà. Experienţa îl pasionà cu atât mai mult cu cât se întrebà ce efect và fi făcând în rândul atâtor lumi noui, care îi treceau pe sub frunte, rochia înflorată pe care o purtà şi moţul negru din vârful fesului depe cap. Şi duse instinctiv mâna la creştetul capului.

— Asta este! se gândì el. Gândirea e o umanitate alta decât cea de toate zilele, sub o formă nouă, iar opera de artă, oricare ar fi ea, izvorăşte dintr'o repede şi alusivă revelaţie a lucrurilor. Eu am pierdut de câteva zile însuşirea de a mai vedeà prin prizma materiei principiul ei şi din această pricină mâna îmi şovăeşte de câte ori dau să prind cu ea o nouă înfăţişare de viaţă eroilor mei.

Formula însă, departe de a-l mângâià, ridicà în el un nou val de îndârjire. Aveà, acum, aerul că aşteaptă pe cineva vinovat de această slăbiciune

www.dacoromanica.ro

pentru a-i trânti cu glas de sentinţă răspunderea ei pe umeri. Liniştea odăii însă, avea un caracter de eternitate care îl împinse să îşi încerce plămânii cu o respiraţie adâncă şi atât de gravă încât ar fi vrut, aproape, să afle cu ea dacă mai are cumva unde să respire. Una Laris însă tot nu veneà. Aveà aerul că se risipise dintr'odată în el ca o mână de mercur scăpat pe o masă plană de sticlă, într'o infinitate de picături de toate mărimile. Găseà aici un braţ izolat al ei, cu care se străduià să întregească şi să desăvârşească faimoasa statue a Afroditei mutilate din Milos ; dincolo se îmbătà cu căldura unuia din acele zâmbete care făceau fericirea lui Heliade Roşiu ; priveà în mişcările graţioase ale crengilor unui alun din dreptul ferestrii mlădiozitatea şoldurilor ei fluide ca o fugă de şopârlă printre crăpăturile unui zid calcinat de soare, sau aspirà în aerul proaspăt al serii mirosul de iarbă fragedă al părului ei. Erà, totuş, atât de străin de fiinţa ei întreagă, de activitatea ei sufletească şi trupească încât nu pregetà să se întrebe ce culoare và mai fi având acum părul ei. Sufletul lui simţeà că roşul de acaju cu care o cunoscuse, sau blondul bronzat sub a cărui lumină o adorase pagini întregi nu ar mai fi, poate, natural şi că i-ar şi strică. Acelaş lucru simţeà în legătură şi cu uşurinţa ei de până atunci, cu aparitiile ei de zână sburdalnică şi luminoasă, cu râsul ei cristalin, în sfârşit, cu întregul optimism solar al alcătuirii ei depline. Depărtarea sufletească la care o simţeà, o voià, pa-

www.dacoromanica.ro

să-mi-te mai ştearsă, mai atenuată, mai umbrită, cu gesturi stăpânite şi cercetătoare, cu privirea lăuntrică dintr'un fel de prudenţă înrudită cu pudoarea şi, apoi de deasupra, cu casca unui păr al cărui roşu fulgerător să ardă mocnit sub o spumă cenuşie de pulbere de oţel.

Heliade Roşiu păreà şi el cuprins de melancolia prietenului său şi aveà aerul că aşteaptă, sub condeiul lui Drăcea, o clipă de destindere şi de încordare, în acelaş timp, supremă, din care să ià iarăş sbor de viaţă. Inima lui bătea ritmic şi tare ca un ceasornic de masă şi bătălie ei aveau ceva din recele avertisment al acestui instrument de tortură al omenirii îngrijorate de misterul scurtimii vieţii.

— Dece nu mai laşi scrisul, domnule Drăcea şi să ieşi puţin în ceardac? Este afară un aer cum nu am mai pomenit de mult. Ploaia l'a limpezit ca pe un cristal, iar copacii, spălaţi ca nişte dantele verzi, miros cât o întreagă pădure de munte. Nici odată atâta căldură nu a fost, în acelaş timp, mai răcoroasă şi atâta lumină de seară, împrăştiată pretutindeni pe alee, nu a fost mai discretă şi mai dulce. Toată ziua, apoi, nu te-ai mişcat dela birou.

Drăcea, drept orice răspuns, lăsă creionul pe coala de hârtie şi, ridicându-se în sus, oferì braţul Lydei, pentru a ieşì împreună afară. Gestul avusese ceva maşinal, automatic, ca şi cum s'ar fi înfăptuit aiurea şi el doar l'ar fi reflectat; vagul acesta îl lipseà, în spaţiu, de contur şi, în timp, de

www.dacoromanica.ro

durată, pentru a-i împrumutà, astfel, ceva din prestigiul indefinit al eternității. Lui Drăcea i se părù atunci că se găsește de când lumea alături de Lyda și cu simțământul acesta, care îi dădeà o emoție neturburată de nimic, intră cu ea sub frunzișul copacilor din grădină. Departe, un șir de plopi neclintiți, în cine știe ce altă grădină, îi păreà o cortină de brocart verde, tăiată în ciucuri fantastici, de jur împrejur și atârnată de linia orizontului până lângă pământ, în jos. Drăcea și cu Lyda înaintau dealungul unei șerpuitoare poteci spre fundul grădinii. Scoarța arborilor pe care încă nu se uscase urmele de ploaie, înveseleà ochii cu fantastice aparențe. Amândoi mergeau în tăcere. Cărarea se acoperea cu arcuri susținute de puternice nervuri, ca acelea ale catedralelor. Pretutindeni veghiau încă fluturi de lumină și pulbere de diamant, ridicată de un vânt ușor, ca niște coroane de picături așezate în vârful ramurilor, în piramidă. Pământul erà învăluit de mușchi gros ca o saltea de lână moartă, iar aerul era strecurat prin mătasea unei permanente umezeli. In sfârșit, ceva imperceptibil înrămà de jur împrejur această pagină scrisă de cel mai mare dintre poeți în natură.

— Natura își are imnurile ei! spuse, la un moment dat, privind ca pentru întâia oară lucrurile, Drăcea.

— Adevărat, răspunse Lyda și pe care ai vrea să le asculți cu ochii spre cer, cu inima deschisă, pierdută în imensitate. Aș stà, de pildă, o veșnicie

www.dacoromanica.ro

întinsă pe spate ca să aud suspinul florilor care, abia desfăcute din natura lor primitivă, ar vreà, de sigur, să alerge, şi ciripitul rândunelelor nerăbdătoare de a nu aveà încă decât aripi.

— E, într'adevăr, o cugetare voluptuoasă în această limpezime fragedă şi înverzită, în toate aceste văluri brodate, în care natura se joacă întocmai ca o fecioară cochetă şi în această atmosferă în care firea îşi îmbălsămează pentru nunta ei de mâine buclele verzi ale vegetaţiei întregi.

— Nu mai lipseşte decât apariţia unei naiade în descrierea pe care ai făcut-o ! spuse râzând Lyda.

Cuvintele acestea fuseseră rostite, parcă, cu tot trupul, şi mişcările care le însoţiseră lăsară lui Drăcea impresia că aruncaseră lumină ; în acelaş timp însă îl uimì privirea atât de lucid aruncată cu ele în gândul lui. Găsì, cu toate acestea, puterea să răspundă pe un ton de glumă :

— Există şi naiada, dar e ca primăvara Florei. Cine o caută nu o găseşte.

— Flora spuneà că şi-a găsit primăvara.

— Aşà e ! exclamă Drăcea surprins. Uite, am uitat să o întreb unde şi cum s'a întâmplat acesta. Fata aceasta e uimitor de aderentă cu înţelegerea. Mi se pare câteodată că respiră cu fruntea şi că simte cu spiritul.

— Spuneà, răspunse Lyda, cu aerul de a voì să curme această discuţie, că este pretutindeni, ca un miros în polenul unei flori, sau cam aşà ceva.

www.dacoromanica.ro

— Vezi, urmă Drăcea entusiasmat de felul acesta primitiv de înţelegere, că am dreptate?

Se stăpânì însă de a mai spune ceva, simţind braţul Lydei alunecând de sub al lui cu o mişcare răutăcioasă şi, tot deodată, fluidă. Gestul îi părù însă atât de nefiresc şi de lipsit de pricină, încât trecù numaidecât peste el. Erà atât de deprins cu felul acesta capricios de a ţişnì din când în când afară din sine, al Lydei, luminoasă şi exuberantă ca o sabie fină din teaca ei şi de a o vedeà apoi, fără nici o îndreptăţire aparentă, întorcându-se deodată la înfăţişarea ei obicinuită de acăţătoare de copaci umbroşi, încât se resemnă cu destulă uşurinţă.

— Una Laris însă, gândì el, este cu mult maí îngăduitoare. Firea ei ştie să se mlădieze tuturor capriciilor închipuirii mele şi să treacă, în aceeaş clipă aproape, după cum simt eu nevoia să o văd, dela blondul cel mai vaporos până la brunul cel mai opac; să fie curtezană cu sufletul păgânităţii antice în ea şi totdeodată şi fecioara mistică şi medievală din faţa unei icoane de catedrală gotică; să râdă şi să plângă; să privească cu ochi atât de dulci încât să nu mai fie decât o fluidă lumină al cărui tremur seamănă cu cele depe urmă note ale unui cântec greu de moliciune italiană, sau atât de aprinşi încât să trăsnească cu ei ca două butelii încărcate de Leyda. Făptura aceasta îmi pare, astfel, un mister preexistent mie şi născut, poate, din conjuncţia zăpezii cu soarele. Inghiaţă şi arde în a-

www.dacoromanica.ro

celaş timp, se arată şi dispare ca un adevăr al lui Dumnezeu şi tot aşà mă atrage şi mă isgoneşte.

— La ce te gândeşti acum ? întrebă după o tăcere destul de lungă, Lyda.

Drăcea o măsură cu priviri dintr'odată îndulcite de glasul ei prietenos. Ochii ei aveau ceva din umezeala dulce a prunelor brumării şi ceva din roşul merelor domneşti îi străluceà în obraji. Un gât şi un piept alb, iluminat şi totdeodată bronzat cu tonuri calde de chilibar, transparent ca o marmoră antică de cea mai curată şi mai fină tăetură de daltă, ţâşneà îndrăsneţ dintr'un corsaj larg răscroit şi păreà că sfidează sărutul. Privirile lui Drăcea coborau îndrăgostite dealungul ei până la călcâe şi se ridicau înapoi spre creştetul capului. Piciorul erà graţios şi sprinten, pulpa şi coastele mlădioase şi braţele şi umerii aduceau slavă şi cântec cărnii. Drăcea, în faţa acestei isbucnirii de voluptate revelată într'o singură clipă simţeà că vede pentru întâia dată realitatea minunată a acestei femei. Până acum o zărise numai fragmentat, în lumini repezi, învăluită până la mister în imagini complicate şi totdeauna pentru câte o vreme scurtă ca lumina fulgerului. Rămăsese astfel mereu cu unul sau cu altul din atributele ei, pe care îl înflorise şi îl diformase cu fantezia după împrejurări, dar niciodată nu izbutise să le aibă pe toate, ca acum, însumate în statuia minunată care i se înfăţişà. Inchise o clipă ochii şi crezù că vede o pânză de Tiţian mergând în tăcere şi fără cadru, în atmosfera îmbăl-

www.dacoromanica.ro

sămată a unei grădini, primăvara. Păstrà totuş şi ceva din sburdălnicia fetei care petrece cu jocul unei veveriţe din vârful copacului ; aceasta însă, din pricina, poate, a palorii tâmplelor pe sub care treceà albastrul viu al unor vine subţiri ; din pricina mâinilor albe şi atât de străvezii încât lăsau să pătrundă prin ele lumina îndepărtată a sfârşitului de amurg ; din pricina mersului ei delicat ca aşezarea unui flutur pe o floare ; din pricina nasului ei tăios şi drept ; din pricina tuturor extremităţilor afinate şi svelte ; din pricina, în sfârşit, a o mie şi una de lucruri cari învăluiau trupul cu o graţie înourată şi cu neputinţă de lămurit în alcătuirea şi în obârşia ei.

Lyda se găseà privită altfel decât până acum şi lucrul acesta îi dà emoţia unui sbor de albine în soare. Drăcea lăsase încă odată să cânte privighetorile inimii lui şi florile minţii să ardă mirezme preţioase în văzduh ; nu mai erà însă un simplu joc de gânduri şi de simţăminte abstracte, în goana lor după un himeric necunoscut, ci un freamăt schimbat deadreptul dela ins la ins. Apucă, fără să ştie, braţul lui Drăcea şi, cu grabă de copil care se joacă, făcù câţiva paşi mai repede ca de obiceiu. Îi erà cald. Drăcea ascultă automatic de porunca mişcării ei şi îi strânse braţul cu al său.

— Este, desigur, însăşi Una Laris ! şoptì el mintal.

Şi se lăsă, împovărat de descoperirea aceasta, pe o bancă lângă care ajunseseră.

www.dacoromanica.ro

— Acelaş joc simultan de umbră şi de lumină însufleţeşte şi pe una şi pe alta şi acelaş capriciu le asvârle fiinţa dela un capăt la celălalt al scării făpturilor lui Dumnezeu.

Un nour lung ca o făşie de mătase plumburie acoperì dintr'odată săvârşirea amurgului, cu cele depe urmă raze ale lui şi asvârlì asupra Lydei umbra lui de culoarea pietrii vinete. Lyda se uità la Drăcea cu luarea aminte a unei întrebări inchizitoriale şi, nemai simţind căldură, se ridică depe bancă pentru a-şi potrivì mai bine şalul pe umeri.

— Nu îmi place să stau pe bancă; e prea umedă.

Şi se lipì, totuş, în întregimea corpului, cu spatele de un copac uriaş din care, parecă, abia ieşise. Părul, una cu tonul roşiatec al muşchiului depe scoarţă, culoarea vesmintelor, silueta curgătoare şi semeaţă şi umbra care începeà să se lase, o încadrau atât de bine vieţii stejarului de care se lipise încât păreà sufletul materializat în chip de femee, al lui. .Drăcea se aşteptà să o vadă din clipă în clipă, imaterială ca greutate, asvârlindu-se din ramură în ramură, până în vârf, ca o veveriţă, sau ca o rază jucăuşe de lumină, sau strecurându-se uşor ca un reflex într'o undă, din nou, în interiorul copacului.

— Asta depăşeşte puterea mea de înţelegere, îşi spuse iarăş Drăcea şi nu văd cum aş puteà aflà dacă Una Laris a trecut în Lyda Şarpe, cu toate atributele ei ; sau dacă Lyda Şarpe nu a înlocuit cumva, pe nesimţite, cu tot ce sufleteşte şi trupeşte

www.dacoromanica.ro

îi aparţine, în raport cu felul meu de a oglindì viaţa, pe eroina romanului meu.

Apoi, cu un gest de asvârlire al capului peste umeri, înapoi în semn de negare, exclamă tare :

— Ba, nu !

Lyda băgase de seamă întregul joc lăuntric al lui Drăcea, dar se fereà să îl întrerupă. Intuiţia îi spuneà că fiinţa lui, intelectuală ca şi sufletească, freamătă împrejurul ei ; orgoliul femenin însă nu cere mai mult vieţii decât adunarea totală a unui lăuntric omenesc împrejurul său.

— Una Laris este supusă fără şovăire închipuirii mele ; Lyda însă, ştiind să fie poruncitoare cu blândeţe şi aspră cu bunătate, nu îmi impune mai puţin, ea mie, toate capriciile ei. Or, deosebirea aceasta este prea adâncă pentru a nu despărţi hotărîtor aceste două fiinţe una de alta.

O fantezie uriaşe însă începeà să se aprindă ca o rugăciune, schimbându-i firul gândirii.

— Iată, îşi spuse Drăcea, credinciosnl cu adevărat nu spune nici odată rugăciuni. Ele trăesc necontenit în el, ca o facultate care se exercită singură.

Inima lui turburată o clipă primì prin aceasta o lumină vie în care se şi asvârlì. Închipuirea erà în acelaş timp şi cuvânt şi cugetarea şi acţiunea. Una Laris, ca şi Lyda, dispăruseră. Heliade Roşiu, în schimb, se ridică dintr'odată, imperios ca un ordin de luptă, venit de cine ştie unde şi îndreptă spre Drăcea doi ochi scrutători ca două lunete astro-

www.dacoromanica.ro

nomice. Intreaga lui fiinţă pluteà în limbile de foc ale unei materiale fatalităţi.

— Iată-mă ! spuse el scurt.

— Te văd ! spuse Drăcea pe un ton de supărare. Nu înţeleg însă pentruce ai venit ?

— Pentrucă am venit ! avù aerul de a spune în bătae de joc Heliade Roşiu.

Buzele lui însă nu părăsiseră nici o clipă nemişcarea lor de piatră încremenită într'o îndrăsneaţă cută de dispreţ. Drăcea, jicnit de ţinuta lui şi, totdeodată, intimidat, încercă o cale împăciuitoare şi spuse :

— Tu ştii foarte bine, dragul meu, că prezenţa ta aici nu este decât o creaţie a mea şi că ar fi, ca atare, fără noimă să mă sâcâi. Aş puteà, de pildă, să te înlătur cu câteva simple ştersături pe hârtie, sau cu cine ştie ce alt şi mai puţin încă. Am avut nevoe de tine ca să scriu un roman şi ţi-am împrumutat, ca urmare, vesmintele necesare acestui lucru. Ai avut, dar, o viaţă destul de bogată, împletită cu toate firele de aur ale închipuirii mele, care te-a plimbat prin locuri îndepărtate şi pline de frumuseţi necunoscute. Acum însă nu mai am nevoe de tine şi cred că trebue să pleci. Te voiu chemà însă la vreme şi, atunci, te voiu primì iar cu toate darurile fiinţei mele sufleteşti.

Drăcea spusese cuvintele acestea din urmă cu ţinuta nedemnă a insului care se roagă şi, în acelaş timp, încercă să făgăduiască pieziş pentru a corupe. Privirile lui îndreptate cu umilinţă şi a-

www.dacoromanica.ro

proape umede, din această pricină, spre Heliade Roşiu, vorbeau cu prisosinţă despre înfrângerea sa sufletească în faţa acestei noui înfăţişeri a eroului său. Heliade Roşiu iar nu răspunse nimic şi, totuş, Drăcea îi auzì limpede cuvintele.

— Dragul meu, auzeà Drăcea, în cuvintele tale sunt atât de multe lucruri îngrămădite încât, departe de a puteà face un tot organic, nu dovedesc decât buimăceala de spirit în care te aflì ; este un lucru vădit, de altfel, prin nepotrivirea dintre tonul cuvântului tău, de încredinţare şi dintre ţinuta ta lăuntrică de şovăire şi de destrămare. Ai spus, aşà dar, că tu m'ai făurit pe mine ; este o afirmaţie şi de loc adevărată. Eu sunt preexistent ţie şi dovada este că, atunci când ai avut nevoe, m'ai găsit pur şi simplu. Cât despre închipuirea cu care te lauzi, şi aici este cu totul altceva, cred că nu este decât vesmântul succesiv pe care l'a îmbrăcat puterea mea de a fì şi de a evoluà ; eu sunt acela care am însufleţit-o rând pe rând cu toate podoabele cu care i-a plăcut să se desfăteze şi nu pentru ea, cì pentrucă aşà cereà legea mea, necunoscută ţie, de existenţă. Ai încercat apoi să îţi împleteşti un fel de drept de servitute asupra mea, când ai spus că m'ai gândit. Şi aici sunt două lucruri deosebite. Dacă m'ai gândit într'adevăr în aşà chip încât să mă fì şi creiat, atunci, prin faptul chiar de a fì fost odată creiat, am şi dreptul la o existenţă deplină şi neatârnată. Un gând născut organic este o fiinţă ca oricare alta, cu toate drepturile şi cu toate...

www.dacoromanica.ro

...datoriile ei! întrerupse Drăcea cu rost de a pune la loc pe Heliade Roşiu. Lucrul acesta însă eu ţi l'am spus! adăogă numai decât cu oarecare răutate în voce.

...şi cu toate mijloacele de acţiune pentru îndeplinirea lor. Viaţa nu cunoaşte îndatoriri, ci numai scopuri. Lucrul acesta nu mi l'ai mai spus tu! adăogă, în limbagiul său mut, Heliade Roşiu.

— Şi ce vrei, în definitiv, dela mine? întrebă atunci Drăcea, învins mai mult de ţinuta şi de tonul, decât de conţinutul cuvintelor lui Heliade Roşiu.

— Nimic, la urma urmelor. Eu capăt singur ceeace îmi trebue. Am venit să îţi spun doar că din clipa aceasta am lepădat ca pe un vesmânt de prisos întreaga jucărie a fiinţei tale cerbrale, pentru a deveni, neştirbit, neclintit şi neatârnat, aşà cum am fost, cum sunt şi cum voiu fi deapururi.

— Eşti nebun? strigă disperat Drăcea.

— Ai să vezi! răspunse Heliade Roşiu. Până acum nu ai făcut decât să mă amăgeşti sau să mă minţi: la drept vorbind însă, neştiind ce să faci cu mine şi, târându-mă zadarnic şi îndelung din pagină în pagină, căutai în tine şi în afară din tine lespedea cu care să mă striveşti. Jocul îmi făceà plăcere şi, totdeodată, mă aţâţà şi îmi dà putere. Acuma este rândul meu să nu mai am ce face cu tine şi cu închipuirea ta.

Lyda se uità la el cu o emoţie plină de aşteptare.

www.dacoromanica.ro

Il cunoşteà bine din paginile romanului, dar acum îi apăreà sub o înfăţişare cu totul alta. Fiinţa lui se răspândeà în ea ca un amurg împărătesc de soare, ca briza răcoritoare de mare peste ţărmuri calcinate de arşiţă ; picurà ca roua, noaptea, în frunzişul copacilor şi se răspândeà ca ploaia. Aveà când strălucirea unui curcubeu întins dela un capăt la celălalt al orizontului şi când misterul înfricoşător al nopţii tăinuite sub arcadele unei păduri tropicale. Păreà pasăre de pradă şi, în acelaş timp, se jucà cu graţia unui porumbiel alb pe o straşină. Lyda, roşie de plăcere, simţì nevoia să întindă mâna ca să îl prindă în palmă. Se stăpâni însă cu violenţa pe care pudoarea singură ştie să o facă dorinţei, fără să o jicnească. In acelaş timp câteva picături repezi de ploae se strecurară printre frunze.

— Plouă ! strigă, speriată fără să ştie dece, Lyda. Iar plouă. Hai să fugim.

Şi porni fără să mai aştepte pe Drăcea. Paşii ei inscriau în aleea de nisip ud tocuri ascuţite de pantofi. Drăcea se desmetecì cu oarecare greutate şi văzù, înaintea lui, fugind, pe Lyda. Se luă după ea. Atunci zări urmele de tocuri şi i se părù că se ţine de urmele unor copite graţioase de căprioară ; prin minte îi fulgeră numaidecât o imagine nebunească. Lyda grăbì şi mai tare şi începù să alerge deabinelea. Drăcea se luă după ea şi făcù la fel şi inima începù să alerge deabinelea. Drăcea se luă după ea şi făcù la fel şi inima începù să îi bată cu pu-

www.dacoromanica.ro

tere. .Aveà impresia dureroasă şi dulce în acelaş timp că este un faun care goneşte o nimfă speriată: ideea de a pune mâna pe ea îl făceà să mărească pasul în aşà chip încât fuga lui semănà cu nişte adevărate salturi. Timpul, sub picioarele lui, se prăvălì atunci înapoi, şi pământul a tresărit ; albinele, în stupii lor, la fel. Lume, cu daruri în mâini, şi cu bucurie pe feţe, umplea grădina. Crini roşii sburau ca săgeţile prin aer ; pasări cântau înaripat. Un vîrtej aprins răsturna totul în tot. Copacii erau fiinţe vii, tremurătoare, în foşnetul lor, de aşteptare. Cărarea roia simţăminte. Crengile înflorea triluri de aur. Cântece tăinuite se deşteptau din iarbă, şi chiote metalice săgetau văzduhul. Heliade Roşiu, strălucitor de tinereţe, sărea în mijlocul unei mulţimi vesele. Tovarăşii lui, ameţiţi de bucurie, rădeau din toate părţile şi strigau. Unii svârleau vestmintele de pe ei şi puneau în loc împletituri de frunzătură ; se încingeau alţii cu corzi de viţă sălbatecă peste mijloc şi, toţi, ca la un cules mistic de vie, duceau coşuri, pe umeri, încărcate cu rîs, cu petrecere, cu vraje. Picioarele lor se împleticeau în jocuri de foc împrejurul copacilor. Toba suna. Dumnezeu, coborît din creerul munţilor, aducea daruri rustice. Braţe de flori împletite fără meşteşug, şi ciorchini uriaşi de struguri, snopi galbeni de grâu, şi podoabe de plante felurite luaseră, pe spinarea lui îmbelşugată drumul până aici.

Drăcea alergà mereu după Lyda. Incă un pas şi o ajunge.

www.dacoromanica.ro

— Te-am prins, în sfârşit! strigă el punând mâna pe ea, în ciardac.

— Acum? întrebă ea gâfâind mai mult de plăcerea acestui neaşteptat exerciţiu, decât de osteneală.

Infăţişarea însă aplecată, parecă, înainte, ca să prindă veşnicia în braţe, a lui Drăcea, o făcù să râdă; gestul păstrà, totuş, atâta graţie şi atâta convingere încât, mişcată în timp ce râdeà, se trase instinctiv un pas înapoi. Erà, în mişcarea ei, teamă nedesluşită şi, totdeodată nemărturisită dorinţă de a vedeà mai bine. Plăcerea aceasta, începută cu strălucirea de argint a unei cascade de râs, se adâncì cu o nouă descoperire. Fruntea lui Drăcea căpătase o luminozitate de copil şi o bucurie de a trăì, curată ca roua, izvorà din fiece gest al lui. Lyda simţeà un fenomen de schimbare deplină a căreia pricină tăinuită se vedeà, fără greş, a fi ea; prin aceasta, la rândul ei, nu se puteà oprì de a nu strălucì cu fiecare fir de păr din cap şi cu fiecare tremur al celui mai mic muşchiu din întreaga ei făptură. Drăcea erà acum un copil gata să îngenunche cu candoare în faţa unei icoane. Un schimb de fascinaţii, ca dela şarpe la porumbiel, dar în care rolurile se schimbau şi alternau cu iuţeala clipelor, amplificându-se de fiece dată cu noui şi tot mai nedesluşite simţăminte, îşi legănà, între ei, valul de mare liniştită şi, în acelaş timp, ceva le aţipeà în suflet, pentru a face loc unui fapt nou şi strălucitor ca o aureolă boreală. Viaţa, me-

www.dacoromanica.ro

diul, împrejurările, se îndepărtau. Muşchi verzi, galbeni, sau roşii creşteau, romantic, pe arbori, atârnau de straşină ca nişte brocarturi multiculore; ferestrele putrezeau de ploae şi se scorojau de vreme, ciardacul însuşi, în care se găseau, se clătină sub greutatea trupurilor lor. Uşile aveau aerul că sunt deschise, toate, de când lumea, iar aleele grădinii se înăbuşeau sub valul de ierburi crescute nebuneşte. Dintr'odată lumina dispărù şi peisagiul, care păruse că a vorbit, amuţi şi se întunecă; sau mai curând se învălui în poesia dulce a unei înoptări ploioase. Flora aprinse atunci luminile atât în casă cât şi în ciardac şi vraja se risipì dintr'odată. Totul luă o înfăţişare strălucitoare, împrejur şi înăuntrul lor, de siguranţă, de ciripitoare voe bună şi de supremă înţelegere. Tăcerea nu erà întreruptă decât de cântecul îndepărtat şi adormitor al ploii şi de respiraţia lor. Drăcea, dela o vreme, simţì nevoia să se mişte şi se ridică în sus depe canapeaua pe care se aşezaseră. Lyda imită mişcarea printr'o teamă nedesluşită şi se treziră astfel, în picioare, faţă în faţă, ca două oglinzi paralele. Drăcea o apucă în braţe şi, cu o mişcare de caldă îmbrăţişare, îşi lipì buzele de ale ei. Lyda lăsă capul pe spate şi, înţelegând întreaga chemare a clipei de faţă, se lăsă în braţele lui, toată, ca un obiect care i-ar aparţine. Sufletul lor simţeà uşurarea firească fiecărui ins care îşi mută într'un altul principiul existenţei lui. Pe buzele lor înfloreau visuri şi cântau lumini.

www.dacoromanica.ro

Lyda simţeà că emoţia îi nuanţează obrajii în culoarea trandafirilor şi i se păreà că viaţa o părăseşte picătură cu picătură, arde, se topeşte şi moare tot mai adânc. Braţele atârnau dealungul trupului ca nişte eşarfe desnodate şi capul se lăsà tot mai mult pe spate. Dinţii străluceau din surâsul cald al voluptăţii ca nişte boabe de rouă în fundul unei corole de mac şi genele, pe jumătate lăsate, sporeau strălucirea umedă a ochilor ei mari. O rază de lumină electrică, pieziş căzută, aruncà străluciri metalice în mătasa roşcată a părului.

Drăcea urmăreà cu instinctul modelarea trupului ei mlădios după al său şi îşi dà seama că numai o femee îndrăgostită ar fi putut găsi şerpuirea şi înlănţuirea aceasta. Ii luase conturul în aşà chip încât nici nisipul nu ar fi pătruns poate mai mângăetor sinuozităţile tuturor liniilor lui; aplicaţia aceasta păreà una din acele linii pe care pictorii le adaogă desemnurilor, de partea umbrită, pentru a le dà o înfăţişare mai fermă. Buzele lor desfăşurară, astfel, îndelung şi desghiocară parecă dintr'un întreg soare de raze aceasta întâia a lor sărutare. Drăcea străbătù cu ea un drum nesfârşit de viaţă lăuntrică şi se trezì dintr'odată, după o ameţitoare perindare dealungul a o mie şi una de bucurii spirituale, în clipa când, fără nici o preocupare, căutà o casă şi începeà romanul. Embriogenia unei stări sufleteşti nu este decât o repetiţie scurtă a genealogiei ei. Este vorba, firesţe, de telescoparea sensului general al mişcării şi nu al

www.dacoromanica.ro

detaliilor. Erà o analogie dela spirit la materie, buimăcitoare ; nu şi-o formulase dar o simţise ca pe un curent electric. A doua, în altă ordine de idei, îl uimì. Erà o experienţă personală. Reumatismul, în faza lui de lecuire, trece absolut prin toate fazele prin care a trecut decând a luat naştere şi până atunci, dar în sens invers ; simptomele sunt, în mic, aceleaşi dela o zi la alta de vindecare, care au fost, în mare dela o perioadă caracteristică la alta, de evoluţie, a lui. Nu pricepeà nici rostul acestor gânduri şi nici cum de se găseà, pe firul sufletului, inapoi cu o întreagă lume lipsă, pentru a fi, nou şi liber, cu o dragoste proaspătă în braţe.

— Plouă mereu şi mi-e frig ! şoptì, înghemuindu-se şi mai adânc, Lyda.

Gestul acesta de naiadă surprinsă, în simplicitatea lui primitivă, aprinse toate mirezmele orientului în sufletul lui Drăcea. Lyda făceà cu el apel deopotrivă la sprijinul şi la mărinimia lui, adică i se încredinţà ca un depozit sacru şi de neatins şi, totuş, i se dăruià fără nici o condiţie. Braţele lui ridicară cu uşurinţă de atlet, nu atât trupul cât sufletescul deşteptat pentru el al Lydei. Mişcarea voià întrun fel, să consacre o izbândă şi fusese făcută cu înfrigurarea cu care un învingător îşi strigă triumful ridicând spre cer trofeele de mărturie ; schiţă, însă, în acelaş timp şi o întrebare adresată sieşi în legătură cu propria lui acţiune. Nu ştià ce să facă. Şovăiala nu dură decât o clipă. Drăcea se trezì în mijlocul biroului lui, pe braţe cu Lyda ;

www.dacoromanica.ro

căutà cu ochii, fără să găsească, locul unde să o aşeze. Ţineà să poată, având-o alături, să o şi privească. Rămase astfel o clipă de pregetare în mijlocul odăii. Dintr'odată, apoi, se îndreptă spre birou şi o aşeză pe un colţ. Lyda începù să râdă de această fantezie. Drăcea se uità la ea cu bucuria cu care ar fi privit un vas preţios, ale cărui linii mlădioase şi ale cărui colori calde i-ar fi surâs. In clipa aceea însă, o idee nouă îi răsări în minte şi, după ce închise o clipă ochii, ca să o cuprindă ferecat, de toate părţile în sine, cu o nuanţă de îndoială în mişcări, la început, dar cu o bucurie nedesluşită totdeodată în suflet, se apropie de birou şi asvârli în fugă, pe o coală de hârtie, câteva cuvinte.

— Ce faci acolo ? întrebă mirată Lyda.

— Am notat sfârşitul romanului meu.

— Da ?

Şi Drăcea începù să cetească rar, apăsând pe fiecare silabă în parte :

— „Heliade Roşiu apucă în braţe şi sărută lung pe....""

Şi se oprì pentru a privì întrebător pe Lyda.

— Pe cine ? întrebă, apoi, deodată, Drăcea.

— Pe Una Laris ! răspunse Lyda.

— „Pe Lyda Sarpe !" scrise Drăcea.

— Obraznicule ! exclamă, luându-l cu braţul de după gât, Lyda.

Afară ploia contenise şi flautul lui Dănăilă în-

www.dacoromanica.ro

cercà, îngânat de cântecul fântânii, proaspete şi învăluitoare acorduri. Timpul şi formele lui trecătoare deschidea pentru mâine miragiile de aur ale necunoscutului în cina cea de taină a clipei de faţă din îmbrăţişarea lor abia începută.

SFARŞIT

www.dacoromanica.ro

INSTITUT DE ARTE GRAFICE
E D. M A R V A N
BULEV. PRINCIPELE MIRCEA 10
B U C U R E Ş T I — V I

www.dacoromanica.ro

EDITURA „NAȚIONALA-CIORNEI“ S. A. R.

COLECȚIA AUTORILOR ROMÂNI

		Lei
T. Arghezi	Icoane de lemn	100
» »	Tablete din Țara de Kuty	75
I. Agârbiceanu	Biruința	50
F. Aderca	Mărturia unei generații	125
H. Papadat-Bengescu	Drumul ascuns	50
Ion Botez	Aspecte din civilizația engleză	100
Otilia Cazimir	Cântec de Comoară	60
Romulus Cioflec	Sub soarele polar	40
Jaques G. Costin	Exerciții pentru mâna dreaptă și Don Quichotte	120
Ion Dongorozi	Monumentul Eroilor	35
Emil Dorian	Profeți și Paiațe	50
Romulus Dianu	Adorata	50
» »	» ediție de lux	180
M. Eminescu	Poezii îngrijite de Ibrăileanu	70
»	Poezii legate în piele	150
V. Effimiu	Dragomirna	50
Mircea Eliade	Isabel și Apele Diavolului	40
Mihail Gaspar	Fata Vornicului Oană	80
N. Iorga	Memorii vol. I—II	300
»	» III—IV—V	350
I. Jianu și A. Bilciurescu	Cavalerii Verticali	50
Gala Galaction	Roxana	50
M. S. Regina Maria	Glasul depe Munte	80
E. Lovinescu	Biu	60
Gib. Mihăescu	Brațul Andromedei	75
» »	Rusoaica	80
Ion Minulescu	Bărbierul Regelui Midas	45
D. D. Pătrășcanu	Un prânz de gală	75
Cezar Petrescu	Simfonia Fantastică	80
» »	Calea Victoriei	60
» »	Plecat fără adresă	60
» »	Comoara Regelui Dromichet	120
C. C. Petrovici	Turneul Candidatului	80
Camil Petrescu	Patul lui Procust, 2 volume	100
I. Gr. Perieșeanu	Cântecul Plopilor	120
M. Sadoveanu	Măria Sa Puiul Pădurii	90
» »	O întâmplare ciudată	40
» »	Zodia Cancerului	150
Mihail Sebastian	Femei	50
Dez. Szabo (George Mille)	Ajutor ! Vol. I, II și III	180
H. Stahl	Schițe Parlamentare	50
Gh. Topârceanu	Scrisori fără adresă	75
Aureliu Weiss	Autori și păreri	80
Gh. M. Zamfirescu	Maidanul cu Dragoste	140

PREȚUL LEI 70

Tip. E. Marvan Bucuresci

www.dacoromanica.ro